

รายงานการวิจัย
การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภณัฐ	ทรัพย์นาวิณ
รองศาสตราจารย์มยุรี	วัดแก้ว
อาจารย์ป้อม	กิมวังตะโก
อาจารย์เชาว์	พันธ์น้อย

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากบุคลากรหลายฝ่าย และหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในฐานะผู้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ในฐานะเป็นหน่วยงานกำกับและสนับสนุนการใช้ทุนวิจัย รวมทั้งให้ความอนุเคราะห์สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อย

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ และอำนวยความสะดวกในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประจำตำบล

ขอขอบคุณ คุณพิชัย เรืองวิชา หัวหน้ากลุ่มนโยบายและวิชาการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ขอขอบคุณ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานชมรมผู้สูงอายุ คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ตลอดจนผู้สูงอายุทุกท่าน ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ พันโทสวัสดิ์ สีสุกใส ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลสมอพลี คุณพีเสริมขวัญเมือง ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบ้านในดง และอาจารย์อัญชลี จันทรพรหม ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยาง ตลอดจนคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุของทั้งสามตำบลนั้น และคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ตำบลสมอพลี และตำบลบ้านในดง ที่ให้ความร่วมมือกับคณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี และเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมต่างๆ ในขั้นตอนของการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

ขอขอบคุณ คุณฉอ้อน จัยแจ้ง และคุณเกศรินทร์ คงเหมียน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการบันทึกข้อมูล บันทึกภาพกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ และโดยเฉพาะคุณเกศรินทร์ คงเหมียน ยังได้ช่วยจัดระเบียบการพิมพ์จัดรูปเล่มรายงานการวิจัยให้ดูเรียบร้อย สวยงาม และได้มาตรฐานอีกด้วย

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี องค์การบริหารส่วนตำบล ชมรมผู้สูงอายุ และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) พัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี และ 4) ทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง และตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์ และประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานชมรมผู้สูงอายุ และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มละ 30 คน และคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านๆ ละ 4-5 คน ดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบล การสัมภาษณ์ประธานและกรรมการชมรมผู้สูงอายุ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดสนทนากลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า 1) ผลการสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า (1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชน สนับสนุนงบประมาณ อาคารสถานที่ วิชาการ และวิทยากร (2) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุในเทศกาลสำคัญ การพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนกลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ (3) สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี ชมรมผู้สูงอายุตำบลต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การประชุมคณะกรรมการและสมาชิก การจัดกิจกรรม ออกกำลังกาย การเลี้ยงอาหาร กิจกรรมนันทนาการต่างๆ การเชิญวิทยากร มาบรรยาย/นิมนต์พระมาเทศน์ การขอบริจาคเงินจากสมาชิกเพื่อทำกิจกรรม การศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชมรมอื่น การจัดทัศนศึกษาต่างจังหวัด การทำงานกับกลุ่ม องค์กรอื่นในชุมชน (4) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) การดูแลรักษาสุขภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การให้ความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพ อนามัยส่วนบุคคลและครอบครัว การสนับสนุนวิทยากรกระบวนการ เครื่องมือ อุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย (5) วัด มีบทบาทในการ

สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การพัฒนาสุขภาพจิต การส่งเสริมจิตอาสา การส่งเสริมการสร้างบุญ สร้างกุศล ให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา โรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้มีประสบการณ์และ ทรงภูมิปัญญา (6) ธุรกิจเอกชน สนับสนุนเงินทุน วัสดุ สิ่งของในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุและ การจ้างงานผู้สูงอายุ 2) ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยหลักในการรวมผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นประจำทุกๆ เดือนๆ ละครั้ง หรือเกือบทุกเดือน องค์กรประกอบของกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีความหลากหลาย ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ 3) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้น การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี คือ ชมรมผู้สูงอายุควรเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมโดยมีคณะทำงานผู้สูงอายุระดับหมู่บ้านเป็นผู้ประสานงานและ กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมควรจัดในระดับหมู่บ้านมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และผู้สูงอายุนำความรู้และทักษะที่ได้ไปปฏิบัติเป็นประจำวันที่บ้านของตนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในการจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้านครั้งต่อไป กิจกรรมระดับตำบลควรจัดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และกิจกรรมระดับจังหวัดควรจัดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ ชมรมผู้สูงอายุควรตั้งคณะทำงานด้านการจัดหาทุนสำหรับใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม และ 4) การทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นกับชมรมผู้สูงอายุใน 3 ตำบล พบว่า คณะทำงานประจำหมู่บ้านของแต่ละชมรม สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่จัดเตรียมกันไว้ได้ตามรูปแบบฯ ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยต้องได้รับการสนับสนุนทรัพยากรเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ รูปแบบ การจัดสวัสดิการสังคม ผู้สูงอายุ ภูมิสังคม

Abstract

This qualitative study applying research and development approach aimed to: 1) survey the models of the elderly social welfare provided by local administrative organizations and relevant organizations, 2) analyse and synthesize the models of the elderly social welfare provided by local administrative organizations and relevant organizations, 3) develop the model of the elderly social welfare provision appropriate to socio-geographic basis of Phetchaburi Province, and 4) try out the developed model in 3 sub-districts, Samor Pleu, Don Yang, and Ban Nai Dong, in Ban Lat, Meaung, and Tha Yang Districts respectively. The tools for data collection were a preliminary data checklist form, an interview form, and questions for focus group discussion. The samples, selected by using purposive sampling method, consisted of 30 chief executives of sub-district administrative organizations, 30 presidents of the elderly clubs, 30 committees of the elderly clubs, and the village taskforce, 4-5 persons in each village. The data were collected by surveying, interviewing, organizing workshop, and organizing focus group discussion. The data were analysed by using content analysis. The research results were as follows: 1) The survey of the models of the elderly social welfare provided by local administrative organizations and relevant organizations revealed that (1) the organizations under Ministry of Social Development and Human Security supported budget, buildings, knowledge, and experts for organizing the elderly social welfare provision, (2) sub-district administrative organizations provided money for living to the elderly, organized activities for the elderly on special occasions, organized study tours for the elderly, and supported other relevant organizations in the elderly social welfare provision, (3) the organizations under the Association of Senior Citizen Council of Thailand such as the elderly clubs in various sub-districts organized the activities for developing the elderly's quality of life such as exercises, food provision, recreation, knowledge and Thamma provision, money and material charity, study tour, experience sharing with other clubs, and coordination with other groups or organizations in communities, (4) Sub-district Health Promotion Hospitals organized the activities for health care, health promotion, provision of knowledge and skills on health care and personal and family hygiene, and

supported facilitators and exercise equipment, (5) temples organized activities for developing mental health by promoting merit making, meditation, etc., whereas schools promoted the value of the elderly by inviting them to teach the students about local wisdoms, (6) private businesses supported money and materials for organizing activities and employed the elderly, 2) the analysis and synthesis of the models of the elderly social welfare provided by local administrative organizations and relevant organizations revealed that the elderly clubs were the main units in inviting the elderly to join the activities for promoting and developing their quality of life once a month, and the elderly club committees consisted of various people, some were retired officials, 3) the proper model of the elderly social welfare provision consisted of the following aspects: (1) the elderly club with the coordination of village taskforce should be the leader in organizing activities for the elderly in the village and sub-district, (2) the relevant groups, organizations, and offices should support essential resources for organizing activities, (3) the activities in the villages should be held more than once a month and the elderly attending the activities should apply the knowledge and skills they have got to practice in daily life, (4) the elderly should share their experience to each other in the next meeting, (5) the activities in sub-district and province levels should be held at least once a month and once a year respectively, and (6) the taskforce for raising funds should be established in every elderly club, and 4) after the model being tried out in 3 sub-districts, it was found that the village taskforce could successfully organize the projects and activities they planned according to the model developed by the researchers, with the support of resources from relevant organizations.

Keywords: Model, social welfare provision, the elderly, socio-geography

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลกใน พ.ศ. 2559 โลกของเรามีประชากรทั้งหมดประมาณ 7,433 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นประชากรสูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 929 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 12.5 ของประชากรทั้งหมดสำหรับประชาคมอาเซียนซึ่งมีสมาชิก 10 ประเทศประชากรของอาเซียนที่กำลังมีอายุสูงขึ้นเช่นเดียวกันใน พ.ศ. 2559 มีประเทศสมาชิก 3 ประเทศได้กลายเป็นสังคมสูงอายุแล้วได้แก่ สิงคโปร์ (ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 18.7) ประเทศไทย (ร้อยละ 16.5) และเวียดนาม (ร้อยละ 10.7) ประเทศที่กำลังจะเข้าสู่สังคมสูงอายุในอีก 2-3 ปีข้างหน้า ได้แก่ มาเลเซีย (ร้อยละ 9.5) เมียนมา (ร้อยละ 9.2) (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560 : 3)

องค์การสหประชาชาติได้นิยาม ผู้สูงอายุ หมายถึงประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป และได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์
3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

สถานการณ์ผู้สูงอายุของโลก

องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าปี พ.ศ. 2544-2643 (2001-2100) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ หมายถึง การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรรวมทั่วโลกและมีแนวโน้มว่าประชากรผู้สูงอายุเหล่านี้จะมีฐานะยากจน เป็นประเด็นท้าทายทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะต้องมีแผนรองรับ

สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปว่าประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2548 (2005) โดยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.4 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในช่วงปี 2567-2568 (2024-2025) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

ใน พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีประชากรอาศัยอยู่ทั้งหมดประมาณ 68.9 ล้านคนในจำนวนนี้เป็นประชากรไทย 65.9 ล้านคนและเป็นแรงงานข้ามชาติอีกประมาณ 3 ล้านคนในจำนวนประชากรไทยทั้งหมด 65.9 ล้านคนมีผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีขึ้นไปประมาณ 11 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 16.5 ในขณะที่ประชากรรวมของประเทศไทยกำลังเพิ่มด้วยอัตราที่ช้าลงอย่างมากจนเหลือเพียงร้อยละ 0.4 ต่อปีในปัจจุบันประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่สูงมากประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นด้วยอัตราประมาณร้อยละ 5 ต่อปีประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไปเพิ่มด้วยอัตราสูงมากกว่าร้อยละ 6 ต่อปี

ในอนาคตอันใกล้จำนวนประชากรสูงอายุจะเพิ่มขึ้นอีกมากประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2567 - 2568 เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 จำนวน ประชากรสูงอายุที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในอนาคตเห็นได้ชัดเจนจากการที่ประชากรรุ่นที่เกิดเกินกว่าล้านคนต่อปีระหว่างปี 2506 - 2526 (ซึ่งขณะนี้มียายุ 33-53 ปี) กำลังจะกลายเป็นผู้สูงอายุในอีกไม่ช้าอีก 20 ปีข้างหน้าคลื่นประชากรลูกใหญ่นี้จะมีอายุ 53-73 ปีเมื่อนั้นสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยจะสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด

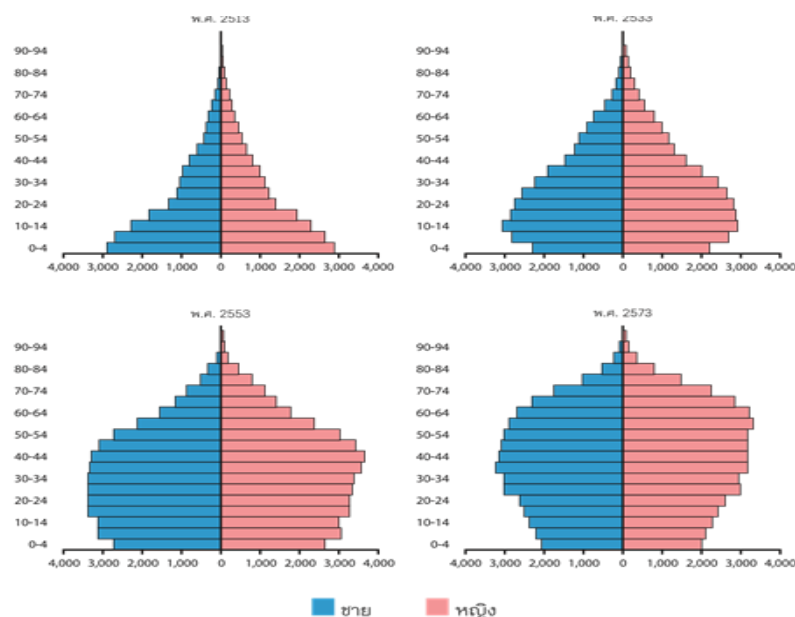
ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ประชากรสูงวัยอย่างรวดเร็วนี้ ประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงขึ้นย่อมหมายถึง ภาระของรัฐชุมชนและครอบครัวในการดูแลสุขภาพค่าใช้จ่ายในการยังชีพและการดูแลเกี่ยวกับการอยู่อาศัยที่เหมาะสมที่จะต้องสูงขึ้นตามไปด้วย

รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559 นี้ได้แสดงให้เห็นว่ามีผู้สูงอายุจำนวนมากที่อาจจัดอยู่ในภาวะเปราะบางหนึ่งในสามของผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนบุตรซึ่งเคยเป็นแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุมีสัดส่วนลดลงร้อยละของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรือตามลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงประมาณ 4 แสนคนและผู้สูงอายุที่เป็นโรคสมองเสื่อมประมาณ 6 แสนคนในปี 2559 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีกมากในอีก 20 ปีข้างหน้าผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงจะเพิ่มเป็น 1.3 ล้านคนและผู้ป่วยด้วยโรคสมองเสื่อมจะเพิ่มเป็น 1.4 ล้านคน

นอกจากนี้แล้วผู้สูงอายุไทยที่อยู่ในเขตเมืองและชนบทที่มีสภาพทางเศรษฐกิจที่ต่างกันยังมีความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสุขภาพอนามัยซึ่งเนื่องมาจากข้อจำกัดในการเดินทางและการรับรู้สิทธิของผู้สูงอายุในกลุ่มต่างๆ การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีเช่นการออกกำลังกายการมีกิจกรรมทางสังคมแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาผู้สูงอายุโดยตรงแต่จะช่วยลดภาระในการดูแลและให้บริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมาก

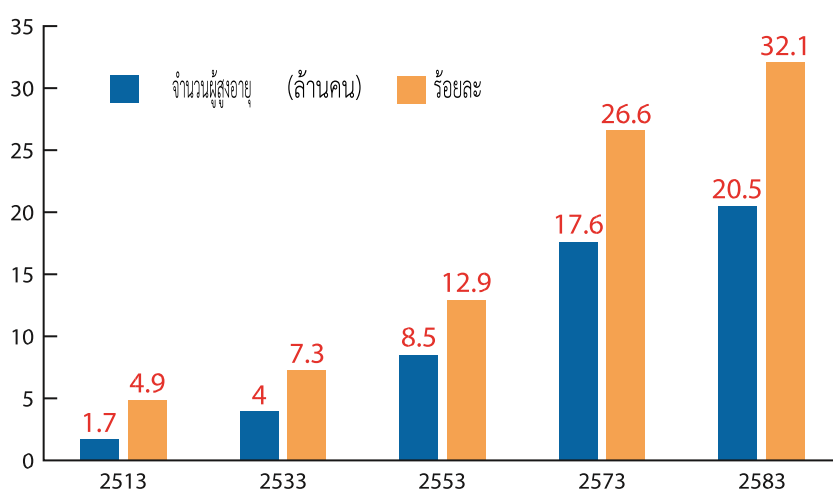
ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมพร้อมด้วยการระดมทรัพยากรทั้งหลายสร้างบุคลากรปรับบทบาทหน้าที่และเพิ่มการประสานงานขององค์กร/หน่วยงานแก้ไขและปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ พัฒนารูปแบบและระบบต่างๆ ในการให้บริการด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียมกันแก่ผู้สูงอายุที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นอีกมากในอนาคตอันใกล้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560 : 4)

ข้อมูลสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยจากแหล่งอื่นๆ ก็สอดคล้องกันกับข้อมูลที่นำเสนอโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย กล่าวคือ จำนวนผู้สูงอายุของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 1.1 และ 1.2 ซึ่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำมาอ้างอิงไว้ในชุดความรู้เพื่อขยายผลสร้างเสริมสุขภาพะสำหรับปี 2559-2560 ว่าด้วยเรื่อง “ท้องถิ่นร่วมใจดูแลผู้สูงวัยในชุมชน” ดังนี้

ภาพที่ 1.1 พีระมิดประชากรไทย พ.ศ. 2513-2573

ที่มา : (พ.ศ. 2513 และ 2533 สำนักทะเบียนราษฎรและเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2553 และ 2573 การฉายภาพประชากรของประเทศไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม)

ภาพที่ 1.2 จำนวนและสัดส่วนของประชากรไทย

ที่มา : (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

โดยระบุว่า ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี 2548 อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุขทำให้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ขณะที่บริบทสังคมเปลี่ยนไป คือ คนแต่งงานช้าลง มีลูกน้อยลง ทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนทางกับสัดส่วนของประชากรสูงอายุ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2558 ประเทศไทยมีผู้สูงอายุประมาณ 10.3 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.2 ของประชากรทั้งหมด และคาดว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เพราะมีผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมาก ถ้าประเทศไทยไม่มีการวางแผนเตรียมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุได้ดีพอ (ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ, มปป.: 13)

สถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

ตารางที่ 1.1 จำนวนชมรมผู้สูงอายุและผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี

อำเภอ	จำนวน ชมรม	ประชากร	จำนวนผู้สูงอายุ คนร้อยละ		ช่วงวัยอายุ					
					วัยต้น (60-69 ปี)		วัยกลาง (70-79 ปี)		วัยปลาย (80 ปีขึ้นไป)	
			คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
เมือง	26	114,679	20,511	17.89	10,263	50.04	6,139	29.93	4,109	20.03
เขาย้อย	10	35,601	7,119	20.00	3,515	49.37	2,114	29.70	1,490	20.93
หนองหญ้าปล้อง	9	13,503	1,831	13.56	1,002	54.72	574	31.35	255	13.93
ชะอำ	18	63,290	9,525	15.05	5,251	55.13	2,801	29.41	1,473	15.46
ท่ายาง	20	81,021	15,330	18.92	7,446	48.57	4,456	29.07	3,428	22.36
บ้านลาด	20	45,291	9,047	19.98	4,559	50.39	2,816	31.13	1,672	18.48
บ้านแหลม	13	54,751	10,733	19.60	4,980	46.40	3,462	32.26	2,291	21.35
แก่งกระจาน	9	30,350	3,845	12.67	2,131	55.42	1,126	29.28	588	15.29
รวม	126	438,486	77,941	17.78	39,147	50.23	23,488	30.14	15,306	19.64

ที่มา : (ผลการดำเนินงาน ไตรมาสที่ 2 (ตุลาคม 2558 – 31 มีนาคม 2559) ของ สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ ประจำจังหวัดเพชรบุรี)

เอกสารการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัด ในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี ครั้งที่ 1/2559 วันพฤหัสบดี ที่ 30

มิถุนายน 2559 ณ ห้องประชุมธารน้ำใจ สำนักงานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ ประจำจังหวัดเพชรบุรี

จากตารางที่ 1.1 แสดงว่า เมื่อปี 2559 จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนผู้สูงอายุ 77,941 คน คิดเป็นร้อยละ 17.78 ของประชากรทั้งหมด 438,486 คน โดยอำเภอเขาชัย้อย มีร้อยละของผู้สูงอายุ ต่อประชากรสูงที่สุด คือ ร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ อำเภอบ้านลาดและอำเภอบ้านแหลม ร้อยละ 19.98 และ 19.60 ตามลำดับ ส่วนอำเภอแก่งกระจาน มีจำนวนผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ เพียงร้อยละ 12.67 แสดงว่า จังหวัดเพชรบุรีใกล้จะเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว ทั้งนี้มีอำเภอเขาชัย้อย อำเภอบ้านลาด และอำเภอบ้านแหลม

สถานการณ์ผู้สูงอายุของจังหวัดเพชรบุรี ประจำปี 2560

สถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) ทั้งหมดจำนวน 83,269 คน คิดเป็นร้อยละ 17.58 จากจำนวนประชากรทั้งหมด 473,585 คน แยกเป็นผู้ชาย 35,463 คน คิดเป็นร้อยละ 42.59 ผู้หญิง 47,806 คน คิดเป็นร้อยละ 57.41 จำนวนผู้สูงอายุ 100 ปี ขึ้นไป แยกเป็นผู้ชาย 51 คน ผู้หญิง 54 คน ซึ่งจัดว่าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) ซึ่งสถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจ โดยในปี พ.ศ. 2560 จังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนประชากรวัยแรงงาน (อายุ 26 - 59 ปี) จำนวน 243,052 คน คิดเป็นสัดส่วนของประชากรวัยทำงาน ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ คือ ประชากรวัยแรงงาน 4 คน ทำหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน

การดูแลผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นหน้าที่ของหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับภาครัฐ หน่วยงานที่ดูแลผู้สูงอายุโดยตรงคือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีหน่วยงานส่วนกลางคือ กรมกิจการผู้สูงอายุ หน่วยงานส่วนภูมิภาคคือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) โดยมีคณะกรรมการสวัสดิการสังคมจังหวัด และคณะกรรมการสวัสดิการสังคม ด้านผู้สูงอายุ เป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยังทำหน้าที่ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยผ่านศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) ซึ่งเป็นศูนย์ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สนับสนุนงบประมาณให้จัดตั้งและให้อยู่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ หน่วยงานอื่นๆ ที่ทำหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุในส่วนภูมิภาค ได้แก่ สำนักงานต่างๆ ที่ทำหน้าที่แทนกระทรวงในระดับจังหวัด เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเขตการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด เป็นต้น

แต่หน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนผู้สูงอายุมากที่สุดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขประชาชนทุกเพศ ทุกวัยโดยการจัดทำแผนพัฒนาตำบลระยะ 3-5 ปี และ

งานดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุจะเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งใน 7-8 ยุทธศาสตร์ ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส

อย่างไรก็ตาม รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอยู่ยังไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุได้ เพราะยังดำเนินการได้ไม่ครอบคลุมทั่วถึงการจัดสวัสดิการสังคมซึ่งมีอยู่หลายด้าน เนื่องจากเหตุผลหลายประการ

ประการแรก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจมากมายในขณะที่มีงบประมาณจำกัด จึงไม่สามารถทำภารกิจทุกด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือให้บรรลุเหตุผลสูงสุดที่ควรจะเป็นได้

ประการที่สอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบุคลากรจำกัด เจ้าหน้าที่คนหนึ่งๆ ต้องรับผิดชอบภารกิจหลายอย่าง ทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ในเรื่องใด เรื่องหนึ่ง

ประการที่สาม กิจกรรม/โครงการพัฒนาท้องถิ่นของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มักเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเนื่องจากเป็นความต้องการเบื้องต้นของประชาชนในชนบท/เมืองที่ยังคงมีปัญหาความต้องการด้านความสะดวก และความปลอดภัยเป็นหลัก

ประการที่สี่ การให้ความสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุยังอยู่ในระดับต่ำๆ เนื่องจากภาระกิจการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายกลุ่มคน เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ เป็นต้น

ประการที่ห้า ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่อง แนวทาง/รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของแต่ละท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะดำเนินการในลักษณะเหมือนๆ กัน เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสนับสนุนกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุและกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมวันผู้สูงอายุ เป็นต้น จะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่จัดกิจกรรม/โครงการตามความต้องการของหน่วยราชการส่วนภูมิภาค เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำจังหวัด เป็นต้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินการ

ประการสุดท้าย ยังขาดองค์ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในแต่ละช่วงอายุ เพศ อาชีพ การศึกษา สุขภาพ ฐานะ ถิ่นที่อยู่อาศัย สภาพที่อยู่อาศัย และสถานภาพในครอบครัว เพื่อเป็นการช่วยให้การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการดูแลผู้สูงอายุคือ การให้การสนับสนุนชมรมผู้สูงอายุที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นในระดับตำบลโดยหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ กล่าวคือ สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต่างๆ

งานวิจัยเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ เรื่อง “ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ” ของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ชี้ว่า ลักษณะการก่อตั้งชมรมนั้นเกิดจากแกนนำเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสถานีอนามัย จำนวน 37.5% และผู้สูงอายุในชุมชน 34.8% อบต. เทศบาล 10% ผู้ใหญ่บ้าน 4.9% เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม 3.0% โดยการก่อตั้งกว่า 91% มีเป้าหมายเพื่อดูแลสุขภาพ และ 80% เพื่อพบปะสังสรรค์ นอกจากนี้การก่อตั้งชมรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงปี 2544-2550

ในปัจจุบัน มีชมรมผู้สูงอายุอยู่โดยทั่วไป ทั้งประเทศ ประมาณ 3,487 ชมรม ชมรมดังกล่าว บางชมรมก็ดำเนินการเป็นเอกเทศบางชมรมก็อยู่ในเครือข่ายสภาผู้สูงอายุ แห่งประเทศไทยฯ บางชมรมก็อยู่ในเครือข่าย ของหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุข ระดับจังหวัดบางชมรมก็อยู่ในเครือข่าย กรมประชาสัมพันธ์ การศึกษาครั้งนี้ได้พยายามติดต่อโดยทางไปรษณีย์ ไปยังชมรมทุกชมรมแต่พบว่า มีชมรมที่ตอบแบบสอบถามเพียง 1,024 ชมรม ทั้งที่สอบถามไปเข้าถึง 2 ครั้งแสดงว่า ในจำนวนผู้สูงอายุ ทั้งหมด ที่อ้างว่าเป็นชมรมผู้สูงอายุนั้นที่ดำเนินการเป็นกิจจะลักษณะมีอยู่เพียง 1,042 ชมรม (30%) เท่านั้น นอกนั้นอาจมีแต่ชื่อ แต่ไม่ได้มีกลไกดำเนินการอะไรชมรมผู้สูงอายุที่อยู่ในเครือข่ายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ จะเป็นชมรมที่มีสถานภาพมั่นคง มีการดำเนินการต่อเนื่อง แน่นนอนมากที่สุด (ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าชมรมผู้สูงอายุ ที่สมัครเข้าอยู่ในเครือข่าย ของสภาแห่งประเทศไทยฯ ได้จะต้องดำเนินการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี และมีสมาชิกในชมรมไม่ต่ำกว่า 50 คน เป็นมาตรการกรองคุณภาพอยู่แล้ว)

เมื่อพิจารณาถึงการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ จะปรากฏว่าชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (กว่า 70%) เป็นชมรมที่ตั้งขึ้นโดยข้าราชการกระทรวงสาธารณสุข และกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้ชักชวน สนับสนุนให้ตั้งขึ้น จึงเป็นไปได้ว่า เมื่อตั้งแล้วหน่วยงานราชการที่ริเริ่มไม่ติดตามต่อเนื่อง ชมรมที่ตั้งขึ้นก็เลิกไปบางแห่งตั้งขึ้นแล้ว ก็ไม่รู้จะทำอะไรต่อไป จึงมีแต่ชื่อหาคนรับผิดชอบไม่ได้ ทั้งนี้ทั้งนั้น น่าจะเป็นไปได้ว่าการก่อตั้งครั้งแรกไม่มีอุดมการณ์แน่นอน ผู้สูงอายุก็อาจไม่ทราบที่ตั้งขึ้นทำไม ชมรมเป็นของใคร ใครเป็นผู้ดำเนินการเพื่ออะไรและเชื่อว่าผู้ชักชวนขึ้นมาเอง ในระดับจังหวัด - อำเภอ ก็ไม่อาจเข้าใจในอุดมการณ์ ของชมรมผู้สูงอายุ อย่างถ่องแท้เมื่อทางส่วนกลาง และหน่วยเหนือแจ้ง มาให้จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในท้องถิ่นก็จัดตั้ง จึงปรากฏเมื่อตั้งขึ้นแล้วชมรมมิได้มีการพัฒนาให้เกิด ประโยชน์เท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อคณะทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ติดต่อไปได้ทั้ง 3,466 ชมรม ตามรายชื่อจึง มีการตอบรับแบบสอบถามเพียง 1,042 ชมรม

สำหรับจังหวัดเพชรบุรี ชมรมผู้สูงอายุมีจำนวนถึง 126 ชมรม กระจายไปทั้ง 8 อำเภอ ตามข้อมูลในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 1.2 จำนวนผู้สูงอายุโดยเฉลี่ยในแต่ละชมรมฯ ในจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนชมรมฯ	จำนวนผู้สูงอายุ	ค่าเฉลี่ยจำนวนผู้สูงอายุต่อ 1 ชมรม
เมือง	26	20,511	789
เขาย้อย	10	7,119	712
หนองหญ้าปล้อง	9	1,831	203
ชะอำ	18	9,525	529
ท่ายาง	20	15,330	767
บ้านลาด	20	9,047	452
บ้านแหลม	13	10,733	826

แก่งกระจาน	9	3,845	427
รวม	126	77,941	619

จากตารางที่ 1.2 แสดงว่า ในจำนวนชมรมผู้สูงอายุที่มีในจังหวัดเพชรบุรี 126 ชมรม ที่ดูแลประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด 77,941 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 619 คนต่อ 1 ชมรม ค่าเฉลี่ยเมื่อแยกตามอำเภอพบว่า 3 อันดับแรกที่ชมรมผู้สูงอายุรับผิดชอบผู้สูงอายุจำนวนมากกว่าค่าเฉลี่ยทั้งจังหวัดคือ ชมรมผู้สูงอายุในอำเภอบ้านแหลม อำเภอเมือง และอำเภอท่ายาง รับผิดชอบผู้สูงอายุโดยเฉลี่ยต่อชมรม 826 คน 789 คน และ 767 คน ตามลำดับ และชมรมผู้สูงอายุในอำเภอหนองหญ้าปล้องรับผิดชอบผู้สูงอายุ โดยเฉลี่ยต่อชมรมน้อยที่สุด คือ 203 คนต่อ 1 ชมรม

นอกจากนี้ จากการเดินทางไปเยี่ยมชมกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุหลายๆ แห่งของคณะผู้วิจัย พบว่า ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมเดือนละ 1 ครั้ง บางแห่งก็จัดกิจกรรมน้อยกว่านี้ และผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนกับจำนวนผู้สูงอายุที่มีทั้งหมดในตำบล รวมทั้งกิจกรรมที่จัดยังไม่สามารถจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมได้ โดยมากจะทำตามๆ กัน ไม่หลากหลายและไม่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุ และมักจัดในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อมูลสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุผลสำคัญที่สมควรหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข หรือหารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสมเพื่อให้เป็นสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ หากไม่ดำเนินการใดๆ เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะเป็นภาระของสังคมที่สังคมจะสิ้นเปลืองทรัพยากรในการดูแล และประเทศไทยจะต้องสูญเสียความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี และทำการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นในพื้นที่ 3 ตำบล ที่มีความพร้อม มีความสนใจ และเต็มใจให้การสนับสนุนการทดลองในครั้งนี้

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วย

2.1 พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้น คณะผู้วิจัยใช้พื้นที่ที่อยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล ใน 8 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบุรี

2.2 พื้นที่ที่ใช้การทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นนั้น คณะผู้วิจัยใช้พื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลี อำเภอบ้านลาด และตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ชุมชนผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ใน 8 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 126 ชุมชน และ 2) องค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 69 แห่ง

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ชุมชนผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 ชุมชน และ 2) องค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอ ของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 แห่ง ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

3.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30 คน ประธานชมรมผู้สูงอายุ 30 คน คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ 30 คน และ คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4 - 5 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน มกราคม 2560 ถึง ธันวาคม 2560 มีรายละเอียด ดังนี้
เดือนมกราคม - มีนาคม 2560 การสำรวจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของหน่วยงานต่างๆ

เดือนเมษายน - พฤษภาคม 2560 การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

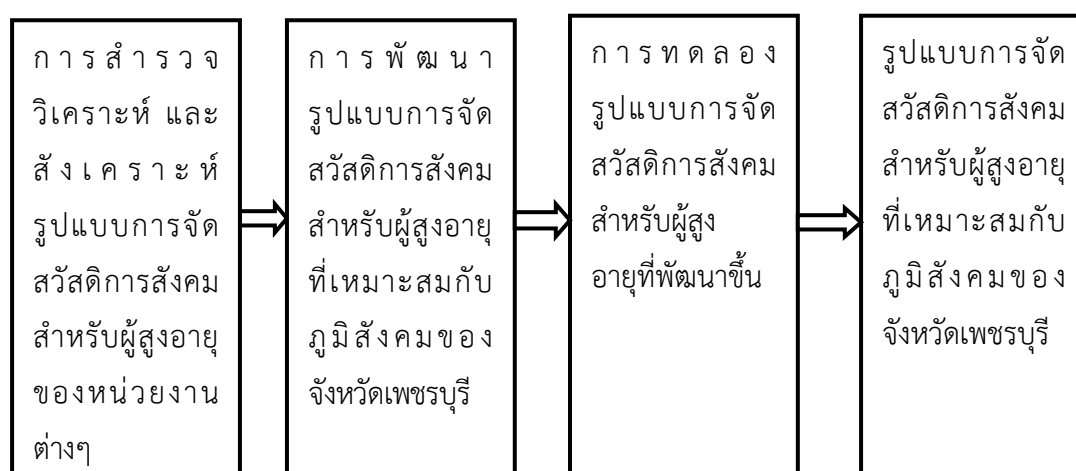
เดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2560 การทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

เดือนกันยายน - ตุลาคม 2560 การปรับปรุงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2560 สรุปผลการวิจัย และผลการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

คณะผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยไว้ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไข ปัญหาการพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษาสุขภาพอนามัยที่อยู่อาศัยการทำงานและการมีรายได้มั่นคงทางการ กระบวนการยุติธรรมและบริการสังคมทั่วไปโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิที่ประชาชน จะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงมีภูมิลำเนาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดเพชรบุรี

ภูมิสังคม หมายถึง สภาพทางกายภาพหรือลักษณะของพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์และสภาพทางสังคมด้านต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนอันได้แก่ วิถีชีวิตค่านิยมความหลากหลายของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น ที่มีอยู่ในสังคมหรือชุมชนหรือท้องถิ่นที่อาศัยหนึ่งๆ

ประโยชน์ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านสังคมและชุมชน ดังนี้

1. ประโยชน์ที่ได้รับด้านวิชาการ ได้รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาและเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้บริบทอื่นๆ ทั้งในแง่ผลการวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัย
2. ประโยชน์ที่ได้รับด้านนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายร่วมกันในการจัดสวัสดิการสังคมในลักษณะบูรณาการ
3. ประโยชน์ที่ได้รับด้านสังคมและชุมชน ผู้สูงอายุจะได้รับการดูแลและเอาใจใส่จากทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการลดภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะครอบครัวของผู้สูงอายุที่เป็นกำลังแรงงานของประเทศ ทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระของครอบครัวมากเกินไป คนในวัยทำงานจะได้มีเวลาและกำลังในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับ ภูมิสังคม จังหวัดเพชรบุรี ” มีแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่ใช้เป็นองค์ความรู้สำหรับกำกับ สนับสนุน การดำเนินการวิจัยซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญโดยสังเขปดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับ “การวิจัยพัฒนาแบบ ”
2. แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
3. แนวคิดและขอบเขตเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
4. แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ
5. แนวคิดเกี่ยวกับ “ภูมิสังคม”
6. ภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยพัฒนาแบบ

ความหมายของรูปแบบ

รัตนะ บัวสนธ (2552 : 124) ได้สรุปความหมายของ รูปแบบจำแนกออกเป็น 3 ความหมาย ดังนี้ 1) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริงรูปแบบในความหมายนี้ มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ไคเก โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น 2) แบบ แผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model” 3) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บาง ที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

วโร เฟิงส์วส์ตี (2553 : 3) ได้สรุปความหมายของ “รูปแบบ” หมายถึง กรอบความคิด ทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

Willer (1967 : 15) ได้สรุปความหมายของ “รูปแบบ” หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการ ทดสอบความแม่นยำตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

จากความหมายที่กล่าวมานั้นคณะ ผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้เป็นรูปแบบ ในความหมายที่สอง กล่าวคือ เป็นโครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคล คณะบุคคลหรือหน่วยงาน ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับระบบสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในระดับพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล

โดยที่รูปแบบที่จะได้พัฒนาขึ้นนี้จะสามารถอำนวยความสะดวก และประสิทธิผลในการจัดสวัสดิการทางสังคมให้แก่ผู้สูงอายุได้ตามวัตถุประสงค์

องค์ประกอบของรูปแบบ

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

ชนกนารถ ชื่นชัย (2550 : 179 -180) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการของการศึกษาต่อเนื่อง 2) กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 3) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 4) โครงสร้างระบบบริหารของการศึกษาต่อเนื่อง 5) หลักสูตรการเรียนการสอนของการศึกษาต่อเนื่อง 6) วิธีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง 7) สื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง 8) การติดตามและประเมินผลของการศึกษาต่อเนื่อง และ 9) การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียน

อัมพร พงษ์กังสนันท์ (2550 : 274-275) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่ารูปแบบมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา 2) หลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ 5) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ และการเทียบระดับการศึกษา 6) การบริหารและการจัดการศึกษา 7) กลุ่มเป้าหมาย และ 8) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน

บราวน์ และโมเบอร์ก (Brown and Moberg, 1980 : 16-17) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) โครงสร้าง (Structure) 4) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ 5) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)

สรุปได้ว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก

ลักษณะของรูปแบบที่ดี

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553 : 6) กล่าวว่า รูปแบบที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงก็มีประโยชน์ในช่วงของการพัฒนารูปแบบ
2. รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก
3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน
4. รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่ และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา
5. รูปแบบในเรื่องใด จะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้นๆ

การพัฒนาารูปแบบ

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550 : 72 - 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 3) การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 19 คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย และ 4) การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550 : 163 - 175) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต 2) การศึกษากระบวนการงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินการในปัจจุบัน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียนและสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 3) การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5) การปรับปรุง รูปแบบและนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณการใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน

อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2550 : 108-122) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques) และ 2) การประเมินรูปแบบประกอบด้วย การประเมินรูปแบบเพื่อศึกษา ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบ ไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้ (วาโร เพ็งสวัสดิ์ 2553 : 9-11)

1. ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่

เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบรวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้นการพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จหรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบอย่างไรก็ตามในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

2. ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนาโดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้งานดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (วาโร เสงส์สวัสดิ์ 2553 : 10) ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

2.1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

2.1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

2.1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2.2 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบหรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner, 1976 อ้างถึงใน วาโร เฟิงส์ว็ลด์, 2553 : 10) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีแนวคิด ดังนี้

2.2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจรรย์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องมือใดๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษานิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

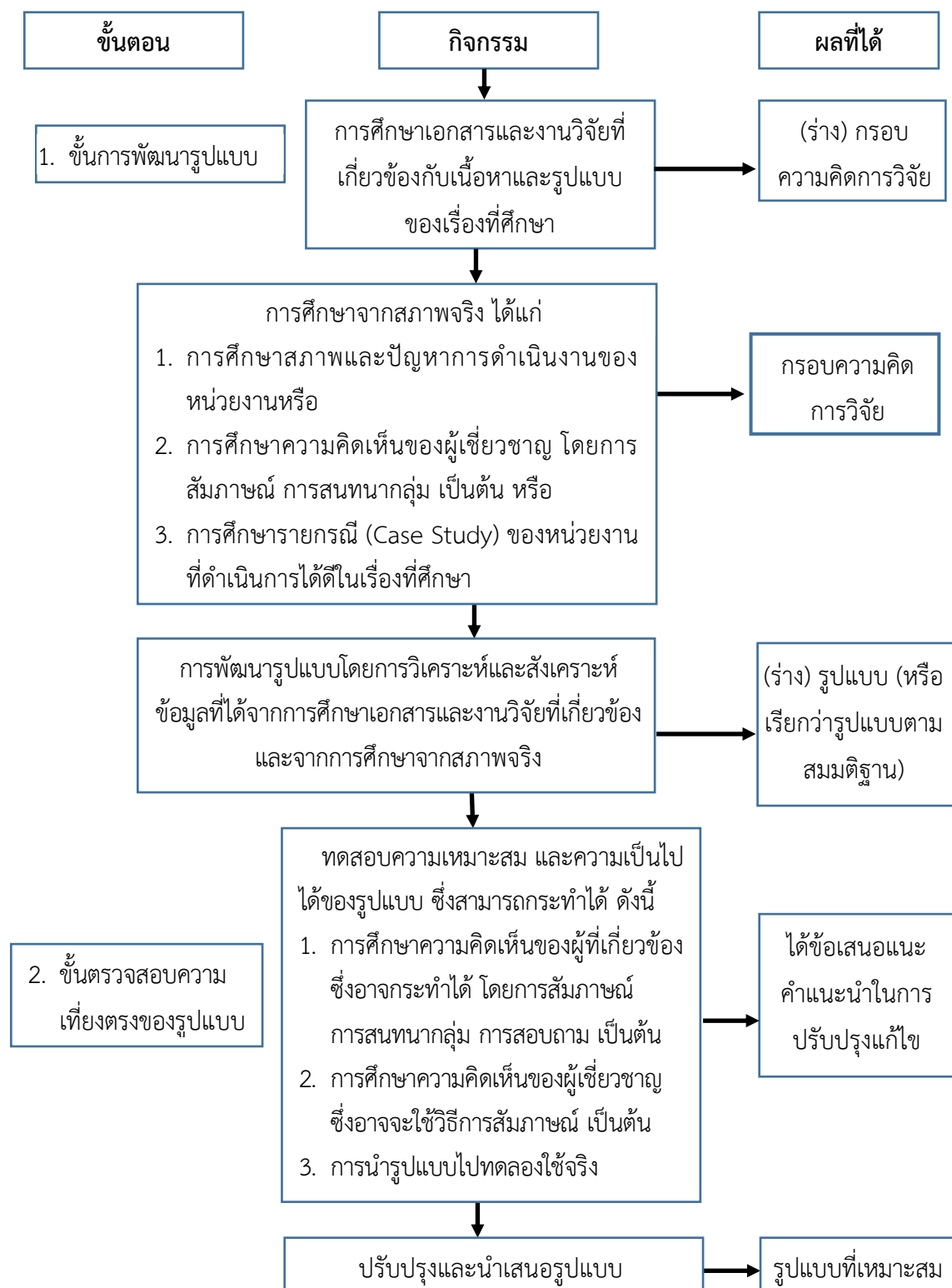
2.2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าคุณผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.2.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

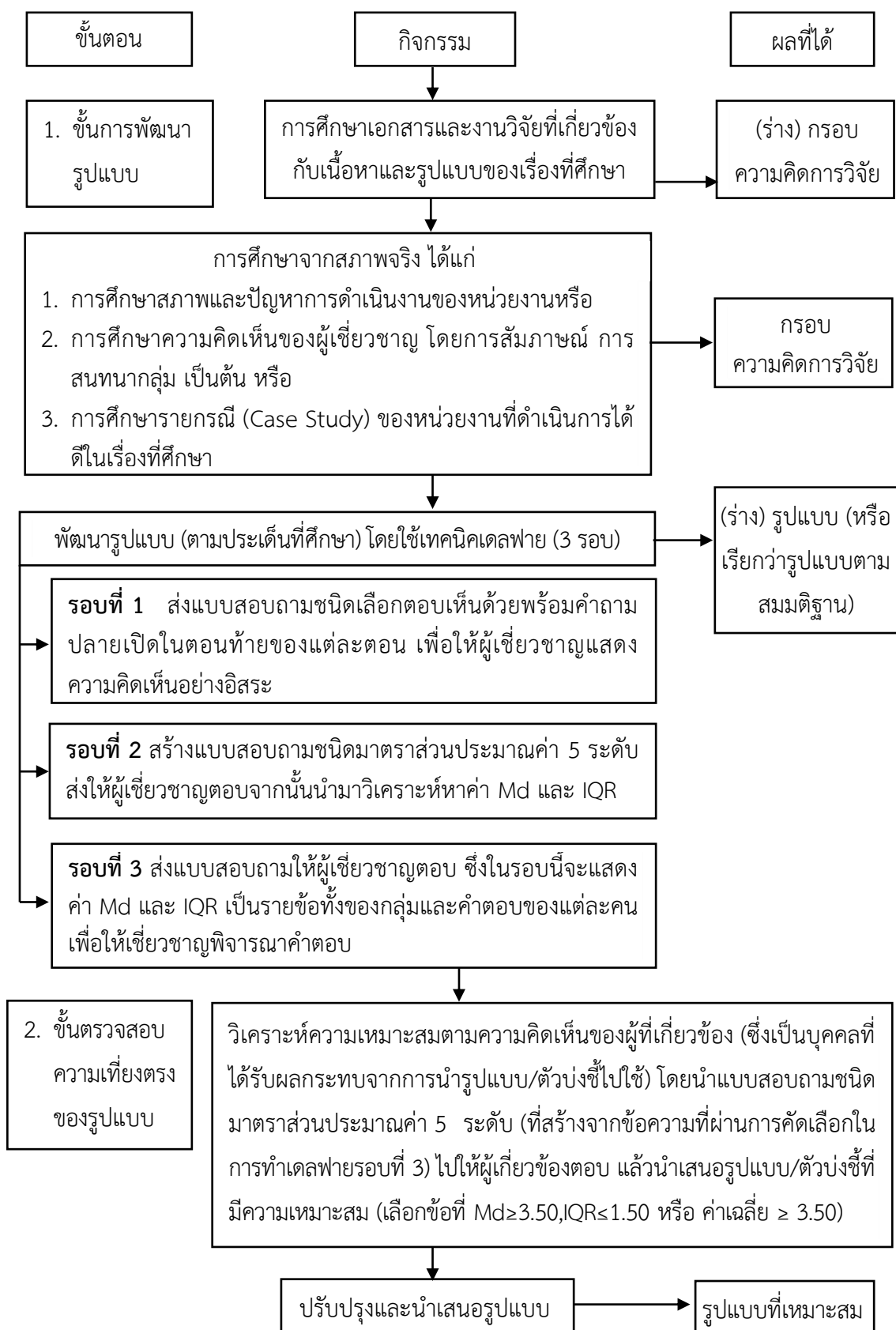
2.3 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

2.4 การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตาม

กิจกรรมอย่างครบถ้วนผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไป กระบวนการพัฒนารูปแบบสามารถแสดงเป็นภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนาแบบ กรณีที่ 1 ร่างรูปแบบจากการวิเคราะห์เอกสารและ การศึกษาจากสภาพจริง

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการวิจัยการพัฒนารูปแบบ กรณีที่ 2 ร่างรูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

จากภาพที่ 2.1 และ 2.2 สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบ ที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่าจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้นๆ เป็นหลัก ส่วนกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบและ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการวิจัยพัฒนารูปแบบ

ถนอมศักดิ์ บุญสุและคณะ (2552 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนบ้านดอนกลางใต้ ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อค้นหารูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชน และเพื่อแสวงหาความร่วมมือของชุมชนในการดูแลและสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อนการดำเนินการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่บ้านเพียงลำพังคนเดียวไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกับใครไม่มีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นของตนเองส่วนหนึ่งจะคอยรับเงินช่วยเหลือจากลูกหลานและเบี้ยยังชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบล บางคนเจ็บป่วยแต่ขาดคนดูแลและบางคนเป็นผู้ที่มีศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวที่น่าจะนำออกมาทำคุณประโยชน์ต่อทั้งตัวผู้สูงอายุเองและชุมชน ทำการศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านผู้สูงอายุ ทั้งที่เป็นคนในและคนนอกชุมชน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 1 ปี 3 เดือน ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2551 ถึงเดือนตุลาคม 2552 ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมี ปัญหาหรือความทุกข์ 2 ประการ ความทุกข์ที่มีมากที่สุดคือ ความทุกข์จากลูกหลาน รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับตนเอง สำหรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพที่สร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชน แบ่งได้เป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มที่หนึ่งกลุ่มบายศรีสู่ขวัญ กลุ่มดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วย กลุ่มศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มศิลปวัฒนธรรม กลุ่มช่างและการจักสาน กลุ่มตัวอย่างด้านการครองตน และกลุ่มตัวอย่างด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนที่กำหนดร่วมกันมี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการหางบประมาณมาดำเนินการเกี่ยวกับการเยี่ยมผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดงานแสดงศักยภาพผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดทีมดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการดูแลให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้สูงอายุ และรูปแบบการจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาให้กับนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป สำหรับการแสวงหาความร่วมมือของชุมชนในการดูแลและสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุมุ่งองค์กรทั้งในหมู่บ้านและอยู่นอกหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมเช่น ศูนย์สุขภาพชุมชนบัววัด วิทยาลัยการสาธิตสุพรรณบุรี จังหวัด

อุบลราชธานี โรงเรียนบ้านดอนกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลธาตุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

มณฑกานต์ อันสีแก้ว และคณะ (2556 : บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมบนฐานศักยภาพและชุมชน ตำบลเวียงน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในตำบลเวียงน้ำ 2) ศึกษามุมมองและแนวคิดในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของอบต. ชุมชน และผู้สูงอายุในตำบลเวียงน้ำ 3) วิเคราะห์เงื่อนไข ปัจจัย ศักยภาพ และความต้องการในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในตำบลเวียงน้ำ และ 4) พัฒนารูปแบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับฐานศักยภาพของผู้สูงอายุและชุมชนแบบมีส่วนร่วมในตำบลเวียงน้ำ โดยใช้กระบวนการศึกษาที่เรียกว่า “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หรือ CBR (Community base Research) และ “การวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม” หรือที่เรียกว่า PAR (Participatory Action Research) พบว่า ผลการดำเนินโครงการส่งผลให้ประชาชนในตำบลเวียงน้ำ ตื่นตัวและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมากขึ้น ขณะเดียวกันความสำเร็จของโครงการก็เกิดจากการที่ชุมชนมีทุนทางสังคมอยู่จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือคนวัยสูงอายุมากขึ้น ข้อค้นพบของโครงการ มีดังนี้

1. วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนตำบลเวียงน้ำในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปก็เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุในตำบล เนื่องจากชุมชนตำบลเวียงน้ำแต่เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม และการเรียนรู้ของคนส่วนใหญ่ก็เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดของคนในครอบครัวเองซึ่งจะมีผู้สูงอายุเป็นผู้ถ่ายทอดหลัก เช่น ชาวไร่ชาวนาเรียนรู้การทำไร่ทำนาจากบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย จนเกิดความชำนาญจนประกอบอาชีพได้ แต่ในปัจจุบันชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป คืออาชีพเกษตรกรรมในชุมชนก็ไม่ประสบปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ ต้นทุนการผลิตที่สูง ส่งผลให้วัยแรงงานต้องอพยพไปทำงานต่างถิ่น ดังนั้นผู้สูงอายุจึงไม่มีผู้ดูแล ซึ่งผู้สูงอายุจะต้องดูแลตนเองและจะต้องดูแลลูกหลานในครอบครัวอีกด้วย นี่จึงเป็นปัจจัยเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลให้สถานภาพและบทบาทของผู้สูงอายุเปลี่ยนไปอีกด้วย ดังนั้นการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมชนบทจึงควรให้ความสำคัญต่อปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้

2. การแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ หรือรายได้ของผู้สูงอายุควรได้รับการแก้ไขและจัดการเช่นกัน ได้แก่ การส่งเสริมการดำรงชีวิตแบบพอเพียง ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ และเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน โดยมีผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติการและผู้ถ่ายทอดด้วย

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุควรเน้นให้เกิดการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุใช้ศักยภาพ ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยมีการจัดการองค์ความรู้

การสร้างคุณค่างานหรืออาชีพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ และมีรายได้เป็นผลตอบแทนที่เหมาะสม โดยประสานความร่วมมือเครือข่ายชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ศักยภาพ ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุตำบลเวียงน้ำมีอยู่มากเพียงแต่ยังขาด การรวบรวมที่เป็นระบบ และยังไม่มี การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั้นเอง ซึ่งรูปแบบสวัสดิการที่ค้นพบ ในโครงการนี้ก็ครอบคลุมทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ด้านสังคม และ ด้านเศรษฐกิจ

4. การสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยควรมีการพัฒนากระบวนการดูแล ผู้สูงอายุระยะยาว (Long term care) ให้สอดคล้องกับความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้สูงอายุไทยเน้น “ความพอเพียง” และ “ความยั่งยืน” ของระบบบริการ นอกจากนี้การจัดบริการสุขภาพควรกำหนดรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ระบบการส่งเสริมสุขภาพงานชมรม ผู้สูงอายุต่างๆ สำหรับ ผู้สูงอายุ ที่มีสุขภาพดี ระบบการดูแลผู้สูงอายุ ในระบบสุดท้าย (Terminal Care) ซึ่งระบบนี้ควรส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น

5. ควรมีการพัฒนาให้มีการจัดทำระบบฐานข้อมูลในหน่วยงานหลัก และควรมีการจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่สะท้อนถึงลักษณะทางประชากร ปัญหาและความต้องการที่สำคัญๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งฐานข้อมูลดังกล่าวควรมี ในทุกชุมชนและเชื่อมโยงเขา สู่ส่วนกลางเพื่อให้ได้ภาพรวมของประเทศ และควรกำหนดให้มีหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบเป็นศูนย์รวม ของข้อมูล เพื่อจะได้เห็นภาพทั้งหมดของผู้สูงอายุ ทั้งในระดับพื้นที่ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดและปรับเปลี่ยนนโยบายและแผนงานผู้สูงอายุ ในทุกๆ ระดับ

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในพื้นที่ คือ 1) ให้มีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับ หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น งบประมาณสนับสนุนในการทำโครงการ และเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกัน 2) ให้มีการจัดกิจกรรมภาพรวมของตำบล โดยให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น เทศกาลปี ใหม่ เทศกาลสงกรานต์ (ไม่จำกัด เพศ อายุ วัย) 3) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมในที่ สาธารณะต่างๆ ตลอดจนให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น สภาพพื้นที่อยู่อาศัยในบ้าน ทางเท้าที่มีพื้นผิวที่ราบเรียบ มีทางลาดที่สามารถให้ผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นสามารถเคลื่อนที่ได้ สะดวกและมีทางข้ามถนนที่สะดวกและปลอดภัย รวมทั้งสถานที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะต่อ การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป คือ ให้มีการค้นหารูปแบบการสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับทั้ง 3 กลุ่ม รวมทั้งการค้นหารูปแบบและกลไกของชุมชนในการดูแลสภาวะของผู้สูงอายุ

ปณิธิ บรรณ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤษภลั : บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุ และ “ทุน” ที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงวัย สำหรับวิธีวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและวิธี วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เลือกศึกษาจากผู้สูงอายุที่ ขับเคลื่อนงานผู้สูงวัยในภาคกลาง 8 ชมรม ในจังหวัดอ่างทองและระยอง ผลการศึกษา พบว่า การ

ขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุในชุมชนไม่จำเป็นต้องอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว กลุ่มสูงอายยังใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุยังนำการรวมกลุ่มมาใช้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นผู้สูงอายุ กล่าวคือผู้สูงอายุไม่ใช่ “วัยพื้งพิง” แต่เป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการพยายามปรับตัวของผู้สูงอายุและการสร้างความหมายใหม่ต่อการเป็นผู้สูงอายุ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่กระทบต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

เนื่องด้วย “กระบวนการสูงอายุ” เป็นกระบวนการที่มีความเป็นพลวัตภายใต้เงื่อนไขเชิงโครงสร้างของแต่ละสังคมที่เป็นผู้ให้ความหมายหรือตีความการรับรู้เกี่ยวกับการสูงอายุ (Gorman, 2000 อ้างใน WHO, n.a.) ทำให้ “อายุเริ่มต้น” ที่ใช้ในการนิยามผู้สูงอายุ หรือ ระบุถึงการเข้าสู่ความสูงอายุของบุคคลที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่สามารถอธิบายถึงหลักการและเหตุผลที่ชัดเจน หรือเกณฑ์ข้อตกลงที่เป็นสากล โดยทั่วไปจะพิจารณา จากองค์ประกอบในด้านต่างๆ เช่น การสูงอายุตามวัยหรือตามปีปฏิทิน ที่ผ่านไป การเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาของสภาพร่างกายและความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตหรือการเปลี่ยนแปลงของสภาพและ บทบาททางสังคมของบุคคล มาตรฐานที่ใช้ในการกำหนดส่วนใหญ่เป็นการกำหนดโดยใช้อายุตามปีปฏิทินของบุคคลที่เชื่อว่าสามารถแสดงถึงช่วงวัยของบุคคลที่มีลักษณะของความสูงอายุซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม (Glascock, & Feinman, 1918 อ้างใน สุชาติ ทวีสิทธิ, 2553; Uotinen, 2005; Orimo et, al, 2006; Anthony, 2010)

คำจำกัดความหรือข้อตกลงเกี่ยวกับคำว่า “ผู้สูงอายุ” (elderly) นั้น องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ไม่ได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุเริ่มต้นที่เป็นมาตรฐาน เพียงยอมรับโดยทั่วไปว่าหมายถึง บุคคล หรือกลุ่มประชากรที่มีอายุตามปีปฏิทิน (Calendar Age, Chronological Age) ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

ซึ่งเป็นเกณฑ์อายุเริ่มต้นเดียวกับขององค์การอนามัยโลกที่ใช้ในการกำหนดช่วงอายุของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว แม้ในบางกรณีอาจไม่ได้กำหนดอย่างเป็นทางการหรือระบุชัดเจนทางกฎหมาย แต่โดยส่วนใหญ่มักถูกอ้างอิงหรือตกลงไว้ที่เกณฑ์อายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศรวมถึงประเทศไทยกำหนดไว้หรือตกลงไว้ที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป การมีอายุ 60 ปี ยังเป็นการครบรอบปีนักษัตรรอบที่ 5 และเริ่มต้นปีนักษัตรรอบที่ 6 จากรอบปีนักษัตร 12 ปี ซึ่งเป็นที่นิยมในการนับในหลายๆ ประเทศทางเอเชีย (Cowgill, 1986)

ความหมายของผู้สูงอายุ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 347) กล่าวว่า คำว่า “ชรา” คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม แต่คำนี้ไม่เป็นที่นิยมเพราะก่อให้เกิดความหดหู่ใจ และความถดถอยสิ้นหวังจากการ

ประชุมของคณะผู้อาวุโส โดย พล.ต.ต. หลวงอรรถสิทธิ สุนทร เป็นประธานได้กำหนดคำว่า ผู้สูงอายุ แทน ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2512 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้ให้ความหมายที่ยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพว่า เป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิและประสบการณ์

วันดี โภคะกุล (2548 : 1) กล่าวว่า วัยสูงอายุ หมายถึง วัยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

บรรลุ ศิริพานิช (2550 : 6-7) กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีอายุสูงขึ้น จะมีการเรียกบุคคลนั้นต่างๆ หลายอย่าง ดังเช่น คนแก่ คนชรา ผู้เฒ่า ผู้สูงอายุ ผู้อาวุโส ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งโดยสรุปจะมีการเรียก 3 ชนิด คือ เรียกตามอายุที่สูงขึ้นตามปีปฏิทิน ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ตกลงกันว่า ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เรียกว่า ผู้สูงอายุ เรียกตามสภาวะของชีววิทยาและกายภาพของร่างกายว่า คนแก่ หรือคนชรา และเรียกตามสถานภาพทางสังคมว่า ผู้อาวุโส แต่โดยสรุปแล้วมีการใช้คำว่า ผู้สูงอายุกันมาก

เฉลียว ปิยะชน (2552 : 21-32) ให้แนวคิดว่า ความแก่ชราเกิดจากการเติบโต ในขณะที่เรามีอายุเพิ่มขึ้นจนเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวนั้น เป็นการเติบโตที่ไม่ใช่เป็นไปตามช่วงเวลาที่ผ่านมาเท่านั้น ดังเช่นบุคคลหนึ่งมีอายุนับตามช่วงเวลาได้ 60 ปี แต่อาจมีอายุเทียบระบบสรีระหรือชีวภาพได้เท่ากับ 45 ปี หรืออีกคนหนึ่งมีอายุตามปีปฏิทิน 50 ปี แต่ร่างกายมีโรคเทียบได้กับบุคคลที่มีสรีระเสื่อมลงของ คนอายุ 80 ปี วิธีนับอายุจึงมี 3 วิธี คือ อายุตามปีปฏิทิน (Chronological Age) คือ นับจำนวนปีตาม ตัวเลข อายุทางชีววิทยา (Biological Age) เป็นอายุตามสภาพกระบวนการทางชีววิทยาของอวัยวะที่ บ่งบอกการทำงานที่หรือระบบสรีรวิทยาของเรา และอายุทางจิตวิทยา (Psychological Age) เป็นอายุ ตามที่เราารู้สึก

กัมพล กล่าสืทอง (2554 : 6) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเสื่อมถอย ทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสังคม และเป็นบุคคลสมควรได้รับการอุปการะช่วยเหลือ รวมทั้งได้รับการดูแลจาก ลูกหลานตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

จากที่กล่าวมาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง แล้วเมื่อนับตามปีปฏิทิน และเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเสื่อมสภาพลงในแต่ละด้าน ซึ่ง จะมีการแสดงออกทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมที่แตกต่างกันไป

การแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี (2541 : 14) ในการศึกษารวบรวมข้อมูล ประชากรผู้สูงอายุได้แบ่งผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี ทั้งชายและหญิง และผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง

ศูนย์การศึกษาชนออกโรงเรียนภาคตะวันออก (2543 : 8) ได้เสนอข้อมูลการแบ่งช่วงอายุ ผู้สูงอายุของประเทศไทย ดังนี้

1. อายุตั้งแต่ 60 - 69 ปี

2. อายุตั้งแต่ 70–79 ปี

3. อายุ 80 ปีขึ้นไป

ยูเรียก และคณะ (Yuriek et al., (1980 : 31) เสนอการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุ ตามสถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติ (National Institute of Aging) ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น (Young-Old) มีอายุ 60–74 ปี 2) กลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (Old-Old) มีอายุ 75 ปีขึ้นไป

องค์การอนามัยโลก (WHO) โดยอัลเฟรด เจ คาห์น (Alfred J. Kahn, 1990) แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เสนอการแบ่งเกณฑ์อายุตามสภาพของการมีอายุที่เพิ่มขึ้น เป็นลักษณะการแบ่งช่วงอายุดังนี้ คือ

1. ผู้สูงอายุ (Elderly) มีอายุระหว่าง 60 – 74 ปี

2. คนชรา (Old) มีอายุระหว่าง 75 – 90 ปี

3. คนชรามาก (Very Old) มีอายุ 90 ปีขึ้นไป

สรุปได้ว่าการแบ่งช่วงอายุของผู้สูงอายุค่อนข้างใกล้เคียงกัน สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้สูงอายุให้อยู่ในช่วงผู้สูงอายุวัยต้น (Young-Old) หรือเป็นช่วงวัยผู้สูงอายุ (Elderly) ตามมาตรฐานสากลองค์การอนามัยโลก (WHO) และสถาบันผู้สูงอายุแห่งชาติ (National Institute of Aging)) คือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 60-74 ปี เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย เนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มจะสูงอายุจึงสามารถเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้มากกว่า

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก (2561 : Online) กล่าวว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงวัยขององค์การอนามัยโลกในสองระยะที่ผ่านมา คือ ช่วงปี พ.ศ. 2545-2557 เน้นเรื่องการสูงวัยอย่างมีศักยภาพ (Active Ageing) ช่วง ปี พ.ศ. 2558-2573 เน้นเรื่อง การสูงวัยอย่างมีสุขภาพ (Healthy Ageing) และในช่วงก่อนหน้านี้ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับ การเป็นผู้สูงอายุ (Aging/Ageing) อีกหนึ่งแนวคิดคือ การสูงวัยที่ประสบความสำเร็จ (Successful Ageing) ซึ่งเริ่มใช้ในช่วงทศวรรษที่ 1950 และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงทศวรรษที่ 1980

การสูงวัยที่ประสบความสำเร็จ (Successful Ageing)

กระบวนการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง การมีสุขภาพะทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม ในวัยสูงอายุ เป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุจากที่เห็นว่าเป็นภาระของสังคมมาเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้และยังสามารถทำประโยชน์ต่อสังคมได้อีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า มีผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ที่ยังสามารถทำหน้าที่ของตน ได้เป็นอย่างดี และยังสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้อีกด้วย นักวิชาการหลายท่านได้พยายามจำแนกความแตกต่างระหว่างการเป็นผู้สูงวัยแบบธรรมดา กับแบบประสบความสำเร็จ

เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลและโครงการด้านการแพทย์เพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้ประชาชนต้องสูญเสียสุขภาพและสภาวะอันเนื่องมาจากการมีอายุมากขึ้น

การสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จหมายถึงอย่างไร นักวิจัยทั้งหลายพยายามให้นิยามที่เป็นที่ยอมรับหรือเป็นสากล แต่ไม่สามารถทำได้ จนกระทั่งในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990 ได้มีนักวิจัยสองท่านที่ชื่อ โรว์ และ คาห์น (J.W. Rowe & R.L. Kahn (1998) ได้นำเสนอนิยามและเริ่มได้รับการยอมรับ กล่าวคือ ผู้สูงวัยที่สูงวัยอย่างประสบความสำเร็จหมายถึงผู้ที่ 1) ใช้ชีวิตที่ปราศจากความไร้สมรรถภาพหรือโรคภัยไข้เจ็บ 2) มีความสามารถด้านร่างกายและสมองสูง และ 3) มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับผู้อื่นในด้านที่เป็นประโยชน์

การสูงวัยที่มีศักยภาพ (Active Ageing)

เอมอร์ จารุงส์ (2551 : 3) ได้อธิบายไว้ว่า การเป็นผู้สูงอายุหรือผู้สูงวัยที่มีศักยภาพ หมายถึง ผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้ ทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ตามความสามารถ ทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม มีความพึงพอใจในชีวิต ความเป็นอยู่ในปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับความเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง

องค์การอนามัยโลก (WHO, 2002 : 21-32) ได้กำหนดลักษณะผู้สูงอายุที่มีศักยภาพไว้ 3 ประการ คือ 1) มีสุขภาพดี 2) มีส่วนร่วมในสังคม และ 3) มีความมั่นคงด้านรายได้ ที่อยู่อาศัยหรือหลักประกันทางสังคมซึ่งจะเป็นได้ต้องมีเงื่อนไข 6 ประการ คือ

1. ระบบบริการทางสุขภาพและสังคม ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (Health Promotion and Disease Prevention) ซึ่งเป็นกระบวนการของการเพิ่มสมรรถนะให้บุคคลสามารถควบคุมปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพและเป็นผลให้บุคคลนั้นมีสุขภาพดี สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม รวมไปถึงการปรับสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นให้ประชากรทุกวัยในสังคมเห็นความสำคัญของการรักษาสุขภาพ เพื่อที่จะบรรลุสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม อีกทั้งการเข้าถึงการบริการด้านการรักษา (Curative Services) ที่เหมาะสม จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ให้การดูแลสุขภาพในระยะเฉียบพลัน เพียงพอกับความต้องการของประชากรวัยสูงอายุ

2. พฤติกรรม ประกอบด้วยลักษณะหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ได้แก่ การทำกิจกรรมทางกายภาพ (Physical Activity) อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยชะลอการเสื่อมของการทำหน้าที่ของร่างกาย ลดระยะเวลาของการเกิดโรคเรื้อรัง ผู้สูงอายุที่ยังคงความกระตือรือร้นได้นั้น ต้องมีสุขภาพจิตที่ดี มีการติดต่อกับสังคม การเป็นผู้สูงอายุที่ยังกระตือรือร้นช่วยให้ผู้สูงอายุคงไว้ซึ่งความเป็นอิสระพึ่งพาตนเองได้ยาวนานขึ้น ลดภาวะเสี่ยงต่อการหกล้ม และช่วยลดค่าใช้จ่ายในการใช้ยาลง

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย ชีวิตวิทยาและพันธุกรรมโดยกระบวนการทางชีวิตวิทยาซึ่งมีพันธุกรรมเป็นตัวกำหนด ความยืนยาวของชีวิต ภาวะสุขภาพ และการเกิดโรคเป็นผลมา

จากพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม ชีวิต อาหาร โอกาสของบุคคล และอิทธิพลจากพันธุกรรมเป็นปัจจัยชักนำให้เกิดโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคอัลไซเมอร์ และโรคมะเร็งซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม การมีโรคหรือภาวะทุพพลภาพยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลเช่น การสูบบุหรี่ ทักษะ การเผชิญปัญหา และเครือข่ายของญาติและเพื่อนฝูง ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factors) เป็นปัจจัยทำนายการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุที่ศักยภาพและการมีอายุที่ยืนยาว ได้แก่ ความฉลาด ความสามารถทางการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการสูญเสีย ตลอดจนความเร็วในการเรียนรู้และความจำ ซึ่งจะเสื่อมถอยเมื่อมีอายุเพิ่มมากขึ้น

4. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ส่งผลต่อภาวะพึงพิงและไม่พึงพิงในผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุซึ่งอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ทำให้รู้สึกอึดอัด มีแนวโน้มที่จะแยกตัว ซึมเศร้าและมีปัญหาในเรื่องการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น ปัจจัยกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จำเป็นต้องคำนึงถึง ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย (Safe Housing) กล่าวคือ ที่พักอาศัยที่พอเพียง และปลอดภัย เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความผาสุกของผู้สูงอายุ สถานที่ตั้ง รวมถึงการที่ได้อยู่ใกล้กับสมาชิกในครอบครัว สถานบริการ และการขนส่ง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่ดี

5. สภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุก้าวเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เช่น ความโดดเดี่ยว การแยกตัวออกจากสังคม การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ขาดการศึกษา การถูกทำร้าย และอยู่ในสถานการณ์ที่ขัดแย้ง ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดภาวะทุพพลภาพและการตายก่อนกำหนด ซึ่งตัวกำหนดที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ถ้าได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ไม่เพียงพอ ก็มีความสัมพันธ์กับอัตราการป่วย อัตราการตาย การเก็บกดทางจิตใจ ทำให้ภาวะสุขภาพและความผาสุกลดลง ความโดดเดี่ยวและความขัดแย้งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความเครียด

6. เศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ (Income) โดยผู้สูงอายุที่ยากจนก็มีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นที่จะเจ็บป่วยและเกิดภาวะทุพพลภาพ ผู้สูงอายุที่ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีการเก็บออมหรือมีน้อย ไม่ได้รับเบี้ยบำนาญหรือเงินประกันสังคม อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำหรือไม่แน่นอน โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกหลานหรือไม่มีสมาชิกในครอบครัวที่จะพึ่งพา จะมีความเสี่ยงสูงที่จะไม่มีที่พักอาศัย และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดแคลน ส่วนการปกป้องทางสังคม (Social Protection) ของผู้สูงอายุนั้น ทุกประเทศทั่วโลกจัดให้ครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนที่สำคัญของผู้สูงอายุ แต่ในปัจจุบันค่านิยมการอยู่อาศัยรวมกันของคนหลายรุ่นหลายวัยเริ่มเสื่อมคลายลง จึงต้องมีการจัดเตรียมนโยบายการจัดระบบการปกป้องทางสังคม โดยการส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุกลุ่มที่ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ อยู่คนเดียว กลุ่มที่อ่อนแอ ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะวัดหลักประกันทางสังคม ด้วยเบี้ยบำนาญชราภาพโครงการเบี้ยบำนาญการทำงาน การออมด้วยความสมัครใจหรือการออมด้วยการบังคับ โครงการประกันภาวะทุพพลภาพ การเจ็บป่วย การว่างงาน

สำหรับการทำงาน (Work) หากประชาชนได้รับสวัสดิการที่ดีในการทำงาน เช่น ได้รับการปกป้องอันตรายจากการทำงาน ก็จะสามารถเข้าสู่วัยสูงอายุที่ยังมีส่วนร่วมเป็นกำลังแรงงานของประเทศมากขึ้น

ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เป็นกรอบแนวคิดเชิงนโยบาย (Policy Framework) ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์การอนามัยโลกเมื่อปี ค.ศ.2002 ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาว รู้วิธีจัดการกับชีวิตให้มีความสุข โดยการทำตนเองให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี สมบูรณ์ มีอิสระ พึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งสามารถเป็นที่พึ่งพาช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นผู้ที่มีมองโลกในแง่บวก สามารถปรับสมดุลของชีวิตตนเองให้ดำเนินชีวิตเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมองเห็นคุณค่าของตนเอง และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในขณะเดียวกันแนวความคิดดังกล่าว ยังเน้นให้เห็นอีกว่า ปัจจัยภายนอกผู้สูงอายุ นับตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่จะตอบสนองต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในรูปแบบของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพด้วย

การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ (Healthy Ageing)

การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ หรือการสูงวัยอย่างปกติสุข เป็นประเด็นหลักขององค์การอนามัยโลกในด้านผู้สูงอายุที่ดำเนินการในช่วงปี 2558 - 2573 (2015-2030) เป็นประเด็นใหม่ที่มาแทนที่การสูงวัยอย่างมีศักยภาพ (Active Ageing) ซึ่งเป็นกรอบนโยบายที่กำหนดขึ้นในปี 2545 (2002) Healthy Ageing ก็คล้ายๆ กับ Active Ageing ซึ่งเน้นความจำเป็นในการปฏิบัติการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานหลายๆ หน่วยงาน และช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถคงสภาพเป็นทรัพยากรหรือเป็นพลังแทนที่จะเป็นภาระให้กับครอบครัว ชุมชน และเศรษฐกิจ

มนุษย์ทุกคนในทุกประเทศทั่วโลกควรได้รับโอกาสที่จะมีชีวิตยืนยาวและมีชีวิตที่ปกติสุข (Healthy = Normal and Natural) แต่สภาพแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่มีทั้งที่ส่งเสริมและทำลายภาวะปกติสุขของมนุษย์ สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของพวกเราอย่างสูง มีผลทำให้เกิดความเสี่ยงด้านสุขภาพ (เช่น มลภาวะทางอากาศ ความรุนแรง เป็นต้น) การเข้าถึงบริการการดูแลสุขภาพ และทางสังคมที่มีคุณภาพ และเข้าถึงโอกาสที่ผู้สูงวัยสมควรได้รับในฐานะเป็นผู้สูงวัย

Healthy Ageing เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมและโอกาสที่ส่งเสริมประชาชนให้เป็นและทำสิ่งที่เป็คุณค่าต่อชีวิตของพวกเขา ทุกคนสามารถเป็นผู้สูงวัยที่มีสุขภาวะ (Healthy Ageing) ได้การปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บหรือความไม่มั่นคงไม่ใช่เป็นความจำเป็นหรือปัจจัยหลักสำหรับ Healthy Ageing เนื่องจากผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาสุขภาพหนึ่งด้านหรืออาจมากกว่า แต่หากควบคุมอย่างดีจะมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยต่อสุขภาวะของพวกเขาเหล่านั้น

การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะกับความสามารถในการทำหน้าที่ (Healthy Ageing and Functional Ability)

องค์การอนามัยโลกให้คำจำกัดความคำว่า Healthy Ageing ไว้ดังนี้ “กระบวนการการพัฒนาและธำรงรักษาไว้ซึ่งความสามารถในการทำหน้าที่ที่ช่วยให้เกิดสุขภาวะในวัยสูงอายุ” ความสามารถในการ

การทำหน้าที่หมายถึง การมีสมรรถภาพที่ช่วยให้มนุษย์เป็นและทำในสิ่งที่ตนเห็นว่ามีคุณค่า ซึ่งประกอบด้วยความสามารถของบุคคลที่จะ 1) สนองความต้องการขั้นพื้นฐาน 2) เรียนรู้ งามทางสติปัญญา และตัดสินใจ 3) เคลื่อนไหว 4) สร้างและรักษาความสัมพันธ์ และ 5) เอื้อเพื่อต่อสังคม

ความสามารถในการทำหน้าที่เกิดจากสมรรถภาพภายในตนของแต่ละบุคคล ลักษณะสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งนี้

สมรรถภาพภายในตนของบุคคลประกอบด้วยสมรรถภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่บุคคลสามารถดึงออกมาใช้และรวมถึงความสามารถในการดึงระดับของสมรรถภาพภายในตนของบุคคลได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น โรคภัยไข้เจ็บ การบาดเจ็บ และความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปตามวัย

สภาพแวดล้อมหมายรวมถึงบ้าน ชุมชนและสังคมโดยรวม และทุกปัจจัยที่อยู่ภายในบ้านและชุมชน เช่น สภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น คนและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เจตคติและค่านิยม นโยบายสังคมและสุขภาพ ระบบที่สนับสนุนเรื่องดังกล่าวข้างต้น และบริการที่เกิดจากระบบต่างๆ การที่จะสามารถอาศัย/มีชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อสมรรถภาพภายในตนและความสามารถในการทำหน้าที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับ Healthy Ageing

ข้อควรคำนึงที่สำคัญสำหรับ Healthy Ageing

1. ความแตกต่างหลากหลาย (Diversity)

รูปแบบของการสูงวัยที่เหมือนกันจะไม่มี คนอายุ 80 บางคนอาจมีสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเหมือนคนอายุ 30 แต่บางคนที่มีอายุเท่ากันนี้อาจต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องได้รับความช่วยเหลือในกิจกรรมขั้นพื้นฐาน เช่น การรับประทานอาหารและการสวมใส่เสื้อผ้า ดังนั้น นโยบายควรได้รับการวางกรอบให้ครอบคลุมการพัฒนาความสามารถในการทำหน้าที่ของผู้สูงอายุในทุกสภาพร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าพวกเขาจะยังแข็งแรง หรืออยู่ในภาวะพึ่งพา หรือเป็นกลุ่มกลางๆ ระหว่างสองขั้นนี้

2. ความเหลื่อมล้ำ/ความไม่เท่าเทียม (Inequality)

ความแตกต่างในสมรรถภาพและสภาพการอื่นๆ ที่พบในผู้สูงอายุในสัดส่วนที่สูงมาก (ประมาณร้อยละ 75) เป็นผลจากผลกระทบสะสมของข้อดี (สิ่งดีๆ) และข้อเสีย (สิ่งร้ายๆ) ที่เข้ามาในชีวิตและที่สำคัญ รูปแบบความสัมพันธ์ที่ผู้สูงอายุมีต่อสภาพแวดล้อมจะถูกกำหนดด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น ครอบครัวที่เกิดมา เพศ ชชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา และฐานะ/ทรัพยากรทางการเงิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูงวัยทั้งสามแบบ

พิศุทธิภา เมธิกุล (2554 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสบการณ์การสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จของผู้สูงอายุไทยที่มีสุขภาพทางจิตสูง การวิจัยเชิงคุณภาพแบบทีมผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาประสบ

การณ์การสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จในผู้สูงอายุ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์รายบุคคล ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 11 คน (ชาย 7 คน หญิง 4 คน) เป็นผู้ที่มิอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่มีคะแนนจากแบบวัดสุขภาพทางจิตในระดับสูง และผ่านการคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบที่ผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน ผลการวิจัยพบ 6 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การมีจิตใจที่สุขสงบ (2) การทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต (3) การเห็นคุณค่าในตนเอง (4) การมีความพึงพอใจในชีวิต (5) การมีครอบครัวที่ดี และ (6) การมีสุขภาพร่างกายที่ดี ผลการวิจัยได้ขยายความรู้ความเข้าใจเรื่อง การสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จของผู้สูงอายุไทย โดยเฉพาะการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมที่ทำด้วยตนเอง กิจกรรมที่ทำร่วมกับครอบครัว และกิจกรรมที่ทำร่วมกับสังคมและที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติตามหลักศาสนา เช่น การเจริญสติ หรือฝึกจิตให้สงบในรูปแบบต่างๆ

ปณิธิ บรรณ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พญพาลัง : บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุ และ “ทุน” ที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงวัย สำหรับวิธีวิจัยในการศึกษาค้นคว้านี้ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) เลือกศึกษาจากผู้สูงอายุที่ขับเคลื่อนงานผู้สูงวัยในภาคกลาง 8 ชมรม ในจังหวัดอ่างทองและระยอง ผลการศึกษา พบว่า การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงวัยในชุมชนไม่จำเป็นต้องอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว กลุ่มสูงอายุกังใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงวัยและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุยังนำการรวมกลุ่มมาใช้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นผู้สูงวัย กล่าวคือผู้สูงอายุไม่ใช่ “วัยพึ่งพิง” แต่เป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี มีคุณค่าต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการพยายามปรับตัวของผู้สูงอายุและการสร้างความหมายใหม่ต่อการเป็นผู้สูงวัย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่กระทบต่อวิถีชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย

กัตติกา ธนะขำ, แสงอรุณ อิศระมาลัยและ อุไร หัตถกิจ (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสูงวัยอย่างมีศักยภาพตามบริบทวัฒนธรรมไทยในมุมมองของผู้สูงอายุ การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของการสูงวัยอย่างมีศักยภาพตามมุมมองของผู้สูงอายุไทย การศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ระดับลึกในผู้สูงอายุในชุมชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 64 คน จาก 4 จังหวัด ใน 4 ภาค ของ ประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง และใต้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า ผู้สูงอายุให้ความหมายของการสูงวัยอย่างมีศักยภาพ ประกอบด้วย 6 มิติ ได้แก่ อยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ มีส่วนร่วมและยังประโยชน์ต่อสังคม มีความองงามทางปัญญา คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเตรียมตัวเพื่อความมั่นคงยามชรา มุมมองต่อการสูงวัยอย่างมีศักยภาพของผู้สูงอายุไทยครอบคลุมเรื่อง สุขภาพ การมีส่วนร่วมในสังคม และความมั่นคงในชีวิต ซึ่งเป็นสามเสาหลักสำคัญของการสูงวัยอย่างมีศักยภาพ ที่เสนอโดยองค์การอนามัยโลก เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในประเทศ

ตะวันตก บางมิติของการสูงวัยอย่างมีศักยภาพในผู้สูงอายุไทยนั้นแตกต่าง โดยเฉพาะมิติความองอาจทางปัญญา และการเตรียมตัวเพื่อความมั่นคงยามชรา ในขณะที่มิติอื่นๆ นั้นคล้ายคลึงกัน

พรพรรณ มนัสจกุล (2559 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเป็นคุณูปการ ปริญญาเอก เรื่อง การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในวัฒนธรรมไทยอีสาน- การศึกษาปรากฏการณ์ภาพเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุ (Healthy ageing in Isan-Thai culture A phenomenographic study based on older persons' lived experiences) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ให้ผู้สูงอายุให้ความเห็นเกี่ยวกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะตามมุมมองของตนๆ โดยกล่าวว่า การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและยังเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะ การที่จะดูแลและส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้ให้บริการดูแลสุขภาพควรเข้าใจการรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษามุมมองของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 17 คน ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะแบ่งออกได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นอยู่อย่างอิสระในภาวะพึ่งพิง (being independent in dependence) 2) เป็นอยู่อย่างสงบสันติ (being at peace) และ 3) เป็นอยู่อย่างมีคุณค่า (being a valuable person) นอกจากนี้ยังพบอีกว่า สมาชิกในครอบครัว เพื่อนฝูง ผู้ให้บริการสาธารณสุข และศาสนา มีความสำคัญต่อการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในวัฒนธรรมของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Formosa, M. (2018 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของสาธารณรัฐมอลต้า ผลสัมฤทธิ์และข้อจำกัด (National policies for healthy ageing in Malta: achievements and limitations) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาทิศทางของนโยบายในปัจจุบันที่กำหนดขึ้นและนำไปสู่การปฏิบัติของรัฐบาลสาธารณรัฐมอลต้าเกี่ยวกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ในมอลต้า ผลการวิเคราะห์พบว่า นโยบายการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ในมอลต้าเป็นไปตามเอกสารของ European Commission เรื่อง Guiding principles for active aging and solidarity between generations ซึ่งเน้นเรื่องของการที่สังคมต้องไม่พึ่งพอใจแต่เพียงในเรื่องความมีอายุยืนยาวของประชากร แต่ต้องเสริมสร้างการมีอายุยืนยาวที่มีความปกติสุข (healthy life) และอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทางร่างกายและจิตใจที่เหมาะสมกับวัย รัฐบาลสาธารณรัฐมอลต้าได้ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นทีมที่ปรึกษา 14 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานหลักในโรงพยาบาลฟื้นฟูของรัฐและในสถานดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านร่างกาย และในคลินิกเฉพาะทาง เช่น ความจำเสื่อม หกล้ม และ มีปัญหาด้านการขับถ่าย นโยบายด้านการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของมอลต้ารวมเอาข้อเสนอแนะอย่างกว้างขวางที่มุ่งยกระดับ การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุให้สูงขึ้น แต่ก็รวมข้อจำกัดอยู่จำนวนหนึ่งด้วย กล่าวโดยสรุป ในการที่จะประสบผลสัมฤทธิ์ในเรื่องการมีระดับ

การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะที่ดีขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการขยายโอกาสให้มากที่สุดสำหรับสุขภาวะด้านร่างกาย สังคม และจิตใจเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีความสุขกับชีวิตที่อิสระและมีคุณภาพ งานวิจัยชิ้นนี้จึงเสนอแนวทางที่เร่งด่วนและชัดเจน 4 แนว ทางในการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ดังนี้ 1) การกำหนดการป้องกันและลดภาระด้านความไร้สมรรถภาพ โรคเรื้อรัง และการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร 2) การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความใส่ใจต่อการลดปัจจัยเสี่ยงต่อโรคสำคัญๆ โดยการลงมือปฏิบัติอย่างครอบคลุม ครอบคลุมวงจรในการควบคุมการบริโภคยาสูบ การเพิ่มกิจกรรมทางร่างกายสำหรับผู้สูงอายุ และการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการโภชนาการแห่งชาติ 3) การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์และงบประมาณในบริการดูแลระยะยาว (Long-term care) ในชุมชนและในบ้านของผู้สูงอายุ และ 4) การสนับสนุนสมรรถภาพระดับชาติในการฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุ

Thiamwong L. et.al. (2008 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง Development and Psychometric Testing of the Healthy Aging Instrument (การพัฒนาและการทดสอบเชิงจิตวิทยาเครื่องมือวัดระดับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดสอบคุณสมบัติของเครื่องมือประเมินการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีองค์ประกอบหลายมิติเพื่อใช้ในการประเมินกระบวนการของการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในบริบทของผู้สูงอายุไทย ข้อคำถามถูกพัฒนามาจากผลการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์รายบุคคล เครื่องมือนี้ผ่านการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีบ่งชี้ความตรงเชิงเนื้อหาสูง และได้ทดสอบความยากง่ายและความเข้าใจของคำถามในผู้สูงอายุ 10 ราย หลังจาก pretest เครื่องมือนี้ประกอบด้วยคำถาม 46 ข้อ เครื่องมือนี้ได้รับการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้างและความเชื่อมั่น โดยเก็บข้อมูลในผู้สูงอายุในจังหวัดหนึ่งของภาคใต้ จำนวน 403 ราย ค่าความตรงเชิงโครงสร้างตรวจสอบโดยวิธี Principle Component Analysis หมุนแกนโดยวิธี Varimax และมีค่า Factor loading มากกว่า .40 ขึ้นไป พบว่าได้ 9 ปัจจัย โดยมีข้อคำถาม 35 ข้อ ได้แก่ 1) การใช้ชีวิตเรียบง่ายและพอประมาณ 2) การจัดการกับความเครียด 3) การมีสัมพันธภาพที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน 4) การทำบุญและทำความดี 5) การตระหนักรู้และดูแลตนเอง 6) การไม่อยู่นิ่งเฉยด้านกาย 7) การบริหารความคิด 8) การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และ 9) การยอมรับการสูงวัย โดยทั้ง 9 ปัจจัยนี้ สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนของการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะ ได้ร้อยละ 62 และมีค่าความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายในของแต่ละปัจจัย .69 ถึง .80 และค่าความเชื่อมั่นชนิดสอดคล้องภายในของทั้งเครื่องมือ .88

แนวคิดและขอบเขตเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

ความหมายของสวัสดิการสังคม

ความหมายของคำว่า “สวัสดิการสังคม” (Social Welfare) มีการให้ความหมายไว้หลากหลาย จะพยายามนำเสนออย่างครอบคลุม ดังนี้

Encyclopedia of Social Work (1971 อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสิน, สุรางค์รัตน์ วศินารมณและกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและอาสาสมัคร เพื่อมุ่งป้องกันและขจัดปัญหาสังคมหรือปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลกลุ่ม และชุมชน

ไฟรด์แลนด์เลอร์ และแอพท์ (Friedlander & Apte, 1980 อ้างถึงใน วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, 2547 : 1) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคมเป็นระเบียบนโยบาย ผลประโยชน์และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่างๆ เป็นไปโดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นที่ยอมรับกันว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวรเปลี่ยนแปลงจากสถานะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งที่คาดหวังว่าดีกว่ารวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

วันทนี วาสิกะสิน และคณะ (2553 : 1-2) ได้ให้ความหมายว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคมคือ ประชาชนงานสวัสดิการมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกันไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงมาตรการป้องกันและส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญสวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของงานพัฒนาสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมาย การจัดสวัสดิการสังคมว่า คือ ระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหาการพัฒนา การส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทางการด้านศึกษาสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นั้นหนทางการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิประชาชน จะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

สรุปแล้ว สวัสดิการสังคม เป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง เป็นงานเสริมสร้างพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์ และมีเป้าหมายหลักที่คุณภาพชีวิตที่ดี และการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเยี่ยงมนุษย์

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม

เอสปีง - แอนเดอร์เซน (Esping - Andersen, 2000 : 154 - 169) เอสปีงจัดเป็นนักคิดด้านนโยบายสังคมร่วมสมัยที่เป็นที่รู้จักดี ผลงานของท่านสร้างคุณประโยชน์แก่วิชาการนโยบายสังคมหรือรัฐสวัสดิการหลายด้าน แนวคิดเด่นของเอสปีง - แอนเดอร์เซน มีอย่างน้อย 4 ด้าน คือ

1. ระบอบของรัฐสวัสดิการ (Welfare - State Regimes) แนวคิดที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุด คือ การจัดระบอบของรัฐสวัสดิการ 3 ระบอบ ดังนี้

1.1 รัฐสวัสดิการระบอบเสรีนิยม (Liberal Welfare State) เป็นระบอบที่มีการจ่ายสวัสดิการอยู่ในระดับต่ำ โดยสะท้อนจากการถ่วงดุลด้วยการทดสอบความยากจน (เน้นการสงเคราะห์) และผู้รับประโยชน์ทดแทน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย

1.2 รัฐสวัสดิการระบอบวิสาหกิจนิยม (Corporatist Welfare State) รัฐสวัสดิการระบอบนี้ มีรากฐานจากการร่วมมือระหว่างรัฐและกลุ่มหรือคณะบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือประกอบอาชีพ การรับสวัสดิการระบอบนี้ คือ ความแตกต่างของสถานภาพชนชั้นขณะที่บทบาทของเอกชนและประโยชน์เกื้อกูลจากองค์กรมีอยู่น้อย เนื่องจากการยึดถือความแตกต่างระหว่างสถานภาพชนชั้นเป็นสำคัญ รัฐจึงละเลยความจำเป็นในการจัดสรร

1.3 รัฐสวัสดิการระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตย (Social Democratic Welfare State) รัฐสวัสดิการกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยและบางท่านเรียกว่าเป็น “ระบอบสังคมนิยม” ระบอบนี้ส่งเสริมการสร้างหลักประกันด้านสวัสดิการในระดับที่เหนือกว่าความจำเป็นพื้นฐานสำหรับทุกคน อย่างเท่าเทียมกัน

ฟรีดแมน (Friedman, 1982 : 34) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบแห่งรัฐหน้าที่ด้านสวัสดิการและความเป็นธรรม ดังนี้

1. ความรับผิดชอบแห่งรัฐ มี 3 ประการ คือ การรักษากฎหมายและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดผลกระทบกระเทือนในชุมชนที่ฝ่ายหนึ่งได้รับจากการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง และจัดบริการสำหรับผู้ที่ได้รับผิดชอบตนเองไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและคนวิกลจริต

2. ความรับผิดชอบด้านสวัสดิการ ฟรีดแมนยอมรับบทบาทของรัฐด้านสวัสดิการกรณีที่รัฐต้องทำหน้าที่จัดสรรสวัสดิการแล้วบทบาทจะต้องมีน้อยที่สุด และเป็นไปเพื่อเสริมหรือสนับสนุนองค์การกุศลและครอบครัวในการปกป้องผู้ที่ได้รับผิดชอบตนเองไม่ได้ นอกจากนั้นสวัสดิการสังคมเหล่านี้ต้องเป็นแบบให้เปล่า และการให้ต้องเป็นลักษณะของบิดา-บุตร

3. ความเป็นธรรมทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับผลตอบแทนจากสิ่งที่ตนลงทุนลงแรงไป หรือกล่าวอีกแง่หนึ่งก็คือ การที่บุคคลจะมีสิทธิได้รับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Entitlement) ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลนั้น หากสิทธิดังกล่าวได้มาโดยที่บุคคลต้องสูญเสียหรือได้รับการช่วยเหลือโดยที่ภาระตกเป็นของใคร่รายเช่นนี้ถือว่าสร้างความเป็นธรรมไม่ได้

ระพีพรรณ คำหอม (2554 : 25) กล่าวว่า iva การจัดสวัสดิการสังคมของไทยในปัจจุบันได้คำนึงถึงหลักการที่สอดคล้องกับความเป็นสากลโลก โดยหลักการของสวัสดิการสังคมไทยที่สำคัญได้แก่

1. สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดถึง สิทธิของบุคคล สิทธิของเด็ก สตรี คนชรา และผู้พิการทุพพลภาพ ที่เน้นให้มี

การพิทักษ์ ปกป้อง คุ่มครอง สิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยเฉพาะบริการพื้นฐานที่ประชาชนไทยควรจะได้รับ เช่น บริการการศึกษาภาคบังคับ บริการประกันสุขภาพจากโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค

2. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ประชาชนทุกคนควรได้รับบริการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานจากรัฐ บริการที่มุ่งตอบสนองปัญหา และความต้องการของคนในสังคมโดยทั่วไป บริการพื้นฐานมักจะถือเป็นบริการขั้นต่ำสุด (Minimum Needs) ที่รัฐต้องจัดให้กับคนในสังคม เช่น การศึกษาภาคบังคับ บริการสุขภาพอนามัยของรัฐ เป็นต้น ซึ่งรัฐได้กำหนดให้มีเครื่องชี้วัดถึงความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อให้สามารถตอบสนองกับปัญหา และความต้องการของคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง

3. ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) หลักการสำคัญข้อนี้ บริการสวัสดิการสังคมที่ดีจะต้องเป็นบริการที่อยู่บนพื้นฐานความถูกต้องของกฎหมาย ความยุติธรรมทางสังคมเป็นบริการเพื่อทุกคน ไม่ว่าผู้รับบริการจะอยู่ในฐานะ หรือความเป็นอยู่อย่างใด รัฐควรจัดสวัสดิการให้อย่างยุติธรรม ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดช่องว่างระหว่างประชาชนไม่เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ซึ่งยากแก่การควบคุม นำไปสู่การแตกร้างในหมู่คณะชุมชนด้วยกันเช่น การจัดสร้างแฟลตราคาถูกขายให้ประชาชน แต่ประชาชนมีมาก ควรใช้วิธีจับสลากเพื่อความยุติธรรม

4. ความสม่ำเสมอ บริการที่จัดให้แก่ประชาชนในประเทศนั้นควรจัดให้อย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่จัดตามความพอใจของรัฐบาล หรือผู้ให้บริการ

5. การไม่เป็นภาระแก่ประชาชน การจัดสวัสดิการเพื่อผ่อนคลายความเดือดร้อนและเสริมสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน ดังนั้นการจัดสวัสดิการไม่ควรเป็นภาระแก่ประชาชน

สรุปจากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าสาระของทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวข้องกับนโยบายสังคมหรือสวัสดิการสังคม คือ การศึกษานโยบายสังคมไม่จำกัดเฉพาะมุมมองทางด้านปรัชญาและการใช้ความคิดในการวิเคราะห์เท่านั้น บางครั้งการศึกษาเชิงปริมาณช่วยให้คำตอบที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนมากขึ้นด้วย แนวคิดและวิธีการศึกษาที่นักคิดได้เสนอไว้นั้นแฝงนัยของพัฒนาการหรือการทำให้นโยบายสังคมอุบัติขึ้นในรูปแบบต่างๆ

ขอบเขตของงานสวัสดิการสังคม

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551 : 27 - 30) ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี 7 ด้าน ดังนี้

1. การมีสุขภาพอนามัยที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยประชาชนไม่ว่า เพศใด อายุวัยใด เชื้อชาติใด ศาสนาใด อยู่ในภูมิภาคใดหรืออยู่ในวัฒนธรรมใด มีความสนใจในทางการเมือง มีแบบแผนการดำรงชีวิตเช่นใด หรือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในระดับชั้นใดก็ตาม พึงได้รับบริการสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐาน

อย่างทั่วถึง เสมอภาค เป็นธรรมสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของบุคคล กลุ่มบุคคล และประชาชน

2. การมีการศึกษาที่ดี หมายถึง ประชาชนพึงได้รับการที่ส่งเสริมและพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ ทักษะ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพต่อไป และแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกายจิตใจสติปัญญา อารมณ์และสังคม หรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็จะได้รับบริการการศึกษาพิเศษและจัดรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่มีข้อจำกัดเหล่านั้นทั้งนี้ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาในระดับอย่างน้อยที่สุด คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การมีที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรแก่อัตภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัยตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัย ความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัดแวดล้อมด้วยมลพิษ หรือเสี่ยงต่อภัยพิบัติ เสี่ยงต่อความเสื่อมเสียทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

4. การมีงานทำ การมีรายได้ และการมีสวัสดิการแรงงาน หมายถึง ประชาชนมีงานทำที่ทำให้มีรายได้อย่างน้อยเพียงพอแก่การดำรงชีพ งานที่ทำมีสวัสดิการที่ดีหรืออย่างน้อยตามที่กฎหมายกำหนด งานที่ต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุและอุบัติเหตุต่างๆ ไม่เป็นงานที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย

5. การมีความมั่นคงทางรายได้ หมายถึง ประชาชนทุกคนที่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพได้รับการคุ้มครองในเรื่องความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตนและครอบครัว ในรูปของการประกันสังคมซึ่งครอบคลุมเรื่องผลประโยชน์จากการประกันสุขภาพ การสงเคราะห์บุตรการชดเชยการขาดรายได้จากการเจ็บป่วย พิการทุพพลภาพ ชราภาพ และการว่างงาน การประกันสังคมเป็นมาตรการหนึ่งที่จะสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะกับประชาชนผู้มีรายได้ประจำ ไม่ให้ได้รับความเดือดร้อน เมื่อมีเหตุให้สูญเสียรายได้ทั้งหมด บางส่วนหรือไม่พอเพียงแก่การยังชีพ

6. นันทนาการ หมายถึง ประชาชนมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อการบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจอย่างมีคุณภาพ โดยกิจกรรมนันทนาการนั้นๆ ไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรม และไม่ผิดกฎหมาย ไม่เป็นการเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ข่มเหงหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกลุ่มอื่นๆ

7. การบริการสังคมทั่วไป หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ยากจนด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบางพิเศษ เพื่อช่วยสร้างเสริม การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขตามควรแก่อัตภาพ

สรุปได้ว่า สวัสดิการสังคมจะครอบคลุมสวัสดิการด้านต่างๆ ได้แก่ สวัสดิการด้านสุขภาพ อนามัย สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านนันทนาการ สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยและสวัสดิการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินหรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการที่มุ่งตอบสนองความต้องการอย่างครบถ้วนตามความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (มาตรา 53) และกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ (มาตรา 80 (1) ซึ่งรัฐได้ดำเนินการให้สิทธิผู้สูงอายุได้รับสิทธิการคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

จากการที่กฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุได้กำหนดให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังกล่าว ทำให้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายดังกล่าวในด้านต่างๆ แต่การดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างแท้จริง แม้รัฐธรรมนูญจะได้กำหนดหลักการรับรองและคุ้มครองสำหรับผู้สูงอายุไว้มากพอสมควร แต่หลักการสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งควรจะเป็นบทบัญญัติในกฎหมายพิเศษหรือกฎหมายเฉพาะในรูปลักษณะเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาอันได้แก่ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แต่กลับกำหนดให้ฝ่ายบริหารออกกฎหมายลำดับรองกำหนดเอง อันไม่เป็นไปตามมาตรฐานและอาจไม่ตรงกับความจริงและความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนั้นฝ่ายบริหารยังอาจเปลี่ยนแปลงการดำเนินการจัดสวัสดิการดังกล่าวได้เองตามอำเภอใจ โดยไม่ได้ผ่านการกลั่นกรองจากตัวแทนของประชาชน ซึ่งถ้าหลักการสำคัญดังกล่าวถูกกำหนดอยู่ในกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักการดังกล่าวก็จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาซึ่งมีตัวแทนของประชาชนพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ในการที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการคุ้มครอง ส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ดังนี้

มาตรา 10 ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุและรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการ และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) จัดทำแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาทและกิจกรรมของผู้สูงอายุเสนอต่อคณะกรรมการ
- 2) รวบรวมข้อมูล ศึกษา วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับงานคุ้มครอง ส่งเสริม และสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
- 3) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 4) สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน
- 5) ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลางราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) การบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็ว แก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- 2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
- 3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
- 4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะ เครือข่ายหรือชุมชน
- 5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือการบริการสาธารณะอื่น
- 6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- 7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- 8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
- 9) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว

- 10) การจัดที่พักอาศัย อาหาร และเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- 11) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- 12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- 13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาและประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ความสัมพันธ์กับภารกิจหลัก และปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนประกอบด้วยเป็นสำคัญ

การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานตามวรรคสองดำเนินการ โดยไม่คิดมูลค่าหรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด

มาตรา 17 “ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ผู้นั้นมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลรัษฎากร”

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองดูแล สนับสนุนให้เกิดการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน และยังรวมถึงการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา การมีงานทำและมีอาชีพที่เหมาะสม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี

นอกเหนือจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แล้วการสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือ ยังมีการกำหนดไว้ในแผนต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564)

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) แบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 มาตรการหลัก คือ

- 1.1 มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
- 1.2 มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 1.3 มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก

- 2.1 มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น

- 2.2 มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
- 2.3 มาตรการส่งเสริมด้านการงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
- 2.4 มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
- 2.5 มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
- 2.6 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย
3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก
 - 3.1 มาตรการคุ้มครองด้านรายได้
 - 3.2 มาตรการหลักประกันด้านคุณภาพ
 - 3.3 มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง
 - 3.4 มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน
4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 2 มาตรการหลัก
 - 4.1 มาตรการการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนางานด้านผู้สูงอายุระดับชาติ
 - 4.2 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
5. ยุทธศาสตร์ด้านการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผลการดำเนินการ ตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก
 - 5.1 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็นสำหรับการกำหนดนโยบาย และการพัฒนาการบริการหรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ
 - 5.2 มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาการบริการและการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม
 - 5.3 มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง
 - 5.4 มาตรการพัฒนาระบบข้อมูลทางด้านผู้สูงอายุให้เป็นระบบและทันสมัย

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย เป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โดยสาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย (ระพีพรณ คำหอม, 2549 : 139 - 141) มีดังนี้

ข้อ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและตามความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแลจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบ ตามคตินิยม

ข้อ 6 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ข้อ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคมต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและการบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญูต่อบุพการีและเอื้ออาทรต่อกัน

สาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง และรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วยการตรากฎหมาย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

เสมอ จิตพล (2556 : 510-511) ได้วิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การจัด

สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด มีการจัดการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับ สูงสุดรองลงมา ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัวผู้ดูแล และการคุ้มครองและด้านที่มีการจัดการในระดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่พักอาศัย คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความสัมพันธ์ทางสังคม รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านที่ต่ำสุด ได้แก่ ด้านร่างกาย การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ การจัดสวัสดิการด้านนันทนาการกับคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย รองลงมาคือ การจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัยกับคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และด้านที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลกับคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล จัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพผู้สูงอายุ และจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ จัดบริการครอบครัวอุปการะผู้สูงอายุ จัดสวนสุขภาพและลานออกกำลังกาย คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุ และจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุและเครือข่ายผู้สูงอายุ ข้อค้นพบจากการวิจัยคือ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้หลักการบริหารเชิงรุก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน จัดฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายขับเคลื่อนการทำงานและบูรณาการกิจกรรมร่วมกัน

ทัศนวรรณ พันธเสน (2556 : 215-224) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลธัญบุรี อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลธัญบุรีมีปัญหาและอุปสรรคเรียงลำดับดังนี้ สวัสดิการด้านบริการทางสังคม ร้อยละ 90.3 รองลงมาคือ ด้านสุขภาพ ร้อยละ 85.3 ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ 84.9 ด้านการทำงานและการมีรายได้ ร้อยละ 81.2 ด้านความมั่นคงทางสังคม ร้อยละ 79.1 ด้านนันทนาการ ร้อยละ 78.6 ด้านที่อยู่อาศัย ร้อยละ 74.8 และด้านการศึกษา ร้อยละ 66.6 และแนวทางพัฒนาที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ คือ ควรตรวจเยี่ยมและดูแลรักษาสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ควรมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจเพิ่มมากขึ้น ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้มากขึ้น ควรมีการประเมินผลการจัดระบบสวัสดิการผู้สูงอายุตลอดเวลา ควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการด้านสวัสดิการสังคมให้มีประสิทธิภาพ ควรมีกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวในทุกชุมชน ควรมีการให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้มีที่พักอาศัยที่ปลอดภัยและมีความสุข และควรมีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและพัฒนารายได้เพิ่มมากขึ้น

วิจิตรา วิเชียรชม (2557 : 1) ได้วิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทย ทั้งในด้านของกลไกหรือองค์การบริหารจัดการ สิทธิของผู้สูงอายุ และกองทุนสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งองค์การบริหารจัดการยังไม่มีเหมาะสมเนื่องจากประธานคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติยังไม่สามารถทราบถึง

ปัญหาและมีเวลาอย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ นอกจากการยังขาดการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในองค์ประกอบขององค์กร ส่วนเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุก็ยังขาดบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจนในการให้บริการเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิได้อย่างแท้จริง รวมตลอดทั้งกองทุนผู้สูงอายุแห่งชาติก็ยังมีเงินไม่เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วย ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงควรกระทำโดยปรับแก้ประธานกรรมการ และองค์ประกอบของคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลบริหารจัดการโดยให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าวอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสิทธิและใช้สิทธิได้อย่างแท้จริง โดยมีเงินอย่างเพียงพอจากกองทุน สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการด้วย ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ สามารถดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งถ้าไม่สามารถใช้ชีวิตเองได้ตามปกติ ก็อาจจัดสวัสดิการให้มีบุคคลซึ่งมีจิตอาสา และรักงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ มาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขในบั้นปลายของชีวิต โดยคำนึงถึง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาค เอกชนและภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการให้บริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ อันจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหาของผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการและการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้สามารถทำให้มีการจัดสวัสดิการสังคมด้วยการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขได้แน่นอน

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์ (2557 : 73-82) ได้วิจัยเรื่องสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า สวัสดิการสังคม จากหลากหลายมุมมองพอสรุปได้ว่าเป็นระบบการบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ทั่วถึง เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงาน และการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ซึ่งการจัดสวัสดิการสังคมของไทย เริ่มต้นจากระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างไม่เป็นทางการของครอบครัว เครือญาติและชุมชน ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้การจัดสวัสดิการสังคมมีการปรับเปลี่ยนทิศทางไปสู่สวัสดิการแบบบูรณาการและเป็นสังคมสวัสดิการ ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4 รูปแบบ คือ การประกันสังคม การช่วยเหลือสาธารณะ การบริการสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ขาดการบูรณาการและขาดความต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุแยกส่วน

ระหว่างงานด้านสุขภาพกับงานด้านสังคม กระจายความรับผิดชอบตามหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ ขาดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมของงบประมาณและการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านผู้สูงอายุโดยตรง และสวัสดิการสังคมที่รัฐจัดให้กับผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ ไม่สามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างแท้จริงและไม่ครอบคลุมผู้สูงอายุได้ทั้งหมด แต่ประเด็นที่สำคัญคือ บุตรหลานหรือคนในครอบครัวขาดความตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจะต้องมีการบูรณาการจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นผู้มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ

ชัยพร พิบูลศิริ (2551 : 57-84) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน 2) ศึกษารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คัดเลือกจากองค์กรชุมชนที่มีความหลากหลายและ ประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคม โดยเน้นองค์กรที่เริ่มต้นโดยภาคประชาชน ซึ่งจัดสวัสดิการชุมชนให้กับกลุ่มเป้าหมายหลัก 5 กลุ่มของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ เด็ก เยาวชน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุใน 4 ภาคของ ประเทศ ได้แก่ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เก็บข้อมูลโดยวิธีการสนทนากลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ประมวลและวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ผลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน มีดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นเป้าหมายร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชนมี 3 ระดับ

1.1 ระดับปัจเจก มีปัจจัยร่วม คือ การดับทุกข์ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้เกิด ความมั่นคงของตนเองและครอบครัว

1.2 ระดับชุมชน มีปัจจัยร่วม คือ การสร้างสุขภาวะ ความเอื้ออาทร เศรษฐกิจแบบพอเพียง ลดการบริโภคแบบวัตถุนิยม เพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง และการพัฒนาแบบยั่งยืนของชุมชน ภายใต้การเรียนรู้ การเอื้ออาทร และการแลกเปลี่ยนเผยแพร่ความรู้ร่วมกัน

1.3 ระดับสังคม มีปัจจัยร่วม คือ การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ยั่งยืน คนในชุมชนมีความสุข เกิดความมั่นคงทางจิตใจ อันส่งผลให้เกิดสันติสุขในสังคม ทุกคนมีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม โดยผ่านองค์กรชุมชน

2. ปัจจัยที่เกิดจากฐานคิดการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน 1) การสร้างจิตสำนึก 2) การพัฒนาแบบยั่งยืน 3) ความศรัทธา ความเชื่อ ต่อผู้นำและปราชญ์ชาวบ้าน 4) การจัดสวัสดิการสังคม ตามหลักของศาสนา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) การใช้คุณธรรมนำกฎหมาย 6) สวัสดิการสังคมตั้งอยู่บนฐานของการเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.1 ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ ปัจจัยองค์กรและการบริหารจัดการ ภาวะการณำ ปัจจัยการรวมกลุ่มของสมาชิก ปัจจัยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับตัว ปัจจัยการขยายผลและขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย

2.2 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกองค์กร ความสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล การได้รับการหนุนเสริมและสนับสนุนจาก ภาคส่วนต่างๆ

2.3 ปัจจัยกระตุ้นการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชน ภาวะวิกฤติทำให้เกิดปัญหาร่วมในชุมชน

2.4 ปัจจัยความสำเร็จร่วมของการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกการเป็นองค์กรชุมชน การพัฒนาแบบยั่งยืนเพื่อการพึ่งตนเอง ความศรัทธา ความเชื่อในผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น กระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชนประกอบด้วยขั้นตอนหรือบันไดความสำเร็จรวม ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์และวิกฤติของชุมชน โดยกรรมการและผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งภาคีพัฒนาภายในและภายนอกชุมชน ความซื่อสัตย์และจริงใจ การมีจิตสาธารณะ ผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก กรรมการ และผู้นำชุมชนอย่างเท่าเทียม โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมทั้งการมีวิสัยทัศน์และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรเพื่อ บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชุมชน รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดสวัสดิการองค์กรชุมชนโดยการรวมทุน 2) รูปแบบการจัดสวัสดิการโดยวัฒนธรรม/ศาสนา 3) รูปแบบการจัดสวัสดิการโดยฐานทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม 4) รูปแบบการจัดสวัสดิการองค์กรโดยวิสาหกิจชุมชน และ 5) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรภาครัฐ

แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ

1. ความหมายและความเป็นมาของชมรมผู้สูงอายุ

สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ (2553 : 118) กำหนดไว้ในระเบียบของสมาคมข้อ 4 ว่า ชมรมผู้สูงอายุ คือ กลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป อย่างน้อย 30 คน รวมทั้งผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 25-59 ปี ไม่เกิน 1 ใน 4 ของผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่เลือกเพศ หรือสัญชาติ รวมกันเป็นชมรม โดยมีวัตถุประสงค์ตรงกัน หรือจัดกิจกรรมร่วมกัน

ชมรมผู้สูงอายุตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 โดยพระยาบริรักษ์ องค์มนตรีและกรรมการมูลนิธิวิจัยประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นประธาน พร้อมด้วยศาสตราจารย์หลวงพิทยาภท และศาสตราจารย์นายแพทย์ประสพ รัตนกร เป็นกรรมการ และเลขานุการตามลำดับ เป็นการริเริ่มของมูลนิธิวิจัยประสาทในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งขณะนั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลภติยากร เป็นประธานองค์มนตรี ทรงเป็นองค์ประธานการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในครั้งนี้ใช้ชื่อว่า “ชมรมผู้สูงอายุ” วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคือ การส่งเสริม สุขภาพ

ของผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพบปะกันและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ต่อมาหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขได้มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุตั้งกลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุขึ้นในหน่วยงานราชการ โรงพยาบาลและชุมชนต่างๆ ซึ่งการรวมกลุ่มกันยังเป็นการสะดวกที่ทางราชการจะนำสวัสดิการไปถึงผู้สูงอายุได้ง่าย หรือในด้านสุขภาพอนามัย การรวมกลุ่มกันจะทำให้การให้สุขศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคทำได้สะดวกยิ่งขึ้น จากนั้นกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ได้เห็นความสำคัญของชมรมผู้สูงอายุ จึงได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้ง “ชมรมผู้สูงอายุ” ขึ้นทั่วประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ของชมรม คือ เพื่อเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ของผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่ผู้สูงอายุในชุมชนด้านต่างๆ เช่น บริการด้าน สวัสดิการสังคม ด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการ ด้านการออกกำลังกายแก่ผู้สูงอายุ บริการเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาเจ็บป่วย เป็นต้น เพื่อให้เป็นศูนย์กลางด้านข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมกันทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ต่อมาชมรมผู้สูงอายุต่างๆ ได้รวมตัวกันตั้งองค์กรของตนขึ้นมาเป็นเอกเทศ โดยได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย และให้ชื่อว่า “สภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย” เพื่อเป็นศูนย์กลางการร่วมมือกันของผู้สูงอายุทั่วประเทศ คณะทำงานก่อตั้งสภาผู้สูงอายุฯ ได้ดำเนินการร่างระเบียบข้อบังคับของสภา และประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2530 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เจริญพระชนมายุ 60 พรรษา และ ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับของสภหลายครั้ง จนถึงครั้งหลังสุด วันที่ 7 เมษายน 2547 ได้มีประกาศข้อบังคับฉบับล่าสุดออกบังคับใช้ โดยสมาคมมีชื่อเต็มเรียกว่า “สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” ใช้ชื่อย่อ สส.ท. เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Senior Citizens Council of Thailand ใช้ชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า SCCT มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ ถนน อาคาร 4 ตึก วังกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพมหานคร (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2555 : 23 -31)

ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ ทั่วประเทศ จะเป็นสมาชิกของเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุ สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ โดยมีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ และชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ โดยผ่านสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัด และอำเภอ สมาคมฯ ทำหน้าที่ประสานการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ มีบทบาทสำคัญในด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชน และพัฒนาศักยภาพชมรมผู้สูงอายุให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรพล เหลี่ยมสูงเนินและคณะ, 2016 : 6)

2. ประโยชน์ของการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุคือ เพื่อให้สมาชิกมาพบปะสังสรรค์ และดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย รักใคร่ มีความสามัคคี ความเบิกบาน หายเหงา และเกิดความสุข โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือ กิจกรรมทางศาสนา

กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญา กิจกรรมท่องเที่ยว กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการกุศล และกิจกรรมเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 4)

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กล่าวคือ มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งทำให้ประเทศไทยต้องหันมาให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาที่มาพร้อมกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมและผู้สูงอายุ ดังนั้น การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการขับเคลื่อนและจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นโดยผู้สูงอายุเอง การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับชุมชนและเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการกับปัญหาในสังคมผู้สูงอายุ เพราะชมรมผู้สูงอายุถือเป็นองค์กรชุมชนที่บริหารจัดการโดยผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุทำให้สมาชิกในชมรมเอื้ออาทรต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกันที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างศักดิ์ศรีในตัวผู้สูงอายุ (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 3)

3. ลักษณะกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

ในช่วงแรกๆ ของการก่อตั้ง ชมรมผู้สูงอายุควรจัดกิจกรรมที่เป็นความต้องการของสมาชิกก่อน ในลักษณะกิจกรรมทั่วไป แล้วจึงค่อยๆ พัฒนาไปสู่กิจกรรมเชิงพัฒนา โดยมีตัวอย่างกิจกรรมดังนี้ (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 7)

ตารางที่ 2.1 ตัวอย่างกิจกรรมทั่วไปและกิจกรรมเชิงพัฒนา

กิจกรรมทั่วไป	กิจกรรมเชิงพัฒนา
1. การประชุมกรรมการและสมาชิกตามปกติ	1. การประชุมระดมสมองและข้อเสนอแนะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาจากสมาชิก
2. การออกกำลังกาย	2. การเป็นแกนนำโดยนำผู้อื่นออกกำลังกาย
3. การเลี้ยงอาหารกันเอง	3. การไปเลี้ยงอาหารผู้ด้อยโอกาสและช่วยเหลือผู้อื่น
4. กิจกรรมนันทนาการ	4. กิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน/สังคม
5. การขอคำปรึกษา	5. การให้คำปรึกษา
6. การฟังการบรรยายจากวิทยากร	6. การเป็นวิทยากร บรรยายและถ่ายทอดให้ผู้อื่น
7. การบริจาคเงินของสมาชิกเพื่อทำกิจกรรม	7. การทำโครงการโดยจัดหาแหล่งทุนจากภายนอก
8. การศึกษาดูงานชมรมอื่นๆ	8. การเป็นแหล่งศึกษาดูงาน ศูนย์การเรียนรู้ให้กับชมรมและกลุ่มอื่นๆ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กิจกรรมทั่วไป	กิจกรรมเชิงพัฒนา
9. การดูงานและทัศนศึกษา	9. การประยุกต์ความรู้และนำไปใช้กับชมรมอย่างเหมาะสมกับชมรมของตนเองโดยร่วมคิด ร่วมทำ
10. การทำกิจกรรมที่สนองต่อนโยบายภาครัฐ	10. การทำงานเชิงรุกและบูรณาการในการพัฒนาชุมชน
11. การทำงานกับกลุ่มสมาชิกในชุมชน	11. ชมรมทำงานร่วมกับเครือข่ายผู้สูงอายุในตำบล อำเภอ จังหวัด และเครือข่ายอื่นๆ

ที่มา : หนังสือการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชมรมผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2553 อ้างถึงใน คู่มือชมรมผู้สูงอายุ ของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ (มปป.) : 7.

4. การทำงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชน

เพื่อให้งานของชมรมผู้สูงอายุดำเนินไปได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน การประสานความร่วมมือและการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีต่างๆ ตั้งแต่ภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคธุรกิจ ที่อยู่ในชุมชนที่ชมรมผู้สูงอายุตั้งอยู่ เป็นกิจกรรมที่ชมรมฯ ควรดำเนินการ ทั้งการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ หรือการสนับสนุนด้านองค์ความรู้และบริการอื่นๆ องค์กรภาคีเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยสนับสนุนการบริหารงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุให้เกิดความสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้ การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในเนวราบและสนับสนุนให้การทำงานของชมรมผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 9-10)

5. หลักการสร้างชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ชมรมผู้สูงอายุจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้นั้น จะต้องอาศัยหลักต่อไปนี้ในการบริหารจัดการ ชมรมผู้สูงอายุต้องเป็นของผู้สูงอายุ บริหารโดยผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุและสังคมไม่เป็นของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ ชมรมผู้สูงอายุต้องมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารชมรม ชมรมผู้สูงอายุต้องมีสถานที่ตั้งที่มั่นคงถาวรเป็นของตนเอง มีป้ายชื่อชมรม การบริหารต้องโปร่งใส ยุติธรรม มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทะเบียนพัสดุ ครุภัณฑ์ ทะเบียนสมาชิก สมุดเยี่ยมและสมุดบันทึกการประชุม ให้เป็นปัจจุบัน สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารงาน การร่วมกิจกรรม และการให้ข้อเสนอแนะ ชมรมฯ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเอกชนต่างๆ ชมรมฯ มีเอกลักษณ์และจุดเด่นของชมรม เช่น การผลิตนวัตกรรมเพื่อช่วยฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้สูงอายุ การออกกำลังกายโดยประยุกต์เข้ากับเพลงพื้นบ้าน ชมรมฯ มีการประชุมประจำเดือน และต้องมีการจดบันทึกการประชุม การจัดกิจกรรมต้องมีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของสมาชิก ในด้านการส่งเสริมสุขภาพกายและใจ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการพัฒนางานและความรู้และทักษะใหม่ๆ ด้านการช่วยเหลือสังคม มีการเขียนโครงการของบประมาณจากกองทุนต่างๆ ของรัฐและเอกชนมาจัดกิจกรรมให้สมาชิกและชุมชนได้รับประโยชน์ ชมรมฯ ควรสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประจำจังหวัด ประธานชมรมผู้สูงอายุจะต้องเป็นผู้เสียสละ ซื่อสัตย์ มีความประพฤติดี เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความพร้อมและสามารถบริหารงานของชมรมผู้สูงอายุ และต้องเป็นกลาง ไม่เอนเอียงเข้ากับการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 9-10)

6. ปัจจัยความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จมักมีปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้ (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 11)

ด้านผู้นำชมรม ได้แก่ ประธานและกรรมการมีภาวะผู้นำ ผู้นำมีจิตอาสา ผู้นำฟังเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกในการเสนอและทำกิจกรรม ผู้นำและประธานไม่ถือเอาความเห็นของตัวเองเป็นใหญ่

ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง ได้แก่ หาแหล่งเงินทุนการทำกิจกรรม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ ภาครัฐ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น ภาคท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เป็นต้น ภาคประชาสังคม ประกอบด้วย วัด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ภาคเอกชนและธุรกิจ ประกอบด้วย มูลนิธิ สมาคม บริษัท ห้างร้านของเอกชน เป็นต้น

ด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับ ได้แก่ มีการประชุมคณะกรรมการและสมาชิกตามระเบียบข้อบังคับ สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีการร่วมคิดร่วมทำ มีความโปร่งใส ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

7. อุปสรรคและความล้มเหลวของชมรมผู้สูงอายุ

ชมรมผู้สูงอายุที่ไม่ประสบความสำเร็จมักเป็นชมรมที่ไม่มีกิจกรรมหรือมีกิจกรรมแต่ไม่ได้ทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการประชุมตามระเบียบข้อบังคับของชมรมหรือประชุมไม่สม่ำเสมอ มีแต่ชื่อชมรมแต่ไม่มีที่ตั้งชมรมชัดเจน มีปัญหาเกี่ยวกับประธานและผู้นำ เช่น ขาดภาวะผู้นำ เผด็จการ ไม่โปร่งใส ไม่มีจิตอาสา ไม่ทำตามระเบียบ ข้อบังคับ เป็นต้น (สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ, มปป.: 12)

8. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชมรมผู้สูงอายุในฐานะที่เป็นกลุ่ม องค์กร และ เครือข่าย

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นเกี่ยวกับความเข้มแข็ง ความยั่งยืน ความสำเร็จและความล้มเหลวของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า การบริหารจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของชมรมผู้สูงอายุ นอกเหนือจากปัจจัยภายในด้านเงินงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบุคลากร (ประธานชมรม คณะกรรมการชมรม และสมาชิกชมรม) รวมทั้งปัจจัยภายนอกอื่นๆ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหลักองค์ประกอบหนึ่งในหลักการบริหาร 4M's (Man = คน Money = เงิน Materials = วัสดุ อุปกรณ์ และ Management = การบริหารจัดการ) และมักเป็นจุดอ่อนในหลายๆ องค์กรที่แม้จะมีความพร้อมทั้งในด้านคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่ขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการมีส่วนร่วมถือเป็นหลักการสำคัญหลักการหนึ่งของการบริหารบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งและยั่งยืน จึงควรให้ความสำคัญกับแนวคิดการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

8.1 ความหมายและความสำคัญของกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย

กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปแล้วมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาหนึ่ง มีบรรทัดฐานร่วมกัน และมีเอกลักษณ์เดียวกัน คนเหล่านี้จะมีการรับรู้ในกลุ่มของตนเองว่า พวกเขามีข้อตกลงกันและกันในอันที่จะปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2552 : 35)

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำให้ทุกคนที่เข้ามาร่วมต่างก็จะมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์ ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงาน เพิ่มประสบการณ์ใหม่ร่วมกันความรู้ที่ได้นี้ อาจจะมากกว่าที่แต่ละคนมีร่วมกันก็ได้ เช่น เราจะพบว่า บางทีในที่ประชุมเรามักจะได้แนวความคิดใหม่ๆ เสมอ ที่ทุกคนในที่ประชุมอาจไม่เคยมีมาก่อน แต่ความคิดนี้จะไม่เกิดขึ้นเลยหากไม่มีการนำความคิดเห็นของแต่ละคนมาพูดคุย แลกเปลี่ยนอย่างเป็นระบบภายในกลุ่มของตน

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาโดยการใช้ปัจจัยของกลุ่ม เช่น คนๆ เดียวอาจมีเงินไม่มากพอที่จะลงทุน แต่หากมีกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งสมาชิกบางคนอาจจะยังไม่จำเป็นต้องใช้เงิน ก็จะเปิดโอกาสให้คนที่ต้องการใช้เงินสะสมทั้งของตนและของเพื่อนๆ (ที่ฝากไว้กับกลุ่ม) นำมาพัฒนาอาชีพของตนก่อน เมื่อทำแล้วก็ชำระเงินคืนเข้ากลุ่มพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ทุนนั้นไม่สูญหายแต่อกเงย พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสให้คนอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ในภายหลัง

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มทำให้ อำนาจหรือพลัง (แฝง) ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกัน ซึ่งอำนาจหรือพลังต่อรองนี้ จะไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลยหากต่างคนต่างอยู่หรือไม่มีการรวมตัวที่เหนียวแน่นพอ

พลังหรืออำนาจนี้อาจจะไม่ส่งผลแก่ตัวสมาชิกเหมือนกับผลที่ได้ใน 2 ประการแรก แต่จะมีผลประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อม เพราะจะทำให้คนอื่นๆ ที่อยู่นอกกลุ่มให้ความสนใจ และไม่กล้าที่จะเอาเปรียบกลุ่มหรือสมาชิก (สนธยา พลศรี, 2556 : 103-104) เช่น พ่อค้าเกรงใจกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง นักการเมืองรวมตัวเป็นพรรคเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและคนอื่นๆ เป็นต้น

องค์กรชุมชน คือ การรวมตัวกันของประชาชนในหมู่บ้าน หรือตำบลในรูปของกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเอง หรือสนองวัตถุประสงค์ของชุมชน หรือแม้กระทั่งสนองตอบวัตถุประสงค์ของทางราชการ หรือหน่วยงานเอกชน ที่ให้การสนับสนุน กลุ่มที่จัดตั้งอาจเป็นการจัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการ กล่าวคือ ไม่มีกฎหมายรับรอง แต่อาจมีระเบียบราชการ หรือระเบียบของกลุ่มที่จัดทำขึ้นเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและกลุ่มที่เป็นทางการซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมีกฎหมายรองรับ จะเป็นนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคลแล้วแต่กรณีขึ้น (ไททัศน์ มาลา, 2553 : 11)

ในวงการพัฒนาชุมชนถือว่าคำว่า องค์กรชุมชน องค์กรประชาชน องค์กรชาวบ้าน คือ คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน อาจใช้แทนกันได้

สำหรับการพัฒนากลุ่มให้เป็นองค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชน สนธยา พลศรี (2556 : 233-236) ได้กล่าวถึง องค์กรชุมชนหรือองค์กรประชาชนว่า เป็นกลุ่มที่มีการประสานงานอย่างเป็นระเบียบแบบแผน มีโครงสร้างในการบริหาร มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานระหว่างสมาชิกอย่างชัดเจนเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้น การพัฒนากลุ่มเป็นองค์กรชุมชนจึงเป็นการปรับปรุงหรือพัฒนาประสิทธิภาพของกลุ่มในชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งในด้านโครงสร้างและลักษณะของกลุ่ม สถานภาพและบทบาทของสมาชิก ระเบียบข้อบังคับ การบริหารจัดการ กิจกรรมและองค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งมีความมั่นคงและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น โดยอาจจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลต่อทางราชการ เพื่อให้ถูกกฎหมายต่อไปก็ได้ อย่างไรก็ตาม “ความเป็นกลุ่ม” กับ “ความเป็นองค์กร” มีลักษณะที่เหมือนกันหลายประการซึ่งหากพิจารณาจากความเป็นกลุ่มแล้ว ความเป็นกลุ่มจะเป็นการหนุนเสริมให้เกิดความเป็นองค์กรนั่นเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มกับองค์กรมีลักษณะทั้งที่เหมือนกัน แตกต่างกัน และสามารถหนุนเสริมกันและกันได้

เครือข่าย หมายถึง ความเชื่อมโยงทั้งทางตรงและทางอ้อมของสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบในลักษณะของการสนับสนุนส่งเสริมและพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดการรวมพลังกันจนสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ เครือข่ายในงานพัฒนาชุมชน จึงหมายถึง การเชื่อมโยงประสานระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กรหรือชุมชน เพื่อสร้างพลังร่วมและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพแล้วขยายไปเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มองค์กร และชุมชนอื่นๆ ต่อไป ในลักษณะของการเป็นพันธมิตรหรือภาคีเพื่อความสำเร็จร่วมกัน (สนธยา พลศรี, 2556 : 236)

กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย มีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานใหญ่ๆ ที่ไม่สามารถทำได้ด้วยคนเพียงคนเดียว โดยเฉพาะงานในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนต้องอาศัยคนทำงานที่มีความสามารถต่างๆ หลากหลายด้าน ทำให้ต้องเกิดการรวมกันเป็นกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย

ดังนั้น หากชมรมผู้สูงอายุเกิดจากการรวมกลุ่มและพัฒนาเป็นองค์กร และสร้างเครือข่ายโดยอาศัยหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ความเข้มแข็งและความยั่งยืนก็จะบังเกิดขึ้นในชมรมผู้สูงอายุในระดับหนึ่ง และความเข้มแข็งและความยั่งยืนจะเพิ่มสูงขึ้นหากส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีหลักการบริหารจัดการที่ดี

8.2 ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่ม องค์กรชุมชน มีการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจ ความคิด และโอกาสได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น (โกวิทย์ พวงงาม 2541 อ้างถึงใน สุดา เนตรสว่างและคณะ, 2559 : 47) และกระบวนการการมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552 : 200-206) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมจึง หมายถึง ลักษณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมใน 5 ขั้นตอน ด้วยกัน ได้แก่ การริเริ่มการพัฒนา การวางแผนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาจจะเป็นในรูปของการเข้าร่วมกิจกรรมตามกิจกรรมที่วางไว้ ขึ้นต่อไปเป็นการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ในทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว ส่วนขั้นสุดท้ายเป็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานด้านต่างๆ ดังนี้ (เจมส์ แอล. เครย์ตัน, 2551 : 21 – 25)

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิด ความชัดเจนในวัตถุประสงค์ และการกำหนดนโยบาย ช่วยในการพิจารณาทางเลือกใหม่ เพราะประชาชนจะมีข้อมูลที่สำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ
2. ลดค่าใช้จ่ายและลดการสูญเสียเวลา ลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายจาก ความขัดแย้งของประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการยอมรับจากกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการตัดสินใจ
3. สร้างฉันทามติ จะต้องสร้างข้อตกลงที่มั่นคง ยืนยาว และสร้างการยอมรับ ระหว่างกลุ่มที่มีการขัดแย้งกัน การมีส่วนร่วมจึงช่วยลดความขัดแย้งทางการเมือง และทำให้เกิด ความชอบธรรมในการตัดสินใจ
4. ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของการตัดสินใจ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแล้ว ย่อมต้องการเห็นการตัดสินใจนั้นก้าวไปสู่การปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเปิดโอกาสให้คู่กรณี แสดงความต้องการของตนหรือของกลุ่ม จึงลดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้
6. สร้างความชอบธรรม ทำให้กระบวนการตัดสินใจมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือ
7. พัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของประชาชน ผู้มีส่วนร่วมได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาและกระบวนการตัดสินใจ เป็นเวทีสำหรับฝึกผู้นำท้องถิ่นในอนาคต จึงเป็นการให้ การศึกษาต่อสาธารณชนอย่างหนึ่ง
8. สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ การที่ประชาชน มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางที่จะแก้ไข ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทำให้เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจลดค่าใช้จ่าย และลดการสูญเสียเวลาในการทำงาน ลดความล่าช้า เกิดการสร้างข้อตกลงที่มั่นคง ยืนยาว ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งประชาชนเกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ การตัดสินใจ ทำให้หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า สร้างความชอบธรรม พัฒนาความเชี่ยวชาญและ ความคิดสร้างสรรค์ของประชาชน สร้างความสามัคคีในหมู่

คณะ กลุ่มและองค์กรชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการเกิดพลังขับเคลื่อนกลุ่มและองค์กรให้พุ่งทะยานไปสู่เป้าหมายอย่างไร้ขีดจำกัด

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Conditions for participation)

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ (ถวิลวดี บุรีกุล พลวัตร, 2552 : 16) คือ

1. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
2. ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มาจากประชาชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552 : 168-170) คือ

1. กลุ่มผู้นำ พบว่า ผู้นำไม่มีความเข้มแข็งจะทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือและศรัทธา ผู้นำครอบงำความคิดเห็นของชาวบ้าน การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของผู้นำ
2. กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า ชาวบ้านมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพร่างกาย ชาวบ้านขาดทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งกันในด้านความคิดเห็นและผลประโยชน์ทำให้ขาดความสามัคคี และเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก ชาวบ้านมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ชาวบ้านขาดการศึกษา ขาดความรู้ด้าน วิทยาการต่างๆ ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่น และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ชาวบ้านไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรชุมชน โดยเฉพาะองค์กรชุมชนที่ทำงานด้านสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเน้นการเข้าร่วมดำเนินการในลักษณะของจิตอาสา การมีส่วนร่วม จะเสริมพลังของความร่วมมือ ด้วยความซื่ออกเข้าใจ และการเห็นอกเห็นใจ เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ซึ่งทำให้องค์กรมีพลังในการขับเคลื่อนเกินกว่ากำลังของสมาชิกที่มาวมกันโดยปกติ

8.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายที่เน้นการมีส่วนร่วม

ปัจจุบัน คำว่า การบริหาร และการจัดการ ถูกใช้ในความหมายเดียวกัน และใช้แทนกันได้ และมักจะนิยมนำเอาคำทั้งสองมาเขียนรวมกันเป็นคำเดียวว่า การบริหารจัดการ ในที่นี้จะใช้คำว่า การบริหารจัดการในความหมายเดียวกับ การบริหาร หรือการจัดการ

การบริหารเป็นกระบวนการประสมประสานทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผู้บริหารทำหน้าที่ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม

แม้ว่าโดยทั่วไป การบริหารจัดการ เป็นศาสตร์ที่พัฒนาและใช้ในองค์กรขนาดใหญ่ก็ตาม แต่เราสามารถนำกระบวนการบริหารจัดการมาปรับใช้ในการบริหารจัดการงานกลุ่มหรือองค์กรชุมชนได้ โดยผู้บริหารและสมาชิกจะต้องทำกิจกรรมต่างๆ ตามกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งอาจจะทำทุกกิจกรรมหรือบางกิจกรรม หรือทำหลายๆ กิจกรรมไปในเวลาเดียวกันก็ได้ ขึ้นกับสภาพการณ์ด้านต่างๆ ขององค์กรและปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น เพราะจุดเน้นในกระบวนการบริหารจัดการอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และลักษณะขององค์กร อย่างไรก็ตามในกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม องค์กร และเครือข่ายน่าจะมีกิจกรรมหลักๆ ที่ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การจัดองค์การ ในการบริหารจัดการองค์กรและเครือข่าย จะต้องมีการออกแบบโครงสร้างขององค์กรว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบใดบ้าง มีการแบ่งหน่วยงานย่อยออกเป็นหน่วยงานใดบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด สมาชิกขององค์กรจะต้องมีการร่วมกันกำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักขององค์กร ความสัมพันธ์ของคนในองค์กรและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่

2. การจัดคนเข้าทำงาน เมื่อกำหนดโครงสร้างขององค์กรแล้ว แต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละหน่วยงานย่อยในองค์กรนั้นจะต้องมีการจัดคนเข้ามารับผิดชอบ โดยให้สมาชิกร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้การจัดคนเข้าทำงานจะต้องพิจารณาตามความสมัครใจ ประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก พร้อมกับเน้นให้แต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมองค์กรเป็นสำคัญ

3. การวางแผน ในขั้นตอนนี้ผู้บริหารและสมาชิกองค์กร จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำร่วมกัน ซึ่งการวางแผนนั้นจะต้องมีการกำหนดแผนหลายลักษณะ เช่น แผนกิจกรรม แผนการผลิต แผนการตลาด และแผนกิจกรรมขององค์กร เป็นต้น ทั้งนี้ องค์กรจะกำหนดแผนประเภทใดขึ้นกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และงบประมาณขององค์กรว่าต้องการให้เกิดผลประการใดแก่องค์กร

4. การอำนวยการ ผู้นำองค์กรจะต้องมีการติดตามให้คำแนะนำ ปรีกษา การทำกิจกรรมขององค์กรกับสมาชิกที่รับผิดชอบโดยผู้นำองค์กรควรดำเนินการในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมงานมากกว่าการเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งผู้นำกลุ่มต้องใช้ศิลปะในการบริหารจัดการ ทั้งด้านภาวะผู้นำการตัดสินใจ การจูงใจ มนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

5. การประเมินผล เป็นการควบคุมติดตามการดำเนินงานขององค์กรว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงานขององค์กร

การประเมินผลองค์กรสามารถทำได้ตลอดเวลาของการดำเนินงานขององค์กร โดยองค์กรจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลของการดำเนินงานที่ชัดเจน ที่เป็นตัวบ่งบอกถึงผลของการดำเนินงานได้

สรุปได้ว่า การบริหารงานองค์กรและเครือข่ายมีกิจกรรมหลักที่ต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ได้แก่ การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การวางแผน การอำนวยความสะดวกและการประเมินผล ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยน ลดหรือเพิ่มกิจกรรมนอกเหนือจากกิจกรรมหลักเหล่านี้ได้เพื่อให้ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ด้านต่างๆ ขององค์กรและปัจจัยแวดล้อมในขณะนั้น ในการบริหารงานองค์กรชุมชน สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะการดำเนินงาน และกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ ลักษณะกิจกรรม ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ และความต้องการเพื่อการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพกับชมรมผู้สูงอายุที่เป็นเครือข่ายสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ จำนวน 328 ชมรม โดยใช้แบบสอบถาม และสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการบริหารชมรมผู้สูงอายุที่มีลักษณะเป็นชมรมเข้มแข็งและชมรมดำเนินการไม่ราบรื่น หรือยุติการดำเนินงานรวม 10 ชมรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา บรรยายข้อมูลตามสภาพจริง ผลการศึกษามีดังนี้ ชมรมผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือดูแลด้านสุขภาพ เป็นแหล่งพบปะทำกิจกรรมร่วมกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ชมรมผู้สูงอายุมีคณะกรรมการทำหน้าที่ในการบริหารและโครงสร้างคณะกรรมการแตกต่างกันแบ่งเป็น 5 ลักษณะ แต่ส่วนใหญ่มีโครงสร้างการบริหารเฉพาะชมรมของตนเองเท่านั้น และมีการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานชมรมผู้สูงอายุฯ โดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมด้านสุขภาพ ชมรมมีอุปสรรคด้านการขาดแคลนงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ และขาดสถานที่ดำเนินงาน โดยต่างให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาชมรมว่า ผู้สูงอายุควรให้ความร่วมมือในกิจกรรมผู้สูงอายุ หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณประจำปี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด ควรออกเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือชมรม สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ควรจัดตั้ง/สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชมรมผู้สูงอายุโดยตรง และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมและนำเสนอผลงานดีเด่นของชมรม

สิริวัลย์ พุกษาอุดมชัย และ สวรรยา ธรรมอภิพล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ และแรงจูงใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและวิธีการสัมภาษณ์

เชิงลึกผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแฝก คณะกรรมการบริหารชมรมฯ และสมาชิกชมรมฯ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนแฝก และเจ้าหน้าที่อาสาสมัครหมู่บ้านดอนแฝก รวม 16 คน ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาและนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา ผลการศึกษา พบว่าการดำเนินงานของชมรมฯ เป็นไปตาม POSDCoRB สำหรับความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุดอนแฝก มาจาก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผู้นำชมรม มีภาวะความเป็นผู้นำ มีจรรยาบรรณ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ เล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก 2) ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมได้ตลอดมา 3) ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคี โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคสังคม 4) การดำเนินงานตามข้อบังคับ สำหรับแรงจูงใจในการเข้าร่วมชมรมฯ มาจากปัจจัยภายใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความสนใจ ความต้องการ ความชอบและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแรงจูงใจจากปัจจัยภายนอก 4 ปัจจัย ได้แก่ การบริการตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ การสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค และการยอมรับทางสังคม

อนุสรณ์ อุตปล้อง เกรียงศักดิ์ โรจน์ศรีเสถียร และ ภาณี วงษ์เอก (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา เก็บข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคมถึงกันยายน พ.ศ. 2555 โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมาและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชมรม จำนวน 19 คน ร่วมกับการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมระหว่างการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา ประกอบด้วย ปัจจัยภายในชมรม ได้แก่ คุณลักษณะของประธานชมรม การเห็นประโยชน์ที่รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม และความสามัคคีของสมาชิกชมรม ส่วนปัจจัยภายนอกชมรมได้แก่ งบประมาณ และบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น ชมรมจึงควรมีการเตรียมแผนสำหรับการสรรหาคณะทำงานผู้ที่มีความพร้อมในการเข้ามาบริหารงานต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะตำแหน่งประธานชมรม รวมทั้งกระตุ้นให้สมาชิกชมรมเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ตลอดจนหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ ควรให้การสนับสนุน และช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณและบุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุเป็นไปอย่างราบรื่น

ชนนิพัทธ์ ประเสริฐพรรณ นพวรรณ เปียชื่อ สุจินดา จารุพัฒน์ มาร์โอ และ กมลรัตน์ กิตติพิมพานนท์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง กรณีศึกษา เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมและผลการดำเนิน

กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ได้แก่ ความพึงพอใจ ภาวะสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตัวอย่างคือ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 41 ราย ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุแห่งหนึ่งในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การตรวจร่างกาย การสังเกตกิจกรรมต่างๆ ภายในชมรมผู้สูงอายุ และการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติบรรยาย และวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.9) เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 67.4 ปี กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ กิจกรรมเชิงสังคม (ประชุมประจำเดือน กิจกรรมในวันสำคัญ) และกิจกรรมเชิงสุขภาพ (การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกาย การเยี่ยมบ้าน) ผลการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.2) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ด้านภาวะสุขภาพ พบว่า ร้อยละ 68.3 มีระดับน้ำตาลในเลือดหลังอดอาหารสูง ร้อยละ 80 มีความดันโลหิตซิสโตลิกสูงและประมาณครึ่งหนึ่งของตัวอย่าง มีดัชนีมวลกายเกินเกณฑ์ ร้อยละ 61 มีความดันโลหิตไดแอสโตลิกปกติเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 43.9) รับรู้ภาวะสุขภาพดี การคัดกรองภาวะซึมเศร้า พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61) ไม่มีภาวะซึมเศร้า เมื่อทดสอบเพิ่มเติมในกลุ่มเสี่ยง พบว่า ครึ่งหนึ่งไม่มีอาการซึมเศร้าหรือมีภาวะซึมเศร้าระดับน้อยมาก ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.7) มีคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมเกิดขึ้นจากความร่วมมือของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ชุมชนและทีมสุขภาพ สำหรับปัญหาอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นปัญหาด้านสุขภาพและด้านครอบครัวของผู้สูงอายุ ด้านการบริหารจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัสดุอุปกรณ์

ลัดดา สุหนต์ (2551) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษากรณี ชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะวิธีการถ่ายทอด การใช้ภูมิปัญญา และความต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาผู้สูงอายุของชมรม ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ประธานกรรมการ และสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 225 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้โปรแกรมทางสังคมศาสตร์ SPSS วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยทดสอบหาค่า Chi-Square tests และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ด้วย t-test และ F-test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของตารางประกอบ คำบรรยายและการวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษา ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่า เพศชาย อายุระหว่าง 64-69 ปี การศึกษาส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมัธยมศึกษา อาชีพก่อนเกษียณอายุส่วนใหญ่รับราชการ ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพแล้ว แต่เป็นแม่บ้านผู้ดูแลบ้าน มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน ตำแหน่งในชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็นกรรมการ และประธานชมรม ชมรมผู้สูงอายุมีภูมิปัญญาในสาขาศาสนาและประเพณี และสาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก ถ่ายทอดภูมิปัญญาด้วยการบอกเล่าผ่าน พิธีกรรมทางศาสนาประเพณีมากที่สุด

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ความรู้เพื่อการประชาสัมพันธ์ การจัด กิจกรรมตามประเพณีและวันสำคัญ และการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ในชุมชน ในขณะที่การใช้ ความรู้ในด้านการจัดทำบัญชีการระดมทุนและการให้คำปรึกษาแนะนำมีน้อย ด้านความต้องการ ส่งเสริมภูมิปัญญาผู้สูงอายุ พบว่า มีความต้องการ ส่งเสริมภูมิปัญญาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ องค์ความรู้ ต้องการให้ชมรมเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง สภาพแวดล้อม ด้านระบบการเรียนรู้ การผลิตเพื่อเพิ่มคุณค่าของภูมิปัญญา ต้องการให้มีการพัฒนา ทักษะการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และด้านการส่งเสริมศักยภาพและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ผู้สูงอายุ ต้องการให้ชมรมผู้สูงอายุส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมเพื่อถ่ายทอด ภูมิปัญญา

ข้อเสนอแนะ คือ ชมรมผู้สูงอายุ ควรกำหนดนโยบายเพื่อการส่งเสริมภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เพื่อให้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุทั้งทางด้านวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีให้คงอยู่ และสืบสานสู่คนรุ่นใหม่ และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

นิชาภา คลับคล้าย (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิธีระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุ ปัญหาอุปสรรคในการระดม ทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุ และความต้องการการสนับสนุนในด้านการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประธานชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 230 คน ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้ F-test ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก่อตั้งชมรมมาเป็นเวลา 1-5 ปี มีจำนวนสมาชิกน้อยกว่า 100 คน และ 100-199 คน มากที่สุดโดยส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเป็นเครือข่าย 1-5 ปี สำหรับ การปฏิบัติวิธีระดมทรัพยากรพบว่า มีการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอันดับแรก โดยส่วนใหญ่ใช้การประสานความร่วมมือจากสมาชิก รองลงมาเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการทุนทางสังคม ส่วนปัญหาอุปสรรคในการระดมทรัพยากร พบว่า ประสพปัญหา ด้านกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรมากที่สุด ซึ่งประเด็นที่พบมากที่สุด คือ การสนับสนุนทรัพยากรจากองค์กรต่างๆ มีจำกัด รองลงมา คือ ด้านบุคลากรที่เป็นกรรมการและบุคลากรที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีผลต่อการบริหารจัดการในระดับปานกลาง สำหรับความต้องการ การสนับสนุน พบว่า มีความต้องการการสนับสนุนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการการสนับสนุนความรู้ มากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีระดมทรัพยากร

วรัญญู อัครพุทธิ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาวิธีการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุ กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุเครือข่ายสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของทรัพยากรที่ชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครใช้ วิธีการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครและปัญหาอุปสรรคในการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากประธานชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 162 คน วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า Chi-Square ในระดับนัยสำคัญ 0.05, 0.01, 0.001 ผลการศึกษามีดังนี้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตั้งในศูนย์บริการสาธารณสุข มีระยะเวลาการก่อตั้งชมรมมากกว่า 10 ปี จำนวนสมาชิกชมรมน้อยกว่า 100 คน และมีการจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง สำหรับประเภทของทรัพยากรที่ชมรมผู้สูงอายุใช้คือ ทรัพยากรเงินทุน ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรบุคลากร โดยมีการใช้อยู่ในระดับมาก วิธีการระดมทรัพยากรทางตรง พบว่า การขอรับบริจาคจากสมาชิกเป็นครั้งคราวมากที่สุด และที่น้อยที่สุดคือการเขียนโครงการขอรับบริจาคเงินจากสหพันธ์ สำหรับวิธีการระดมทรัพยากรทางอ้อม คือ มีการเผยแพร่รายชื่อคณะกรรมการผู้ร่วมทำงานมากที่สุด และน้อยที่สุด คือ การประชาสัมพันธ์ผ่านจดหมายข่าวขอขอบคุณสมาชิกผู้บริจาควัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ สำหรับปัญหาอุปสรรคในการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีปัญหาอุปสรรคที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัญหาด้านกระบวนการขอรับทุนจากองค์กรภายนอกมีความยุ่งยาก การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับวิธีการระดมทรัพยากรทางตรงส่วนทรัพยากรบุคลากรมีความสัมพันธ์กับวิธีการระดมทรัพยากรทางตรง วิธีการระดมทรัพยากรทางอ้อม และปัญหาอุปสรรคในการระดมทรัพยากรด้านผู้ปฏิบัติงาน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มรรค ศรีขาว (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนไทย การวิจัยนี้เป็นศึกษาถึงการดูแลผู้สูงอายุ ด้วยมุมมองด้านการบริหารจัดการสาธารณสุขในชุมชน โดยศึกษาในพื้นที่ 2 แห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุมชนชนบท คือ ชุมชนดอนสมอ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ และพื้นที่ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท คือ ชุมชนห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการ การดูแลผู้สูงอายุ ศึกษารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ และกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ 1) การเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ 2) การเก็บข้อมูลแบบทุติยภูมิ ซึ่งการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ บุคลากร ของสถานีนอนามัย บุคลากรของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และบุคลากรของภาคีเครือข่ายในพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 8 คน และผู้ศึกษาใช้การสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 ครั้ง หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมา

วิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิดการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Community Governance Model) ของ Paul D. Epstein and others ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ทักษะความสามารถในการบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุของชุมชน พบว่า

1.1 การสร้างความผูกมัดกับประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมการดูแลมากกว่าการมาร่วมจัดกิจกรรม หรือเข้ามาเป็นกรรมการชมรมผู้สูงอายุ โดยประชาชนในชุมชนตอนสมอ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุ มากกว่าประชาชน ในชุมชนห้วยกะปิ สำหรับช่องทางการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน พบว่า ช่องทางอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุย การเยี่ยมบ้าน และการฝากให้ผู้อื่นบอกต่อ ฯลฯ ถือเป็นช่องทางการรับฟังความคิดเห็นที่มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับชุมชนมากกว่าช่องทางการรับฟังความคิดเห็นแบบอื่นๆ

1.2 การวัดผลลัพธ์ชุมชนทั้งสองเริ่มมีการนำระบบการวัดผลลัพธ์ มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงไม่สำคัญว่า ชุมชนจะมีการพัฒนาระบบการวัดผลลัพธ์ด้วยตนเอง หรือนำเอาระบบการวัดผลลัพธ์จากหน่วยงานอื่นมาใช้ สิ่งที่สำคัญคือ การนำเอาการวัดผลลัพธ์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อพัฒนาการดูแลผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการนิชมชุมชนห้วยกะปิ เห็นได้ว่า มีการนำผลลัพธ์จากการประเมินสุขภาพมาจัดทำกิจกรรมต่อยอด ช่วยให้ผู้สูงอายุมีภาวะทางสุขภาพที่ดีขึ้น

1.3 การลงมือกระทำให้เกิดผล ด้านการปรับปรุงการบริการ พบว่า ชุมชนมีการปรับปรุงการบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้วิธีสอบถามจากความคิดเห็นของประชาชน ด้านการจัดสรร ทรัพยากรชุมชนตอนสมอมีลักษณะเด่นตรงที่มีการจ้างบุคลากรให้มาปฏิบัติหน้าที่ประจำชมรมด้านงบประมาณชุมชนตอนสมอมีงบประมาณประจำสำหรับดูแลผู้สูงอายุจากหลายแหล่ง ต่างจากชุมชนห้วยกะปิ ซึ่งมีงบประมาณการดูแลผู้สูงอายุจากเทศบาลตำบลห้วยกะปิ และเงินบริจาคของผู้บริหารเทศบาลเป็นหลัก ทำให้ชมรมผู้สูงอายุห้วยกะปิมีความเสี่ยงที่จะมีงบประมาณไม่เพียงพอ สำหรับจัดกิจกรรม/โครงการตามความต้องการของชมรม สำหรับด้านพันธะรับผิดชอบ พบว่า ชุมชนทั้งสองมีการขอความเห็นชอบจากสมาชิกชมรมผู้สูงอายุก่อนที่จะดำเนินกิจกรรม/โครงการ และมีการรายงานผลการใช้จ่ายให้ประชาชนได้ทราบทั้งนี้ จากทักษะความสามารถของชุมชน ตามแนวทางประยุกต์สำหรับบริหารจัดการชุมชน (Advance Governance Practice) ในตัวแบบการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Community Governance Model) ของ Paul D. Epstein and others พบว่า ชุมชนตอนสมอมีทักษะความสามารถมากกว่าชุมชนห้วยกะปิ เนื่องจากชุมชนตอนสมอมีทักษะความสามารถใกล้เคียงกับ “การบริหารการปกครองชุมชนมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Community Governing for Results)” ขณะที่ชุมชนห้วยกะปิ มีทักษะความสามารถใกล้เคียงกับ “การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Organization Managing for Results)”

2. รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ครอบครัวมีบทบาทหลักในการดูแลผู้สูงอายุ ในขณะที่ชุมชนและภาครัฐมีบทบาทหนุนเสริมการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งครอบครัวไม่อาจดำเนินการได้ ได้แก่

การสนับสนุนความรู้ที่จำเป็น การเป็นแหล่งให้ผู้สูงอายุมาร่วมกันทำกิจกรรม การสนับสนุน งบประมาณ และบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ โดยที่ภาครัฐยังคงต้องจัดการดูแลผู้สูงอายุในสถาบันอยู่ เพื่อรองรับผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งที่ไร้ที่พึ่ง

3. กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนดอนสมอและชุมชนห้วยกะปิ มีการจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่จำเป็นครบทั้ง 7 ด้าน โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานหลายภาคส่วน กิจกรรมด้านที่สำคัญ มีดังนี้ 1) กิจกรรมการดูแลด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ 2) กิจกรรมด้านนันทนาการและสังคม 3) กิจกรรมการดูแลด้านอาชีพและรายได้ จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า ทักษะความสามารถของชุมชน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน กล่าวคือ ชุมชนที่มีทักษะความสามารถมากจะมีรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่เน้นครอบครัวและชุมชน มากกว่าการดูแลโดยรัฐ นอกจากนั้นสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุกับกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ เนื่องจากมีปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุกับกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะและทักษะความสามารถของชุมชน ดังนั้น ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชน ปัจจัยด้านทักษะความสามารถของชุมชน และปัจจัยด้านรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ จึงมีความสัมพันธ์แบบหนุนเสริม ซึ่งกันและกัน และมีผลต่อการจัดกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ และส่งผลสืบเนื่องถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุของชุมชน ฉะนั้น การที่ภาครัฐมีบทบาทในการดูแลผู้สูงอายุมากเกินไป หรือมีบทบาทมากกว่าชุมชนแล้ว ย่อมทำให้ชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง ไม่สามารถบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งสถานการณ์พึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐเรื่อยไป

นันทน์ภัส สุจิมา (2561 : 266-282) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการฐานข้อมูลผู้สูงอายุสำหรับพื้นที่สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการฐานข้อมูลผู้สูงอายุสำหรับพื้นที่สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาซอฟต์แวร์ที่สอดคล้องกับรูปแบบที่สร้างขึ้นกระบวนการวิจัย ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) พัฒนารูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ กองสวัสดิการและสังคม กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และแกนนำผู้สูงอายุ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม และการใช้แบบสอบถามในการประเมินรูปแบบของผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ กองสวัสดิการและสังคม กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านฐานข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญด้านงานผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุ 3) พัฒนาซอฟต์แวร์ระบบฐานข้อมูลโดยใช้ภาษา PHP เวอร์ชัน 5.3 และระบบจัดการฐานข้อมูล MySQL เวอร์ชัน 5.5 จากการวิจัยรูปแบบประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ข้อมูลเบี่ยงชีฟ คำนวณเบิกจ่าย เบี่ยงชีฟ และนำเสนอรายงานด้านเบี่ยงชีฟ 2) ข้อมูลสุขภาพ จัดเก็บข้อมูลสุขภาพและนำเสนอ

รายงานสรุปข้อมูลสุขภาพ และ 3) ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม จัดเก็บข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม และ นำเสนอรายงานการเข้าร่วมกิจกรรม จากการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบพบว่า รูปแบบที่สร้างขึ้นสามารถเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้านข้อมูลผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพอันดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.64$, $S.D. = 0.5$) โดยซอฟต์แวร์ฐานข้อมูลเป็นการพัฒนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื่องจากตอบสนองการทำงานแบบบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบูรณาการงานทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานสำหรับพนักงานระดับปฏิบัติการและ นำเสนอสารสนเทศในรูปแบบรายงาน หรือส่วนเผื่อไว้สำหรับผู้บริหาร

หทัยทิพย์ ปริบุญญ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ต่อการพัฒนากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ พื้นที่เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่อการดำเนินการของชมรม ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และนำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC for Windows กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 71-75 ปี มีการศึกษาสูงสุด อยู่ในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 อาชีพเดิมก่อนเข้ามาเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ คือ ข้าราชการ แหล่งที่มาของรายได้หลักในปัจจุบันมาจากลูกหลานให้มีรายได้ต่อเดือน 1,001-10,000 บาท และมีสถานภาพการอยู่อาศัยโดยอาศัยอยู่กับลูกหลานการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมากเกือบทุกขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และดำเนินงาน และขั้นตอนการรับรู้ผลการดำเนินงาน การมี ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม และแนวทางการพัฒนากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยการสอบถามความต้องการของชมรมผู้สูงอายุ เพื่อนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ได้แก่ ด้านสถานที่ ด้านอาหาร ด้านการทำกิจกรรม ด้านความรู้ และด้านสุขภาพ

ประยูทธ พานิชนอก (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัดน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ความมุ่งหมายของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผู้สูงอายุของชุมชนในการจัดสวัสดิการสังคม 2) เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดและกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชน และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่า ภูมิปัญญาผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มเป้าหมายจากประชากรกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่ โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เช่น คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ตัวแทนผู้สูงอายุ บุคคลภายนอกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 410 คน โดยเน้นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดเวทีอภิปรายกลุ่ม กระบวนการ A-I-C การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจดบันทึก การจัดเก็บข้อมูลบริบทชุมชนใช้แบบสำรวจแบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชนและภูมิปัญญาผู้สูงอายุ กระบวนการถ่ายทอด และกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุชุมชน สรุปผลการวิจัย พบว่า 1) ภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัฒน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ในการจัดสวัสดิการสังคมมีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งกลุ่มเขมร กูย ไทยอีสาน (ลาว) และไทย มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เป็นสำคัญ แบ่งตามลักษณะได้ 6 สาขา ประกอบด้วย สาขาเกษตรกรรม สาขาหัตถกรรม สาขาแพทย์แผนไทย สาขาศิลปกรรม สาขาปรัชญาศาสนาและประเพณี และสาขาโภชนาการ 2) กระบวนการสืบทอดและกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัฒน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ มีการถ่ายทอดมาจากผู้นำในชุมชน เช่น พระสงฆ์ ผู้อาวุโส บิดา มารดา ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ผู้รับการถ่ายทอดจะได้เรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริงจากพระสงฆ์ ผู้อาวุโส บิดา มารดา ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง หรือบางรายอาจมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนประกอบด้วย การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ชมรมผู้สูงอายุ การฝึกอบรม จัดเวทีถ่ายทอดโดยการบรรจุหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสถานศึกษา การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนและในสถานศึกษา การจัดทำสื่อหรือคู่มือในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการศึกษา ดูงาน และจัดทำนียบภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชน สำหรับองค์กรชุมชนในพื้นที่ทั้งองค์กรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อกำหนดแผนการดำเนินงานและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมภูมิปัญญาผู้สูงอายุในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งด้านสุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา

นรินทร์ หมื่นแสน และ สุชาดา ไกรพิบูลย์ (2557 : 1-12) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ หมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ หมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 47 คน โดยศึกษาบริบทของชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษา ประวัติของชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ด้วยกระบวนการกลุ่ม และ

การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ศึกษาเป็นเวลา 4 เดือน ระหว่างเดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือน กันยายน 2555 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จัดบันทึกภาคสนาม การสนทนากลุ่ม และกิจกรรมกลุ่มโดยสามารถสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาตามกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ หมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาวจังหวัด ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ คือ 1) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง 2) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านจิตใจ เหงาและเครียด 3) ผู้สูงอายุมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ

2. ความต้องการของผู้สูงอายุ คือ 1) ผู้สูงอายุต้องการมีสุขภาพที่ดี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ มีสถานที่ออกกำลังกาย และทำกิจกรรมร่วมกัน 2) ผู้สูงอายุต้องการความเอาใจใส่จากครอบครัวและคนใกล้ชิด รวมถึงหน่วยงานที่ดูแลเรื่องของสุขภาพ 3) ผู้สูงอายุต้องการมีรายได้เสริมมีอาชีพ และมีตลาดรองรับผลผลิต

3. การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ 1) ผู้สูงอายุรับรู้ว่าการออกกำลังกาย จะช่วยให้ร่างกายแข็งแรง การตรวจสุขภาพประจำปี จะช่วยให้ทราบถึงปัญหาสุขภาพ และแนวทางป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ 2) ผู้สูงอายุรับรู้ว่าการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว ผู้ใกล้ชิด การมีกิจกรรมร่วมกันกับชุมชนช่วยให้สุขภาพจิตดีขึ้น 3) ผู้สูงอายุรับรู้ว่าการมีรายได้เสริมจากอาชีพที่สุจริต อาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถทำได้ช่วยให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

4. ได้โครงการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ จากการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนร่วมกันในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุได้กิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ กิจกรรมธรรมบ่าบัต กิจกรรมนิมนต์พระนักเทศน์ กิจกรรมสถานีออกกำลังกาย กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และกิจกรรมอาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ เสริมรายได้ผู้สูงอายุบ้านทุ่งหลุกและได้จัดทำโครงการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้โครงการชื่อโครงการจิตแจ่มใส ใส่ใจสุขภาพของผู้สูงอายุมี 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬาผู้สูงอายุ (รำไม้พลองและรำมวยจีนไท้เก๊ก) กิจกรรมฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 กิจกรรมการประกอบอาชีพเสริมรายได้ ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมตามโครงการพบว่า ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายทุกกิจกรรม

5. สุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า สุขภาพของผู้สูงอายุดีขึ้นทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิตด้านสุขภาพทางสังคม

6. การติดตามผล หลังจากเสร็จสิ้นโครงการผู้สูงอายุยังคงมีกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอ

สุจริต ไกรศรีพันธุ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ และเพื่อศึกษาบริบทแวดล้อมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพชมรมผู้สูงอายุหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี จำนวน 173 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง และบริบทแวดล้อมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพของ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุหนองสาหร่ายนั้น มีองค์ประกอบหลักๆ คือ 1) สังคมเครือญาติ ร่วมคิดร่วมทำ และมีความตั้งใจจริง 2) ผู้นำชุมชนดี ผู้ตามดี มีความสามัคคี 3) การเสริมหนุนจากภาคีเครือข่ายของทุกภาคส่วน 4) คนในชุมชนให้เกียรติ ให้โอกาส ให้อภัยให้ความรักและน้ำใจ ให้สิ่งของและการแบ่งปัน 5) การมีส่วนร่วมจากปัจจัย 3 ก. (กองทุน กำลังคน และคณะกรรมการ)

จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่าผู้สูงอายุควรได้รับการอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการส่งเสริม และเพิ่มการมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมสุขภาพให้มากยิ่งขึ้น

สุดา เนตรสว่าง และคณะ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดลำปาง (พศ. ๒๕๕๙) โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยขั้นตอนแรกได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ จากการสำรวจความต้องการจำเป็นพื้นฐานกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามในพื้นที่ 13 อำเภอ อำเภอละ 50 คน รวมทั้งสิ้น 650 คน ประมวลผลทางสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับขั้นตอนต่อไป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้มาจัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มาดำเนินการจัดกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในแต่ละโครงการวิจัยทั้ง 3 โครงการ ผสมกับข้อมูลจากการลงพื้นที่ 5 อำเภอ เพื่อถอดบทเรียนจากสภาพจริงในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้าง (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของผู้สูงอายุ และทำการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อสะท้อนผลการวิจัยและร่วมกันตรวจสอบความถูกต้อง ของการสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง โดยผู้ร่วมการสนทนากลุ่มประกอบไปด้วย ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของจังหวัดลำปางทั้งภาครัฐและเอกชน ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตัวแทนกลุ่มผู้สูงอายุแต่ละพื้นที่ ภาคีเครือข่าย คณะผู้วิจัย เป็นต้น เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดลำปาง เพื่อสรุปผลการวิจัย และทำการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ผลงานวิจัยต่อไป ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้

พบว่า พุฒพลังลำปาง ประกอบด้วย 1) ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย 1.1) การมีสุขภาพดีทั้งกาย ใจ ซึ่งควรปฏิบัติตนด้วยการทำจิตใจให้เบิกบาน ไม่เครียด ควรออกกำลังกายเป็นประจำ 1.2) ทำบุญ ทำทาน เป็นนิจ ควรปฏิบัติตนด้วยการทำสมาธิ ไหว้พระ สวดมนต์ ทุกวัน 1.3) การปล่อยวางได้ด้วยใจที่อัมบุญ โดยปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา และ 1.4) การชื่นชมคุณค่าแห่งตน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม ประกอบด้วย 2.1) ทักษะแสรเป็นผู้อยู่ร่วมสมัย เป็นผู้สนใจในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ 2.2) การมีจิตอาสาเพื่อชุมชน ได้แก่ เป็นผู้ที่มีความเต็มอก เต็มใจให้การสนับสนุนงานด้านสังคม ตลอดทั้งร่วมบริจาคทรัพย์ตามกำลัง 2.3) สานต่อกิจภูมิปัญญา 3) ด้านหลักประกันและความมั่นคง ประกอบด้วย 3.1) เป็นที่พึ่งลูกหลานได้ในทุกด้าน ได้แก่ ไม่ทำตนให้เป็นภาระของลูก หลานและปฏิบัติตนอยู่กับปัจจุบันให้ได้ 3.2) ลูกหลานพร้อม น้อมเคารพ และดูแล 3.3) สนใจเรื่องการออม ได้แก่ การอยู่อย่างประหยัด อยู่อย่างพอเพียง ควรมีงานอดิเรกทำ และไม่ควรรสร้างหนี้สิน

ตามธรรม จินากุล ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2010 : 45-63) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอฟิมาย จังหวัด นครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับ อำเภอสักเคราะห์บเรียนเพื่อเสนอเชิงนโยบายต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ศึกษาในพื้นที่อำเภอฟิมาย จำนวน 12 ตำบล 226 หมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่า แก่นนำชุมชนสามารถรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลได้ ซึ่งเป็น องค์ประกอบพื้นฐานของการทำสวัสดิการชุมชน กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอฟิมายส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มที่ดำเนินการสวัสดิการทางอ้อม ผู้ยากลำบากมีความหมายหลากหลาย ตามคำจำกัดความของ หน่วยงาน โดยชุมชนให้ความหมายผู้ยากลำบากที่กว้างครอบคลุมในทุกกลุ่มประชากร กระบวนการ เชื่อมโยงกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนให้เป็นเครือข่ายระดับอำเภอ สามารถดำเนินการในลักษณะ เครือข่ายและการเป็นศูนย์สารสนเทศ รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับ อำเภอคือ 1) การบูรณาการทางความคิดโดยมีเงื่อนไขความสำเร็จคือ กระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดกระบวนการ และการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นเครื่องมือของการนำไปสู่ระบบคิดร่วมกัน 2) การบูรณาการสิ่งที่มีอยู่จริง โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จคือ บูรณาการตามบริบทของสถานภาพกลุ่มกองทุน โดยรูปแบบการดำเนินงานลักษณะศูนย์ประสานงานเครือข่ายและสารสนเทศ และ 3) การบูรณาการเชิง ระบบโดยมีเงื่อนไขความสำเร็จ คือ การขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างภายใต้ผู้รับผิดชอบหลัก และการมีอำนาจ ตัดสินใจในระดับอำเภอโดยผ่านกระบวนการของศูนย์ประสานงานองค์กรสวัสดิการชุมชน วิธีที่เหมาะสม ของการบูรณาการแต่ละขั้นตอนสามารถดำเนินการใน 3 วิธี คือ 1) การต่อยอด 2) การพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่ และ 3) การสร้างใหม่ เงื่อนไขขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ การบูรณาการต้องบูรณาการทุกระดับคือ 1) ระดับองค์กรชุมชน 2) ระดับองค์กร หน่วยงาน เครือข่ายระดับอำเภอ และ 3) ระดับนโยบาย

สมิตรา วิชา และคณะ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบเครือข่ายบริการ สุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง (กรณีศึกษาผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต.ฮ้องห้า อ.แม่ทะ จ.ลำปาง) รายงานผลการวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนารูปแบบระบบเครือข่ายการบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง โดยการมีส่วนร่วมของภาคีหลัก 3 ภาคี ในชุมชน (ภาคีบริการสุขภาพ ภาคีบริการชุมชน/ท้องถิ่น และภาคีบริการสังคม) และ (2) พัฒนาระบบสารสนเทศให้ตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากร ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากข้อมูลของผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดเตียง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากบุคคลและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนฮ้องห้า (หมู่ 1 หมู่ 6 หมู่ 7 และ หมู่ 8 ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง) ได้แก่ (1) ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (กลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง) จำนวน 62 คน และญาติผู้ดูแล จำนวน 62 คน (2) ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (caregiver: CG) จำนวน 15 คน และ (3) ตัวแทนภาคีหลัก 3 ภาคี (ภาคีบริการสุขภาพ ภาคีบริการชุมชน/ท้องถิ่น และภาคีบริการสังคม) และจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็น Best Practice ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ลำปาง และเชียงใหม่ แล้วนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพหลังจากตรวจสอบข้อมูลนำมาจัดระเบียบข้อมูล และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบระบบการเครือข่ายบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง ในพื้นที่รับผิดชอบของ รพ.สต.ฮ้องห้า หรือชุมชนฮ้องห้า (หมู่ 1 หมู่ 6 หมู่ 7 และ หมู่ 8 ตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การประเมินสภาพผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและศักยภาพของญาติผู้ดูแล (2) การดูแลช่วยเหลือโดยกลุ่มคนในชุมชน (3) การจัดระบบบริการสุขภาพ ระบบการดูแลต่อเนื่อง และระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี ของ รพ.สต.ฮ้องห้า รพ.แม่ทะ และ รพ.ลำปาง (4) การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และงบประมาณจากเทศบาลน้ำโจ้ และ (5) การดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละส่วนประกอบมีความเชื่อมโยงเพื่อประสานการทำงานและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

2. โปรแกรม COC Link ระบบ Off Line ได้รับการพัฒนาให้เป็นระบบ On Line สามารถส่งข้อมูลไป-กลับ (two way) และเชื่อมโยงข้อมูลในการติดตามดูแลต่อเนื่องระหว่างโรงพยาบาลแม่ทะ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอแม่ทะได้ครอบคลุมทั้งหมดทุกแห่ง

3. ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 78.15 ปี ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว และเคยเข้านอนรักษาในโรงพยาบาล ภาวะสุขภาพที่ผิดปกติของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้แก่ มีความผิดปกติของช่องปาก (ร้อยละ 58.06) มีปัญหาการมองเห็น (ร้อยละ 66.13) มีปัญหา

การรู้คิด (ร้อยละ 62.90) มีอาการปวดเข่า และเสี่ยงต่อภาวะหกล้ม (ร้อยละ 70.97) มีค่า BMI ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ 38.71) เสี่ยงต่อภาวะขาดสารอาหาร (ร้อยละ 66.13) และมีภาวะปัสสาวะเรื้อรังหรือปัสสาวะราด (ร้อยละ 37.10)

4. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ (Effectiveness Index : E.I.) ของผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Caregiver: CG) ภายหลังจากที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีค่าเท่ากับ 0.4909 ซึ่งแสดงว่า ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.4909 หรือคิดเป็นร้อยละ 49.09

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ควรตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและญาติผู้ดูแลโดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ซึ่งผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และญาติผู้ดูแลควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้มีความสามารถในการประเมินและการดูแลตนเอง กลุ่มคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนควรมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการดำเนินงานการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นรูปธรรม อย่างบูรณาการ มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงของการดูแลลดความซ้ำซ้อนของบทบาทหน้าที่ในการทำงาน วางแผนการใช้ทรัพยากรในชุมชน (บุคลากร วัสดุ ครุภัณฑ์ งบประมาณ และการบริหารจัดการ) ร่วมกันรวมถึงควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนาระบบสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดูแล คือ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ระวี สัจจโสภณ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะและแนวทางการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ และเพื่อติดตามประเมินผลการใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทดลองใช้สรุปผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัย (Research Stage) พบว่า การศึกษาเอกสารและการถอดบทเรียนจากแนวปฏิบัติที่ดีในพื้นที่ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ความรู้ คือ ความรู้เพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการเป็นผู้นำ ความคิดเชิงระบบ และการประสานงาน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึง การใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม คือ การมีจิตอาสาไม่นิ่งดูดาย แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ แบ่งเป็น 5 ด้าน ด้านที่ 1 ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ คือ ทีมวิทยากรจิตอาสา ด้านที่ 2 ประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา เป็นกิจกรรมการเรียนรู้จัดเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการระยะสั้นและ

ถ่ายทอดองค์ความรู้แบบพหุวัย ด้านที่ 3 วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกิจกรรมนันทนาการ ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ด้านที่ 4 สื่อและเทคโนโลยี มีความหลากหลายและไม่ยาก โดยคำนึงถึง ข้อจำกัดของกลุ่มผู้เรียน ด้านที่ 5 วิธีการวัดผลประเมินผล เพื่อกระตุ้นให้แกนนำชมรมผู้สูงอายุมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และภาคภูมิใจที่ได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพไม่เน้นการสอบวัดผล เป็นคะแนนการพัฒนาร่างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ (R1) แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ องค์ประกอบสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ และคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ การประเมินร่างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ร่างนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่ในภาพรวมเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.85$) และมีประโยชน์สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.70$) ในระดับมากที่สุด องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของแกนนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่มีความสอดคล้องกันโดยมีค่าความสอดคล้อง (IOC) มากกว่า 0.50

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนา (Development Stage) สรุปได้ว่า ผู้วิจัยคัดเลือกชมรมผู้สูงอายุ ต.วังน้ำเขียว อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม เป็นพื้นที่ทดลอง โดยแกนนำชมรมผู้สูงอายุและผู้วิจัยร่วมกัน กำหนดผู้สอน ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี ที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัดผลประเมินผล ผลการปฏิบัติการ (D2) พบว่า คะแนนการทดสอบวัดประเมินผลทางด้านความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ($\bar{X}$)=17.30 สูงกว่า คะแนนการทดสอบวัดประเมินผลทางด้านความรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}$)=12.75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการประเมินทักษะรายบุคคลของแกนนำผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมิน และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีระดับคะแนนอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนทักษะรายบุคคลเฉลี่ยร้อยละ 96.00 และมีคะแนนทักษะรายบุคคลเฉลี่ย 14.40 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ผลการประเมินคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของแกนนำผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมินโดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีระดับคะแนนอยู่ในระดับดี มีคะแนนทักษะรายบุคคลเฉลี่ยร้อยละ 95.00 และมีคะแนนทักษะรายบุคคลเฉลี่ย 4.75 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 ผลความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะของแกนนำผู้สูงอายุรุ่นใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในระดับมากที่สุด ด้านการวัดผลและประเมินผล ทุกข้อในระดับมากที่สุด ด้านสื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรมทุกข้อในระดับมากที่สุด ด้านสถานที่ทุกข้อในระดับมากที่สุด ผลการพิจารณาคำบรรยายลักษณะงาน (Job Description) คำอธิบายสมรรถนะหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ของแกนนำชมรมผู้สูงอายุ พบว่า คำตำแหน่งต่างๆ ในชมรม

ผู้สูงอายุงังน้ำเขียวประกอบด้วย ตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เกรียณิก ผู้ช่วยเกรียณิก และกรรมการ คำอธิบายสมรรถนะหลักและพฤติกรรมบ่งชี้ แบ่งออกเป็น สมรรถนะหลัก 5 ข้อ แต่ละข้อแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีความคิดเชิงระบบ 3) สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ความเป็นมืออาชีพ 5) จิตสาธารณะ สมรรถนะในการบริหาร (Managerial competency) สำหรับแกนนำชมรมผู้สูงอายุ 5 ข้อ แต่ละข้อแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำ 2) การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 3) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 4) การสร้างเครือข่ายในการทำงาน 5) การบริหารความเสี่ยง และสมรรถนะตามตำแหน่งงาน (Functional competency) ของผู้ปฏิบัติงาน มี 5 ข้อ แต่ละข้อมี 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) การจัดการข้อมูล 2) การวางแผน 3) การบริหารงานเอกสาร 4) การเขียนโครงการ 5) การให้คำปรึกษา

แนวความคิดเกี่ยวกับ “ภูมิสังคม”

คำว่า “ภูมิสังคม” (Social Geography) หรือ Geosocial หมายถึง ลักษณะของแต่ละพื้นที่ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม เป็นคำที่เพิ่งจะได้รับความนิยมแพร่หลายเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงใช้หลักการนี้ เป็นหลักการทรงงาน ที่ว่า “การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณ นั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ที่มี ความแตกต่างกัน” ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนจะไปบังคับให้คนอื่นคิด อย่างเราไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่า เขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจ หลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง...” (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 10-11) ทั้งนี้โครงการพระราชดำริต่างๆ ที่พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการก็ทรงอยู่กับการยึดหลักภูมิสังคมมาโดยตลอด จากประสบการณ์การสนองพระราชดำริ ได้เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เล่าว่า ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรง “ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ” ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้องเพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องตรงความต้องการของประชาชน และทรงเตือนว่าการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพัฒนาประเทศนั้น ต้องให้ความเคารพและสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” โดย “ภูมิ” คือ ให้ความเคารพภูมิศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบๆ ตัวเรา หรือภาษาชาวบ้านคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา เนื่องจากแต่ละแห่ง แต่ละภูมิภาคแต่ละมุนเมืองนั้น มีลักษณะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง สำหรับ “สังคม” นั้น คือ คน โดยจะเห็น ว่าความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม หลักปฏิบัติ ค่านิยมของคนที่อยู่

ท้องถิ่นต่างๆ แทบจะไม่เหมือนกันเลย จึงทรงกำชับว่าต้องให้ความเคารพต่อสองสิ่งนี้รวมถึงต้องมีวิธีคิดอย่าง “องค์รวม” หรือมองอย่างครบวงจรซึ่งไม่จำเป็นต้องผูกติดตำราหรือวิชาการและเทคโนโลยีที่อาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 50)

ด้วยความสำคัญที่ภูมิสังคมเป็นหนึ่งในหลาย ๆ หลักการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงใช้สำหรับการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนทั่วประเทศนั้นก็เพราะว่า การทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยทรงเน้น “การพัฒนาคน” เป็นตัวตั้ง และยึดหลักผลประโยชน์ของปวงชน และการมีส่วนร่วมตัดสินใจของประชาชนตลอดจน “ภูมิสังคม” ที่คำนึงถึงความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และการพึ่งตนเอง โดยรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบคอบ ระมัดระวังและ “ทำตามลำดับขั้น” อย่างบูรณาการ ซึ่งอาศัยความ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการ “รู้ รัก สามัคคี” ของทุกฝ่าย ส่งผลให้ประชาชนและชุมชนในชนบทที่ได้ดำเนินการตามแนวพระราชดำริมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้ทั้ง เรื่องเศรษฐกิจสังคม มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถดำเนินการได้อย่างประหยัดและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนอันนำไปสู่ชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 14)

กิตติศักดิ์ ลำสอนจิตต์ (2552 : 4) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิสังคม ไว้ดังนี้ ภูมิสังคมหมายถึง ลักษณะภูมิประเทศ ดิน น้ำ อากาศ และจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อที่ผสมสอดคล้องกับการดำรงชีวิต

คำว่า “ภูมิสังคม” จึงหมายถึง สภาพทางกายภาพ หรือลักษณะของพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ และสภาพทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน อันได้แก่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่อาศัยนั้น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด “ภูมิสังคม”

อิสราภาพ มาเรื่อน จันทรเพ็ญ ชุมแสงและศักดิ์ชาย เพ็ชรตรา (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการขยะ ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชนชาวเขาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิสังคมสภาพและสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนชาวเขาและเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการขยะที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชนชาวเขาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ประชากรในการวิจัย ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการบันทึกภาคสนามและการอภิปรายกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่วิจัยประกอบด้วยชาวเขาเผ่าม้ง เผ่าเมี่ยน และเผ่าละว้า จำนวน

11,043 คน มีขยะเกิดขึ้นในพื้นที่ 7.06 ตัน/วัน โดยมีสาเหตุสำคัญจากวิถีชีวิตที่เริ่มเลียนแบบชนพื้นเมือง การขาดความรู้ในการจัดการ และการมีทัศนคติเชิงลบต่อการจัดการขยะ รวมถึงวิธีการจัดการขยะที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้มีขยะตกค้างในพื้นที่จนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และผลจากการเสริมสร้างสมรรถนะของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อให้เป็นแกนนำการจัดการขยะในชุมชน พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขตำบลปากกลางมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรม หลังการเสริมสร้างสมรรถนะสูงกว่าก่อนการเสริมสร้างสมรรถนะอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถทำตนเป็นต้นแบบและเป็นแกนนำในการชักชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ธันวาท จิตต์สงวน (2557) ได้วิจัยเรื่อง ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกแฝกในภูมิสังคมที่แตกต่างกันและนำเสนอบทความวิจัยเรื่องนี้ในการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 52 (4-7 ก.พ. 2557) การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการลงทุนปลูกแฝกในภูมิสังคมการเกษตรแบบพื้นที่ราบ (จ.กาญจนบุรี) พื้นที่ดอน (จ.นครสวรรค์) และพื้นที่สูง (จ.เชียงราย) ในรอบปีการผลิต 2553-2554 ผลการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบในมูลค่า/ไร่/ปี พบว่า การเกษตรกรรมบนภูมิสังคมพื้นที่ราบ ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินจากแฝกสูงสุด เท่ากับ 104.54 บาท ในขณะที่เดียวกันพื้นที่สูงจะได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินสูงสุดเท่ากับ 1,868.79 บาท และเมื่อพิจารณาความคุ้มค่าในรูปของโครงการลงทุนปลูกแฝกในรอบอายุ 5 และ 10 ปี จะพบว่า พื้นที่ราบจะเกิดมูลค่าปัจจุบันสุทธิทางการเงินสูงสุดเท่ากับ 3,963 และ 8,325 บาท ตามลำดับ ในขณะที่มูลค่าปัจจุบันสุทธิทางเศรษฐศาสตร์ของพื้นที่สูงจะมีค่าสูงสุดคือ 86,903 และ 205,190 บาท ตามลำดับ ดังนั้น ทุกภาคส่วนควรคำนึงถึงความสำคัญของการส่งเสริมปลูกแฝกให้มากขึ้นเพราะประโยชน์อาจจะเกิดขึ้นไม่เท่ากันในแต่ละพื้นที่ ทั้งประโยชน์ในรูปสินค้าต่างๆ ที่เป็นมูลค่าเงิน และประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอ่อนไหวสูง

กิตติศักดิ์ ลำสอนจิตต์ (2552) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชนตามภูมิสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านทรายมูล หมู่ที่ 5 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนบ้านทรายมูล ตามภูมิสังคมอย่างยั่งยืน และเพื่อศึกษาการแปลงแผนการพัฒนาชุมชนบ้านทรายมูลให้กลายเป็นโครงการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการและรวบรวมข้อมูลโดย การจัดเวทีชุมชน การทำ Future Search Conference (F.S.C) และ SWOT analysis การอภิปรายกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agents) ที่อาสาเข้าร่วมกระบวนการ จำนวน 25 คน ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำครอบครัวในชุมชนทั้งหมด ซึ่งได้ดำเนินการในช่วงต้นกระบวนการ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านยังไม่เปิดใจให้ข้อมูลทั้งหมด แม้กระนั้นก็ยังได้รับข้อมูลที่ชุมชนไม่เคยตระหนักมาก่อน ทั้ง

ด้านบวกและลบของชุมชน จนอยากให้มีการสำรวจบ่อย ๆ และเยาวชนอาสาได้บทเรียนในการมีส่วนร่วมเรียนรู้กับชุมชน เมื่อผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมมาตามลำดับ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงตลอดจนสมาชิกในชุมชน ต่างมั่นใจในศักยภาพของชุมชนมากขึ้น ว่าชุมชนสามารถเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง เพื่อความยั่งยืนตามภูมิสังคมของชุมชนได้ โดยเฉพาะแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของชุมชนและผู้นำมีอาชีพบ้านสามขา และตระหนักว่าแท้ที่จริงแล้ว บ้านทรายมูลมีฐานทรัพยากรที่ดีกว่าบ้านที่ได้ดูงานเสียอีก ชุมชนได้วิเคราะห์วงจรแห่งการเกิดนี้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร ว่าอยู่ที่ความไม่รู้ของเกษตรกรในหลายประเด็น ในที่สุดชุมชนได้เห็นขอบแผนและโครงการที่มีการกำหนดตัวผู้รับผิดชอบในโครงการ โครงการทั้งหมดประกอบด้วยโครงการที่ชุมชนสามารถทำเองได้ 16 โครงการ โครงการที่ต้องพึ่งพิงงบประมาณและความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก 14 โครงการ โครงการด้านพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทั้งหมดเป็นโครงการที่ชุมชนดำเนินการเองได้ ได้รับความเห็นชอบด้วยมติเอกฉันท์จากเวทีชุมชนทุกโครงการ ขณะที่โครงการที่ต้องพึ่งพิงภายนอก หากทำสำเร็จ จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยตรงอย่างชัดเจน บางส่วนกลับมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยจำนวนหนึ่งเสมอ หลังจากจัดทำแผนและโครงการแล้ว ชุมชนได้ดำเนินโครงการบางโครงการทันที เช่น โครงการขยายแนวกันไฟฟ้า ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของแนวคิดพึ่งตนเอง ของผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสมาชิกในชุมชน จากการได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนตนเอง

ไพเวศ ศรีบุตตรา (2553) ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคม กรณีศึกษา บ้านผาแมว ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคมของบ้านผาแมว ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปางโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรงเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ได้แก่ เห็ดป่า พืชผักป่า ผลไม้ป่า สมุนไพร และสัตว์ป่า เป็นจำนวน 29 25 37 47 และ 114 ชนิดตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ได้ใช้พื้นที่ ถ่าน ที่อยู่อาศัย เครื่องเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร สารกำจัดแมลง เลี้ยงสัตว์ และสร้างอาชีพขายของป่าทางอ้อมเพื่อเป็นแหล่งสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ ต้นน้ำลำธาร และป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติ รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนในมิติทางด้านสังคม วัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ชุมชนได้ตระหนักร่วมกันที่จะจัดการป่าชุมชน โดยร่วมสร้างเป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการป่าชุมชนขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้จำนวน 14 กิจกรรมและมีโครงการนำร่อง 1 โครงการ รวมถึงการคาดหวังในการจัดการป่าให้เป็นห้องเรียนเพื่อศึกษาธรรมชาติ ในรูปแบบการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ป่าเพื่อการศึกษาและการท่องเที่ยวในชุมชนขึ้นในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคมของหมู่บ้านแห่งนี้ สามารถสร้างเป็นรูปแบบภูมิสังคมของบ้านผาแมวประกอบไปด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ คือ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าและลักษณะภูมิประเทศทางด้านสังคมศาสตร์ คือ ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ตำนาน ประเพณี การตั้งถิ่นฐาน องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมการกินอยู่ เหตุการณ์การต่อสู้ด้านการจัดการป่า

ค่านิยม จิตใจ จิตสาธารณะ สภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการปกครองหมู่บ้านและวิถีทางสังคมกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายร่วมกับคนภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน เป็นต้น ในท้ายที่สุดความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ คนที่สามารถอยู่ร่วมกับป่าในรูปแบบป่าชุมชนและลักษณะทางภูมิสังคมในชุมชนแห่งนี้ สามารถเชื่อมโยงถึงการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเป็นการแสดงออกมาซึ่งการนำระบบคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในชุมชนสำหรับการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของคนกับป่าก็คือ การสร้างความรู้ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกให้เกิดขึ้นในชุมชน อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างมีคุณค่าทั้งทางตรงและทางอ้อมนี้เองคือ ชุมชนได้รู้จักความพอประมาณ ภายใต้กรอบของกฎกติกาที่ชุมชนกำหนดขึ้นเองอย่างมีเหตุผล จนนำไปสู่การร่วมจัดการป่าให้มีความสมดุล เปรียบเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันไว้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงการรู้ รัก สามัคคี รวมทั้งสร้างเป็นความเข้มแข็งในหมู่บ้าน ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์จากป่าก็ยังส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมในชุมชน กระบวนการเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจึงมีความสอดคล้องและสนับสนุนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

ภูมิประเทศ

พื้นที่ด้านตะวันตกเป็นป่าไม้และภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างไทยกับพม่า เฉพาะในเขตจังหวัดเพชรบุรีมีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร แม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำเพชรบุรี มีความยาวตลอดสาย 227 กิโลเมตร แม่น้ำบางกลอย มีความยาว 44 กิโลเมตร และแม่น้ำบางตะบูน มีความยาว 18 กิโลเมตร มีประชากรอาศัยหนาแน่นทางตะวันออกของพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดเพชรบุรี แบ่งเป็น 3 เขต คือ

1. เขตภูเขาและที่ราบสูง อยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดติดกับพม่าในบริเวณอำเภอแก่งกระจานและอำเภอหนองหญ้าปล้อง มีภูเขาสูงและเป็นบริเวณที่สูงชันของจังหวัด มีลักษณะเป็นเทือกเขาทอดยาวจากเหนือมาใต้ พื้นที่ถัดจากบริเวณนี้จะค่อยๆ ลาดต่ำลงมาทางด้านตะวันออก บริเวณนี้เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี
2. เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ บริเวณตอนกลางของจังหวัดซึ่งอุดมสมบูรณ์ที่สุด มีแม่น้ำเพชรบุรีซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน และมีเขื่อนแก่งกระจานและเขื่อนเพชรบุรีซึ่งเป็นแหล่งน้ำระบบชลประทาน บริเวณนี้เป็นเขตเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัด เขตนี้คือ บริเวณบางส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอท่ายาง อำเภอชะอำ อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม และอำเภอเขาย้อย
3. เขตที่ราบฝั่งทะเล อยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด ติดกับชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย บริเวณนี้นับเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของจังหวัดในด้านการประมง การท่องเที่ยว เขตนี้ได้แก่ บางส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านแหลม อำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ ลักษณะพื้นที่

ชายฝั่งเพชรบุรี เหนือแหลมหลวงไปทางทิศเหนือเป็นพื้นที่ชายฝั่งหาดโคลน มีระบบนิเวศป่าชายเลน ด้านทิศใต้ของแหลมหลวงลงไปตามทิศใต้เป็นหาดทราย มีระบบนิเวศเป็นหาดทราย แหลมหลวงซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลแหลมผักเบี้ยจึงเป็นแหลมที่แบ่งระบบนิเวศป่าชายเลน ออกจากระบบนิเวศหาดทราย เหนือแหลมหลวงขึ้นไปด้านทิศเหนือมีลักษณะเป็นหาดโคลนเพราะอยู่ใกล้พื้นที่ชุ่มน้ำของแม่น้ำสายใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำบางตะบูน แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำบางปะกง เมื่อฤดูน้ำหลากน้ำจากแม่น้ำได้พัดพาตะกอนลงสู่ทะเลเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้พื้นที่ของชายฝั่งแถบนี้มีตะกอนในน้ำสูง ส่งผลให้ชายฝั่งมีโคลนจำนวนมาก ซึ่งเหมาะแก่ระบบนิเวศป่าชายเลน เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์ทะเล บริเวณอ่าวไทยในเขตอำเภอบ้านแหลมถือว่าเป็นอ่าวที่พบหอยหลากหลายชนิด เช่น หอยเสียบ หอยปากเป็ด หอยตระกูล หอยตลับ หอยหลอด หอยแครง เป็นต้น โดยเฉพาะหอยแครงเป็นแหล่งที่พบมากที่สุดในโลก ภายหลังได้มีการตัดไม้ป่าชายเลนนำไปเผาถ่าน ทำลายป่าเพื่อทำนาุ้งกุลาดำ จึงส่งผลให้ป่าชายเลนถูกทำลายเป็นจำนวนมาก

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดเพชรบุรีอยู่ติดอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ในฤดูฝน ซึ่งมีผลทำให้ฝนตกชุก และอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเวลาดังกล่าว สามารถแบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุด 32.13 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-พฤศจิกายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ 959.5 มิลลิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุด 24.16 องศาเซลเซียส

ในปี 2550 อุณหภูมิอากาศสูงสุด 37.0 องศาเซลเซียส (วันที่ 19 เมษายน 2550) อุณหภูมิอากาศต่ำที่สุด 16.0 องศาเซลเซียส (วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2550) อุณหภูมิอากาศเฉลี่ยทั้งปี 28.02 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนตกรวมทั้งปี 1,113.4 มิลลิเมตร มีจำนวนวันฝนตกวัดได้ตั้งแต่ 0.1 มิลลิเมตร จำนวน 99 วัน จากสถิติปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ปี 2537-2550 เฉลี่ยวันฝนตกประมาณปีละ 103 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 12 ปี (ปี 2539-2550) 1,003.43 มิลลิเมตรต่อปี มีฝนตกมากในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบุรี

1. ไทยพื้นบ้าน

ประวัติความเป็นมา

คนไทยพื้นถิ่นจังหวัดเพชรบุรีมีวิถีความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะโดยมีการรับและการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่เข้ามาติดต่อสัมพันธ์ซึ่งวัฒนธรรมที่ยังคงเห็นอยู่ในปัจจุบัน คือ รูปแบบของเรือนที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ อย่างไรก็ตาม จังหวัด

เพชรบุรีมีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่สำคัญคือ งานพระนครคีรีเมืองเพชร ประเพณีวัวลาน หรือวัวระดอ กว๊านเทียมเกวียน ละครชาตรี การแข่งเรือยาว เหมเรือบก

2. ไทยทรงดำ

ประวัติความเป็นมา

ชาวไทยดำมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่เมืองแกลงหรือแกลงซึ่งเดิมเป็นเมืองใหญ่ของแคว้นสิบสองจุไทย ปัจจุบันคือ จังหวัดเตยนเบียนฟูซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเวียดนาม ซึ่งในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชภายใต้การนำทัพของเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้ยกไพร่พลขึ้นไปปราบผู้ที่มีารุกรณถิ่นที่อยู่ของชาวไทยดำ จึงโปรดเกล้าฯ ให้คนไทดำอพยพย้ายถิ่นมายังประเทศไทย และโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรี ณ ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม เมื่อ พุทธศักราช 2335 ประมาณปี

พุทธศักราช 2335 สมัยรัชกาลที่ 1 เจ้าเมืองเวียงจันทน์ซึ่งขึ้นต่อไทยได้ยกทัพไปตีเมืองแกลงและอพยพครอบครัวไทดำส่งมากรุงเทพฯ ครอบครัวเหล่านั้นจึงถูกส่งมาอยู่ที่ตำบลหนองปรัง อำเภอยะโฮย ต่อมาพพุทธศักราช 2379 สมัยรัชกาลที่ 3 กลุ่มไทดำที่อยู่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลมก็อพยพมาสมทบกับไทดำที่ตำบลหนองปรังเนื่องจากท่าแร่มีที่ลุ่มมาก ไม่เหมาะและไม่เป็นที่คุ้นเคยของไทดำ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และตำนานท้องถิ่นบันทึกไว้ว่า หนองปรังน่าจะเป็นกลุ่มชนชาวลาวโซ่งที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย แม้แต่กลุ่มลาวโซ่งที่อยู่ท้องถิ่นต่างๆ มักจะเรียกกันว่า พวก “บ้านเก่า” หรือแม้แต่คำขวัญของตำบลหนองปรังสามารถบ่งชี้ถึงความเป็นชุมชนชาวลาวโซ่งได้อย่างแท้จริง คือ “หนองปรังบ้านเก่า เอือนเฮาล้าค่า การเกษตรพัฒนา ทอผ้าพื้นเมือง ฮ่อมหิงเก็บน้ำงามล้ำลือเลื่องวัฒนธรรมงามกระเดื่อง ชนพื้นเมืองผู้ไทดำ” ส่วนที่เรียกกันว่า “โซ่ง” หรือ “ลาวโซ่ง” นั้น เรียกตามเสื้อผ้าที่นุ่ง เพราะชนกลุ่มนี้ชอบแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำว่า “โซ่ง” แปลงมาจากคำว่า “ส่ว” ซึ่งหมายถึงกางเกง ดังนั้น โซ่งดำ จึงหมายถึงชาวไทยที่นุ่งผ้าสีดำต่อมากลายเป็น “ไทยทรงดำ”

วิถีชีวิต

อาชีพหลักของคนไทดำคือ การทำนาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดกันมามีตำนานไทดำเล่าขานกันมาว่า แกลงหรือเตวตาเป็นผู้ส่งควายให้มาเป็นสัตว์โซ่งช่วยมนุษย์ในการทำมาหากินซึ่งเป็นที่มาของการสร้าง “ขอกุด” ประดับไว้เหนือจั่วหลังคาบ้านเพราะถือว่าควายเป็นสัตว์ที่มีบุญคุณอีกทั้งเป็นสัญลักษณ์แห่งความอดทน มุ่งมั่น ต่อสู้ และความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์

นอกจากการทำนาแล้วคนไทยดำยังมีอาชีพในการทำสวนผัก ปลูกหมอน เลี้ยงไหม ไร่สำหรับทำเครื่องนุ่งห่มและปลูกต้นครามไว้สำหรับย้อมผ้าอีกด้วย นอกจากนี้แล้วยังมีการประกอบอาชีพเสริม เช่น การกลึงไม้ตาลเป็นรูปแบบต่างๆ เลี้ยงสัตว์ การขายของเบ็ดเตล็ดในหมู่บ้าน เป็นต้น

ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม

คนไทยมีความเชื่อในเรื่อง “ผี” และ “ขวัญ” ถึงแม้ในปัจจุบัน พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของไทยแต่ชาวไทดำก็ยังยึดมั่นในพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับผีซึ่งผีที่นับว่าสำคัญและอยู่ใกล้ชิดมากที่สุด คือ ผีบรรพบุรุษ เรียกว่า “ผีเฮือน” (ผีเรือน) คือ ผีปู่ ย่า ตา ยาย ที่ถึงแก่กรรมไปแล้วและได้อัญเชิญมาไว้บนเรือนโดยจัดโวมหนึ่งของเรือน เรียกว่า “กะล่อหอง” และต้องทำพิธีเซ่นไหว้ทุก 7 วัน (สำหรับผีดาว) และทุก 10 วัน (สำหรับผีผูน้อย) เมื่อจะทำการสิ่งใดหรือใครมาสู่เรือนก็ต้องบอกกล่าวผีเรือนก่อน ไมเช่นนั้นจะถือว่าเป็นการผิดผี

นอกจากนี้ คนไทดำยังมีผีแถนหรือผีฟ้า ซึ่งเชื่อว่าเป็นเทวดาที่สามารถดลบันดาลให้เกิดความฝนไปต่างๆ ทั้งทางดีและทางร้าย และผีเมืองที่คอยดูแลรักษาคุ้มครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นและอุดมสมบูรณ์ซึ่งจะทำการเซ่นไหว้ทุกๆ ปี สำหรับเรื่องขวัญ คนไทดำเชื่อว่า ขวัญเป็นสิ่งที่ดีตัวมาตั้งแต่เกิดเมื่อใดที่ขวัญออกจากตัว จะทำให้เกิดความเจ็บป่วยหรือมีเคราะห์ร้าย ซึ่งคนไทดำจะมีพิธีเรียกขวัญหลายลักษณะ เช่น ประเพณีเสนเป็นประเพณีเกี่ยวกับการเซ่นผีต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ เสนเรือน เป็นการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษมักจะทำกันปีละ 1 ครั้งในเดือน 4 เดือน 6 หรือเดือน 12 จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้มีความสุขความเจริญ นอกจากนี้ ยังมีประเพณีการเสนเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยและการเสนที่จัดทำขึ้นเพื่อรับวิชาคาถาอาคมต่างๆ ผู้ทำพิธีเสน เรียกว่า หมอเสน หรือ หมอมด ซึ่งเป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดวิชาจากบรรพบุรุษ

การละเล่น

คนไทยดำจะว่างจากการทำนาในช่วงเดือน 5 จึงมีการละเล่นต่างๆ ในเดือนนี้ เช่น ประเพณีลงขวง เป็นประเพณีการเกี้ยวสาว “ขวง” หมายถึง ถานนัดพบหนุ่มสาว แต่เดิมนั้นเพื่อให้ได้ประโยชน์ทางอ้อมในการผลิตเครื่องใช้ต่างๆ และเป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้รู้จักคุ้นเคยกัน

การเล่นแคนมี 2 ลักษณะคือ เล่นรำเพื่อความสนุกสนานและเล่นรำเพื่อการแสดงทวงทำรำแคนที่เป็นเอกลักษณ์จะจับปดออกนอกตัว ในประเพณีการละเล่นหลายๆ อย่างจะมีการเล่นแคนเป็นส่วนประกอบถือได้ว่าการเล่นแคนเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของชนกลุ่มนี้ การเล่นอันก่อนหรือเล่นคอนเป็นภาษาไทดำ แปลว่า การเล่นลูกขวงเป็นการละเล่นระหว่างชายกับหญิงถือเป็นการติดตามผลในการไปขอเฝ้าสาวขวงนั้นๆ

3. ลาวพวน

ประวัติความเป็นมา

ชาวพวนจากเมืองพวนประเทศลาวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีตอนปลายโดยเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ๆ หลายครั้งจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจากประวัติศาสตร์ในการทำสงครามสมัยก่อนฝ่ายที่ชนะศึกมักจะต้องการกวาดต้อนผู้คนและ

ยึดทรัพย์สินของฝ่ายที่แพ้สงครามไปด้วยซึ่งผู้ที่ถูกกวาดต้อนไปนั้นเปรียบเสมือนทรัพย์สินสมบัติที่มีค่าอย่างหนึ่งเพราะจะได้นำคนที่กวาดต้อนไปตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองทดแทนเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่น้อยเนื่องจากถูกกองทัพพม่ากวาดต้อนไปเมื่อสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 และการที่โปรดให้ลาวโซ่งลาวเวียงและลาวพวนส่วนหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี เพราะเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองหน้าด่านและเจ้าเมืองเพชรบุรีและไพร่พลที่เกณฑ์ไปจากเมืองเพชรบุรีนั้นมีส่วนในการศึกครั้งนี้ เมื่อชนะศึกกลับมาจึงได้แบ่งผู้คนให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่เมืองเพชรบุรีบ้าง คล้ายกับเป็นบำเหน็จรางวัลเจ้าเมืองเพชรบุรี ได้ให้ชาวพวนอพยพตั้งถิ่นฐานในสถานที่หนึ่งมีชื่อว่า “บ้านหนองปลาไหลบน” ปัจจุบันอยู่ในเขตหมู่ที่ 2 ตำบลหนองปลาไหล อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรีส่วนชาวพวนอีกส่วนหนึ่งให้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีที่เรียกชื่อว่า “บ้านท่ามะเกลือ” ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลท่ามะเกลือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ต่อมาได้อพยพไปหาเมือง เนื่องจากในตอนกลางวันเมื่อออกไปทำไร่ ทำนานอกบ้านต้องทิ้งลูกหลานเล็กๆ ไว้ที่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ใกล้แม่น้ำเกรงว่าจะตกน้ำเสียชีวิตอีกประการหนึ่งถิ่นฐานเดิมของชาวพวนที่อาศัยที่เมืองพวน ประเทศลาวนั้นเป็นที่ดอนซึ่งเมื่อมาอยู่บ้านท่ามะเกลืออยู่ใกล้แม่น้ำจึงไม่คุ้นเคยเจ้าเมืองจึงอนุญาตให้ย้ายมาอยู่ในสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำ มีปลาชุกชุมโดยเฉพาะปลาเค้า จึงเรียกแหล่งที่อยู่ใหม่นี้ว่า “บ้านมาบปลาเค้า” ปัจจุบันคือ ตำบลมาบปลาเค้า อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรี

4. ไทยลาวเวียง

ประวัติความเป็นมา

ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง ในหมู่บ้านสระพัง อำเภอยะโฮย จังหวัดเพชรบุรีสืบเชื้อสายมาจากชนชาติลาวกลุ่มหนึ่งที่ถูกกวาดต้อนมาจากนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณ 200 ปมาแล้วสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพยกไปปราบกรุงศรีสัตนาดีเมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงพระบาง เมื่อเสร็จศึกจึงกวาดต้อนเชลยลาวมาเมืองไทย สันนิษฐานว่า ส่วนหนึ่งได้พระราชทานแก่แม่ทัพนายกองและเหล่าบรรดาทหารที่เกณฑ์ไปช่วยรบจากเมืองราชบุรีเชลยส่วนหนึ่งพระราชทานให้ข้าทาสบริวารอีกส่วนหนึ่งโปรดให้ตั้งบ้านเรือนอย่างอิสระในบริเวณที่ทางการกำหนดให้ คือบริเวณวัดพญาไผ่ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี ต่อมาเมื่อครอบครัวขยายใหญ่ขึ้นก็ขยายที่ทำมาหากินออกไปบริเวณรอบๆ แถบจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐมและเพชรบุรี

การแต่งกาย

ในสมัยโบราณ คงมีการแต่งกายแบบลาวเวียงจันทน์ ตัดเย็บเสื้อผ่าซิ่นหมักกันเอง ผู้หญิงนุ่งผ้าซิ่นมีเบี่ยงบาย (ผาสไบเฉียง) กล้ามวยผม

วิถีชีวิต

ชาวไทยลาวเวียงเดิมมีอาชีพทำนาโดยใช้เกวียนเป็นพาหนะต่อมาเมื่อมีการทำอาชีพจักสานสานหลัว สานกระบุง ตะกร้า เวลาว่างจากงานไร่นาก็ออกหาปลา จับปลาตามแหล่งน้ำ

ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

วันสารทลาวเวียงตรงกับวันที่ 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งวันนี้ชาวลาวเวียงจะแต่งกายสวยงามเป็นพิเศษ จัดเตรียมอาหารคาวหวาน เรียกว่า “พาเวน” ไปถวายเพลพระสงฆ์และจุดเทียนไว้ที่พาเวนของตน

ไต่ดอกไม้ เปนประเพณีที่สูญหายไปเกือบ 30 ปีแล้ว แต่ได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งโดยพระครูสมุห์วิวัฒน์ จิรปัญโญ เจ้าอาวาสวัดสระพัง คุณณวิ ใจภักดี และคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งประเพณีนี้จัดในช่วงเวลากลางคืนวันออกพรรษาเป็นเวลา 3 คืน คือ วันขึ้น 14-15 ค่ำและแรม 1 ค่ำ เดือน 11 เพื่อเป็นการบูชาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้เสด็จกลับโลกมนุษย์

5. มอญ

ประวัติความเป็นมา

ชาวมอญเป็นชนเผ่ามองโกลอยด ถิ่นฐานเดิมอยู่ทางทิศตะวันออกของจีนชาวมอญได้อพยพลงมาทางใต้และมาตั้งอาณาจักรทางลุ่มแม่น้ำอิรวดีในประเทศพม่าตลอดระยะเวลา 700 ปี มอญต้องผจญทั้งศึกภายในและภายนอกจึงได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยเป็นระยะๆ และได้มาเป็นกำลังให้กับไทยเพื่อสู้รบกับพม่าจนได้สมรสกับคนไทยสืบลูกหลานมาถึงทุกวันนี้

วิถีชีวิต

ชาวมอญในจังหวัดเพชรบุรีตั้งบ้านเรือนอยู่ 2 แห่ง คือ บ้านบางลำพู (หมู่ 3) ตำบลบางครกและบ้านคู้ดตำหนัก (หมู่ 7) ตำบลบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นมอญที่อพยพมาจากอำเภอโพธารามจังหวัดราชบุรี ในระยะแรกได้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่วัดชมพูพน ซึ่งเรียกกันว่านามอญระยะหนึ่งภายหลังจึงได้อพยพมาอยู่ที่วัดบางลำพูและบ้านคู้ดตำหนักจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

ชาวมอญนับถือผีปนพุทธ ดังนั้นขนบธรรมเนียม สวมใหญ่จึงมีทั้งประเพณีผีและพุทธศาสนาละเคล้ากันไปประเพณีและการละเล่นสวมใหญ่คล้ายคลึงกับคนไทยแต่จะมีประเพณีถือผีที่เพิ่มเข้ามา เช่น การเซ่นไหว้ผีมะพร้าว ผีเตา ผีงู และผีกล้วยหอม เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วยังมีพิธีเกี่ยวกับการทำนา เช่น พิธีรับทอง เป็นการทำศาลเพื่อให้แม่พระโพสพอยู่การรับข้าวบานเป็นการทำบุญลานนวดข้าวและพิธีแหนางแมว

6. กระเหรี่ยง

ประวัติความเป็นมา

กระเหรี่ยงในจังหวัดเพชรบุรีนั้นสันนิษฐานว่าอพยพมาจากอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ซึ่งถูกรุกรานประกอบกับมีภัยธรรมชาติจึงทำให้ต้องถอยร่นมาทางใต้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามเชิงเขาและต้นแม่น้ำเพชรบุรี เช่น อำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน ซึ่งเรียกว่า กระเหรี่ยงโปวหรือปว และเรียกตนเองว่าโพลงหรือกะโพลง ชาวไทยเรียกว่า ยางเปียง ยางน้ำ

การแต่งกาย

กะเหรี่ยงจะแต่งกายด้วยผ้าที่ทอขึ้นเองผู้เป็นแม่ที่มีลูกสาวจะต้องเตรียมทอชุดไว้ให้ลูกตอนเป็นสาวเมื่อเป็นเด็กจะใส่ชุดขาวทรงกระสอบคอแหลม ใช้สวมหัวยาวคลุมเขา ที่คอเสื้อจะถูกรอบคอด้วยไหมสีแดงเมื่อเริ่มเป็นสาว (มีประจำเดือน) ต้องใส่ชุดสีดำหรือสีน้ำเงินย้อมด้วยมะเกลือเป็นคอแหลมสวมหัวทรงกระสอบมีลายตามขวางเป็นเส้นเล็กๆ ตัวเสื้อมีความยาวมาก เมื่อใส่ทับผ้าชิ้นจะเห็นผ้าชิ้นบนออกมาจากเสื้อเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

วิถีชีวิต

อาชีพหลักคือ การทำไร่ ไร่พริก ปลูกกล้วย และอ้อย อาชีพรอง ได้แก่ การจับปลา และล่าสัตว์ เป็นต้น

ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีการกินข้าวหอ จะทำในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปีทำพร้อมกันทุกบ้าน ซึ่งใครมาเยี่ยมบ้านจะต้อนรับด้วยข้าวหอ ข้าวหอนี้ ทำจากข้าวเหนียวหอยด้วยใบตองแล้วนำไปต้ม เมื่อสุกแล้วกินกับมะพร้าวทึนน้ำตาล

ประเพณีเวียนศาลา วันแรม 8 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เตรียมรูป 7 ดอก เทียน 7 เล่ม และดอกไม้ เวียนรอบศาลาพร้อมๆ กัน 7 รอบ ซึ่งคล้ายกับการเวียนเทียนของไทย

7. ไทยมุสลิม

ประวัติความเป็นมา

ชาวไทยมุสลิมอพยพมาจากเมืองปัตตานีอาศัยอยู่ในเขตอำเภอบ้านแหลม อำเภอมือ และอำเภอชะอำ

8. เชื้อสายอื่นๆ

นอกจากชาวไทยทั้ง 7 ชาติพันธุ์แล้วยังมีชาวไทยอีสานและไทยเชื้อสายเขมรซึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบางอำเภออีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีประชากรที่เขาเมืองจากประเทศสหภาพพม่าซึ่งเขามารับจ้างอยู่ทั่วไป และเข้ามาเป็นคณงานอยู่ในโรงงานอุตสาหกรรมอีกจำนวนหนึ่ง

นอกจากนี้ ประชากรส่วนหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีและในชุมชนใหญ่ของแต่ละอำเภอจะเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่ทำอาชีพหลักคือ ค้าขายชาวไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้มีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้ (ณัฐฉา สุวรรณช่าง, 2556)

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ด้วยเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำใกล้บริเวณชายฝั่งทะเล ซึ่งอยู่ในจุดที่เปรียบเสมือนประตูเชื่อมระหว่างภูมิภาคต่างๆ ทั้งภายในและนอกประเทศได้โดยสะดวก จึงมีความสำคัญมาตั้งแต่โบราณ ตั้งแต่อดีตกาลมีชาวจีนจำนวนมากเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ร่วมกับคนไทยในเมืองเพชรบุรี และได้นำวัฒนธรรมประเพณี

จากเมืองจีนเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืน จนมีคำที่พูดว่า “ไทย-จีน พี่น้องกัน” จากการศึกษาร่องรอยความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเพชรบุรีกับอาณาจักรจีนในเอกสารทางประวัติศาสตร์ พบว่า ในเอกสารไทย มีการบันทึกร่องรอยการติดต่อระหว่างเมืองเพชรบุรีกับอาณาจักรจีนใน “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในรูปแบบการ “จิ้มก้อง” และ “สร้างไมตรีด้วยการสมรส” นอกจากนี้ ยังพบร่องรอยความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเพชรบุรีกับอาณาจักรจีน จากตำนานพื้นบ้าน “ท้าวเมืองไล่ เจ้ากังจัน และเจ้าลาย” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเดินทางเข้ามาของชาวจีน และการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบรรพบุรุษของคนเพชรบุรีกับชาวจีนในอดีตอีกด้วย สำหรับเอกสารจีน พบว่า ชื่อของเมืองเพชรบุรีได้ปรากฏอยู่ในบันทึกทางประวัติศาสตร์ของจีนที่เกี่ยวกับการเดินเรือตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น ต่อมาพบร่องรอยการติดต่อระหว่างเมืองเพชรบุรีและอาณาจักรจีนจากบันทึกในสมัยราชวงศ์หยวน รัชสมัยพระเจ้าหงวนสีจี้ว (หยวนซื่อจู หรือ กุบไลข่าน) ซึ่งตรงกับสมัยสุโขทัย รัชสมัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งกล่าวถึงการที่ส่งราชทูตเป็นเจ้าเมืองจากเพชรบุรีไป “จิ้มก้อง” ที่เมืองจีน นอกจากนี้ยังมีบันทึกในสมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 2 กล่าวถึงราชทูตที่มาจากดินแดนที่สันนิษฐานว่าจะเป็นเมืองเพชรบุรี ได้เข้าถวายบรรณาการแก่พระเจ้าฮ่งบู๊ (จักรพรรดิหงอู่ หรือ จูหยวนจาง) แห่งอาณาจักรจีนอีกด้วย ซึ่งแม้ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าชาวจีนอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยสมัยนั้น แต่ร่องรอยดังกล่าวก็อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สันนิษฐานได้ว่าการที่ชาวจีนในสมัยนั้นรู้จักอาณาจักรสยามและเมืองเพชรบุรีในฐานะที่เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และเป็นเมืองท่าที่สำคัญ น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ต่อมาเริ่มมีชาวจีนจำนวนมากอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จนต่อมากลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งและมีอิทธิพลต่อเมืองเพชรบุรีรวมถึงประเทศไทยในที่สุด

ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี เป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภายใต้ร่มธรรมของศาสนา ทุกศาสนา ที่มีวิถีชีวิตตามศักราชภาพของสภาพธรรมชาติที่หลากหลาย และอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทย อาทิ ทะเลภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาถิ่น ฯลฯ พร้อมด้วยทรัพยากรที่มนุษย์ได้ เสริมสร้างงานศิลปะประดิษฐ์ งานศิลปะตกแต่ง อาทิ งานช่างสิบหมู่ งานศิลปะการท่องเที่ยวที่ชาวเพชรบุรีได้ประดิษฐ์คิดงานให้ผสมผสานและกลมกลืนกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ก่อให้เกิดความรื่นเริง ร่มเย็น และเป็นสุขตลอดมา

วิถีชีวิตคนเมืองเพชร

คนเมืองเพชร มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของพื้นที่ ประการแรก คนเมืองเพชรมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับตาลโตนด เนื่องจากเพชรบุรีมีต้นตาลมากมาย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการทำน้ำตาลโตนดได้ลดน้อยลงไป แต่ก็ยังพบบ่อยได้ในเขตอำเภอบ้านลาดแต่วิถีชีวิตชาวนา

ยังคงดำรงต่อไป ทว่าชาวนาเมืองเพชรมีวิถีที่ต่างจากชาวนาที่อื่นๆ ตรงที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ ทำนาได้หลายครั้ง นอกจากนั้นยังทำไร่ทำสวนผักและผลไม้ได้ตลอดปี อุดมสมบูรณ์ มีผลผลิตออกจำหน่ายเป็นที่รู้จักกันดี เช่น มะนาว กลัวย ละคร และชมพู เป็นต้น คนเมืองเพชรยังเป็นพุทธศาสนิกชนที่ศรัทธาพุทธศาสนา จนได้สมญานามว่าเป็นแดนเมืองธรรมะ เพราะมีวัดวาอารามมากมายอยู่คู่เมืองเพชรบุรีมาตั้งแต่อดีต แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและอารยธรรมได้เป็นอย่างดี

คนเมืองเพชรมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง สังเกตได้จากขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีทางศาสนาที่ปฏิบัติ ในปัจจุบัน เช่น พด การเทศนา การทำบุญ งานมงคล งานบวชนาค งานกฐินและผ้าป่า หากผู้ใดได้มาเพชรบุรีและมีโอกาสเข้าวัด จะเห็นว่าการสร้างวัดนั้นมีลักษณะใหญ่โต โดยเฉพาะกุฏิพระสงฆ์ และศาลาการเปรียญสร้างอยู่ในอาคารเดียวกัน มีการสร้างแบบ วิจิตรบรรจงด้วยศิลปะงานไม้และงานประดับด้วยงานปูนปั้นและ อาคารประกอบเช่น ประตูทางเข้า หอระฆัง หอไตร วิหารและ เจดีย์ ความโอ่อย่างงามของวัดแสดงถึงความเพียบพร้อมร่ำรวย ของผู้สร้างวัดนั่นเองและที่สำคัญคือการแสดงถึงความเชื่อ และฝีมือช่างเมืองเพชรบุรีนั่นเอง

เกวียนและวัวเทียมเกวียน

เกวียน หรือ "เกียน" เป็นพาหนะที่ใช้บรรทุกขนย้าย ผลผลิตของชาวนาจึงนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนเพชรบุรี โดยเฉพาะที่บ้านลาด ในปัจจุบันยังคงถูกใช้อยู่แต่เป็นการแสดง ถึงประเพณีนิยมในพิธีการงานบุญสำคัญๆ เช่น งานโกนจุก งานแห่แห่นางดำ เกวียนและวัวเทียมเกวียนจะถูกตกแต่ง ประดับประดาด้วยผ้าสีสดสวยงามตา แสดงถึงฐานะของเจ้าภาพ นอกจากนั้นยังมีการใช้เกวียนในการแข่งขันประชันความสวยงาม และการแข่งขันประชันความเร็ว "วัวเทียมเกวียน" ในช่วงงานประจำปี ทุกปีราวเดือนมกราคม หรือกุมภาพันธ์ การละเล่นและประเพณีต่างๆ ของคนเมืองเพชรจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

วัวลาน

คนเมืองเพชรทุกคนรู้จัก "วัวลาน" การละเล่นพื้นบ้าน ที่อยู่ในสายเลือดของลูกผู้ชายเมืองเพชร หลังฤดูทำนาเมื่อฝนซาฟ้าโปร่ง การแข่งวัวลานก็จะเริ่มต้นทันที ตั้งแต่ผู้เอาวัวใส่ ขายหนุ่มวัยรุ่นไปจนถึงเด็กใหญ่เด็กน้อยต่างก็รีบ เร่งทำงานให้เสร็จสิ้นในตอนกลางวัน เมื่อค่ำลงก็จะได้ออกไปแข่งวัวลานในหมู่บ้านต่างๆ หมุนเวียนนัดแนะกันไป พอตกคำก็ต้อนวัวตัวเก่งที่ฝึกปรือเลี้ยงดูไว้ขึ้นรถบรรทุกจนเต็มคัน สมาชิกที่ร่วมเดินทางที่เป็นลูกหลานญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงใกล้ชิดสนิทสนมต่างก็ขึ้นรถคันเดียวกันออกไปยังที่หมาย สนามแข่งขัน ผูกวัวยาวเป็นดับ ได้เวลาสัก 4 ทุ่มก็เริ่มจับคู่แข่งขันกันแล้วก็ออกรอบวิ่งไปตามกติกาที่กำหนดที่รู้กันดีและจะเล่นกันจนสว่าง

ละครชาตรี

ศิลปะการแสดงยุคเก่าที่มีชื่อเรียกว่า "ละครชาตรี" นั้นยังหาดูได้ที่นี้ เมืองเพชรบุรี แม้ว่าการสืบทอดศิลปะการแสดงนี้จะเป็นปางเส้นสุดท้ายแล้วก็ตาม หากผู้ใดมาเยือนเพชรบุรีและไปนมัสการ ไหว้พระที่วัดมหาธาตุวรวิหาร ก็จะพบการแสดงละครชาตรี ร่ายรำและการดำเนินเรื่องสั้นๆ แสดงอยู่ที่หน้าวัดมหาธาตุนี้ บางคนอาจมองว่าเป็นการแสดงแก้บนตามความเชื่อ แต่ความจริง คือ

คนเพชรบุรียังรักษาศิลปะที่มีคุณค่าของสังคมไทยไว้ได้ ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงไปของยุคสมัย การไม่ปรับตัวของศิลปะการแสดงนี้จึงไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป ที่หลงเหลืออยู่ก็เป็นเพียงส่วนเลี้ยวหนึ่งที่สัมผัสได้ เปรียบเสมือนลมหายใจที่แผ่วเบาลงไปทุกทีๆ และอาจหมดลมไปได้ทุกขณะ

ชีวิตชาวประมง

วิถีชีวิตหนึ่งของคนเมืองเพชรคือ การเป็นชาวประมง เนื่องจากเพชรบุรีมีชายทะเลทอดยาวเหนือจรดใต้ ผู้คนที่มิถุนอาศัยริมทะเลก็จะมีอาชีพทำมาหากินกับท้องน้ำ ท้องทะเล โดยเฉพาะการทำประมงชายฝั่ง การเลี้ยงหอยในแถบปากอ่าวแม่น้ำบางตะบูน การจับปลาด้วยโพงพางในลำน้ำบางตะบูน การเลี้ยงกุ้ง จับหอย จับปู จับปลาและจับปลาหมึกที่บางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม การหาหอยแครงแบบดั้งเดิมด้วยกระดานถึบบนพื้นโคลน บ้างก็ทำนาเกลือบ้างก็ทำปลาทะเลตากแห้ง บ้างก็เผาถ่านไม้โกงกาง เรือหาปลาที่จอดพักรอออกทะเลตามคลองมีสีสันสวยงาม แปลกตาที่ได้เห็น

ชีวิตชาวนาเกลือ

การทำนาเกลือที่เพชรบุรีนับว่าทำกันมากที่สุดในประเทศ บริเวณที่ทำนาเกลือได้แก่ พื้นที่ริมทะเลตั้งแต่บางตะบูน เรื่อยลงมาทางใต้ ถึงบ้านแหลมและชุมชนหาดเจ้าสำราญ นาเกลือเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวไม่ค่อยได้พบเห็นบ่อยนัก เพราะการทำนาเกลือจะเกิดขึ้นเฉพาะช่วงหน้าร้อน เมื่อไม่มีฝนตกการหาเกลือเข้ายุ้งดูแปลกตา เป็นวิถีชีวิตที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง การทำนาเกลือมีลักษณะ เฉพาะเริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นนาด้วยรถบดล้อกลมยาวๆ ประดิษฐ์กันขึ้นเอง บ้างก็ใช้แค่ลูกกลิ้งปรับพื้นนาให้เรียบเนียนและแห้งดี จากนั้นเป็นการปล่อยน้ำเข้านาและปล่อยให้ น้ำระเหยงวดลง เปลี่ยนเป็นน้ำสีแฉะๆ จนตกตะกอนเป็นเกลือ หลังจากเก็บเกลือพื้นนาบางแห่งก็ถูกปล่อยว่าง เป็นที่หากินของนกน้ำต่างๆ

ภูมิสังคมของตำบลสมอพลี

สภาพทางสังคมและภูมิศาสตร์ของตำบลสมอพลี

ตำบลสมอพลี ก่อตั้งขึ้นมาพร้อมกับอำเภอบ้านลาด นับเป็นเวลากว่า 100 ปี สมัยก่อนตำบลนี้มีแม่น้ำไหลผ่าน มีพ่อค้าเรือสำเภามาค้าขายสินค้าต่างๆ ได้ทอดสมอเรือพักแรมที่ตำบลนี้ประจำ และเมื่อเวลาทอดสมอเรือ สมอเรือได้ครี้อๆ (ขยับเขยื้อนได้ ไม่ติดแน่น) ไปติดที่บ้านสมอดานตำบลหนองพลับ เป็นประจำ ชาวบ้านจึงเรียกว่าตำบล “สมอครี้อ” และต่อมาคำว่า “สมอครี้อ” เพี้ยนไปเป็น สมอพลี ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สมอพลี” ตั้งแต่นั้นมา

ชุมชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งรกรากบ้านเรือนอยู่อาศัย ประกอบอาชีพทางการเกษตรและอาศัยทางน้ำเป็นทางสัญจรไปมา เป็นสังคมชนบท และต่อมาวิวัฒนาการทางสังคมทางการเมือง และทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีพื้นที่บางส่วนได้เปลี่ยนแปลงไปแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ที่ตั้งและขนาด

ตำบลสมอพลีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

ตำบลสมอพลีมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 5.972 ตร.กม. หรือประมาณ 3,733 ไร่

ที่ดินในตำบลสมอพลี ที่ราษฎรถือครองมีเอกสารสิทธิ์ทั้งหมดและที่ส่วนใหญ่ใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตร ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มดินเหนียวปนทราย

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรตำบลสมอพลี

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวม
1.	สมอพลี	216	298	379	677
2.	ท่าไทร	219	259	287	546
3.	ไร่คา	146	129	155	284
4.	นาพั่น	84	110	140	250
5.	ห้วยเสือ	92	151	154	305
6.	ดอนพลับ	95	163	183	346
รวม		852	1,110	1,298	2,408

ที่มา : จำนวนประชากรจากฝ่ายทะเบียนราษฎรอำเภอบ้านลาด เดือนตุลาคม, 2559

สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่มเหมาะกับการทำเกษตรกรรมและมีพื้นที่บางส่วนติดกับถนนเพชรเกษมเหมาะกับการตั้งธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมการค้าและบริการ โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีอาชีพในการทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และประกอบอาชีพค้าขาย

หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

ห้างสรรพสินค้า จำนวน 1 แห่ง คือ ห้างสรรพสินค้า โรบินสัน โลฟ

สโตร์ เพชรบุรี

ปั้มน้ำมัน จำนวน 2 แห่ง

บริษัทขายส่งปูนซีเมนต์ จำนวน 1 แห่ง

ร้านขายวัสดุก่อสร้าง จำนวน 3 แห่ง

อู่ซ่อมรถยนต์ จำนวน 1 แห่ง

โรงสีข้าว จำนวน 1 แห่ง

โรงงานกล้ายกวน จำนวน 2 แห่ง

อู่ซ่อมแอร์รถยนต์ จำนวน 1 แห่ง

ร้านทำผม จำนวน 2 แห่ง

ร้านค้าทั่วไป	จำนวน 53 แห่ง
ศูนย์บริการตรวจสภาพรถ	จำนวน 1 แห่ง
รีสอร์ท	จำนวน 1 แห่ง
บริษัทเสริมสุข (จำกัด) มหาชน	จำนวน 1 แห่ง
บริษัทแลคตาซอย (จำกัด)	จำนวน 1 แห่ง
ร้านประดับยนต์ติดตั้งเครื่องเสียง	จำนวน 1 แห่ง
บริษัท TOT จำกัด (ก่อตั้งเก็บของ)	จำนวน 1 แห่ง
บริษัท ชู ชู กี	จำนวน 1 แห่ง
สนามยิงปืน	จำนวน 1 แห่ง
โรงไม้แปรรูป	จำนวน 1 แห่ง

สภาพทางสังคม

การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา/อนุบาล จำนวน 1 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนวัดห้วยเสือ (มงคลประชารังสรรค์)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลสมอพลือ
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 7 แห่ง

สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ตำบลสมอพลือ มีวัด จำนวน 4 แห่ง คือ

วัดท่าไชยศิริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1

วัดโพธารวาส ตั้งอยู่หมู่ที่ 2

วัดกลางวนาราม ตั้งอยู่หมู่ที่ 1

วัดห้วยเสือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5

สาธารณสุข

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสมอพลือ
อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ป้อมตำรวจชุมชน จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2

การบริการพื้นฐาน

การคมนาคม

ในเขตตำบลสมอพลือใช้การคมนาคมเป็นหลักโดยมีเส้นทางดังนี้

ถนนสายเพชรเกษมตัดผ่านท้องที่หมู่ 2 หมู่ 1 และหมู่ 6

ถนนคอนกรีตสายเรียบแม่น้ำเพชรตัดผ่านจากตำบลท่าเสาเข้าทางทิศตะวันตกของตำบล สมอพลือ ในท้องที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 ไปยังถนนสายเพชรเกษม ส่วนถนนที่ใช้ติดต่อการคมนาคมภายในตำบลมีโครงสร้างที่ต่อเนื่องกันทั้งตำบล

แหล่งน้ำธรรมชาติ

แม่น้ำเพชรบุรี จำนวน 1 สาย ไหลผ่าน หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

บ่อน้ำตื้น 5 แห่ง

บ่อบาดาล 3 แห่ง

สระน้ำ 12 แห่ง

คลองชลประทาน 1 แห่ง (ผ่านหมู่ 1, 2, 3, 6)

ประปาหมู่บ้าน 2 แห่ง

การไฟฟ้า

ตำบลสมอพลือ มีไฟฟ้าเข้าถึงให้บริการครบทุกหลังคาเรือน

การโทรคมนาคม

มีโทรศัพท์ตามบ้านในท้องที่ครบทุกหมู่บ้านแต่ไม่ครบทุกครัวเรือน

มีตู้โทรศัพท์สาธารณะสำหรับบริการประชาชน จำนวน 8 ตู้ ซึ่งตั้งอยู่ในเขต หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ 4 หมู่ 5 และ หมู่ 6

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ต้นตาล

มวลชนจัดตั้ง

ลูกเสือชาวบ้าน

อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน

ทีมกู้ชีพ กู้ภัย

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับตำบล (ศชต)

ภูมิสังคมของตำบลบ้านในดง

สภาพทางสังคมและภูมิศาสตร์ของตำบลบ้านในดง ตำบลบ้านในดงเป็นที่ราบลุ่มมีคลองชลประทานไหลผ่าน จำนวน 1 สาย ประชากรของตำบลบ้านในดงประมาณร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางการเกษตร ส่วนอีกร้อยละ 2 ประกอบอาชีพรับราชการ ร้อยละ 1 และรับจ้างทั่วไปอีกร้อยละ 1 ตำบลบ้านในดงมี พื้นที่ทั้งหมด 8,350 ไร่ มีพื้นที่ทางการเกษตร 7,822 ไร่ พื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ พืชหลักได้แก่ ข้าว มะนาว เผือก กลวย เป็นต้น

ตำบลบ้านในดงมี เนื้อที่ 13.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 8,350 ไร่

อาณาเขต	ทิศเหนือติดต่อกับ	ตำบลมาบปลาเคา	อำเภอท่ายาง
	ทิศใต้ติดต่อกับ	ตำบลหนองจอก	อำเภอท่ายาง

ทิศตะวันออกติดต่อกับ ตำบลหนองจอก อำเภอท่ายาง
 ทิศตะวันตกติดต่อกับ เทศบาลตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง
 คำว่า "บ้านในดง" เป็นชื่อหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ต้นไม้ และไม้ผล เช่น มะม่วง
 กล้วย ชมพู และพืชผลอันเขียวขจี และมีความร่มรื่นจึงได้ชื่อว่า "บ้านในดง" แต่เดิมเป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับ
 ตำบลมาบปลาเค้า และได้ขอแยกจากตำบลมาบปลาเค้าออกมาจัดตั้งเป็นตำบลบ้านในดง เมื่อปี
 พ.ศ. 2543 ปัจจุบันได้ยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านในดง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์
 2540 จนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรตำบลบ้านในดง จำแนกตามครัวเรือนและเพศ

ชื่อหมู่บ้าน	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม/คน
หมู่ที่ 1 บ้านในดง	96	207	192	399
หมู่ที่ 2 บ้านชายนา	122	199	224	423
หมู่ที่ 3 บ้านหัวเข้	115	238	224	462
หมู่ที่ 4 บ้านใหม่	134	241	259	500
หมู่ที่ 5 บ้านในดง	112	176	206	382
หมู่ที่ 6 บ้านหนองค่าง	151	286	321	607
รวม	730	1,347	1,426	2,773

ที่มา : สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ณ เดือนเมษายน, 2557

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

อาชีพ

การประกอบอาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านในดง ประกอบไปด้วย

1. อาชีพทำนา / ทำไร่ / ทำสวน
2. อาชีพเลี้ยงสัตว์
3. อาชีพค้าขาย
4. อาชีพรับจ้างทั่วไป

หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

1. ปั้มน้ำมัน	จำนวน	2	แห่ง
2. โรงสี	จำนวน	2	แห่ง
3. อู่ซ่อมรถยนต์ / จักรยานยนต์	จำนวน	7	แห่ง
4. ร้านตัดผมหญิง / ชาย	จำนวน	7	แห่ง
5. ร้านค้าทั่วไป	จำนวน	19	แห่ง

6. บริการซัก อบ รีด	จำนวน	2	แห่ง
7. รับซื้อของเก่า	จำนวน	1	แห่ง
8. จำหน่ายวัสดุก่อสร้าง	จำนวน	1	แห่ง
9. จำหน่ายปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง	จำนวน	3	แห่ง
10. โรงเลี้ยงไก่	จำนวน	1	แห่ง
11. ห้องเช่า	จำนวน	14	ห้อง
12. ร้านตัดเย็บเสื้อผ้า	จำนวน	1	แห่ง
13. ร้านอาหาร	จำนวน	7	แห่ง
14. ร้านเกมคอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต	จำนวน	3	แห่ง
15. โรงงานกะลาหุบ	จำนวน	1	แห่ง
16. โรงงานลูกตาลอบแห้ง	จำนวน	1	แห่ง

ภูมิสังคมของตำบลดอนยาง

สภาพทางสังคมและภูมิศาสตร์ของตำบลดอนยาง ตำบลดอนยาง เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง เพชรบุรี อยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองเพชรบุรีระยะห่างจากอำเภอเมือง เพชรบุรีประมาณ 15 กิโลเมตร มีจำนวน 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านดอนยาง หมู่ 2 บ้านถิ่นปุรา หมู่ 3 บ้านหนองมะขาม หมู่ 4 บ้านหนองนางจัน หมู่ 5 บ้านหนองแจง หมู่ 6 บ้านดอนยาง หมู่ 7 บ้านหัวครั่ง หมู่ 8 บ้านหนอง กระจัก หมู่ 9 บ้านหนองพุทรา หมู่ 10 บ้านบ่อกระดาน หมู่ 11 บ้านหนองไม้เหลียง หมู่ 12 บ้านหนองบ่อ และหมู่ 13 บ้านหนองบ่อ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ไม่มีภูเขา และไม่มีป่าไม้ เหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ และการทำเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำพืชไร่ ทำสวนผลไม้ เลี้ยงโคขุน เป็นต้น มีคลองชลประทาน และคลองระบายน้ำไหลผ่านทุกหมู่บ้าน มีถนนทางหลวงชนบท สายบ่อห้วย - หนองบ่อ พบ. 4011 ถนนทางหลวง ชนบทสายตาลง - ดอนนาถุม พบ.4036 และถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3187 สายท่ายาง - บางกุฬา เป็นสายหลักภายในตำบล และยังมีถนนสายรองอีกหลายสาย ซึ่งทำให้การคมนาคมสัญจรไปมาสะดวก รวมถึงการขนส่งสินค้าพืชผลทางการเกษตรออกสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว

ตำบลดอนยาง อำเภอเมืองเพชรบุรีใกล้กับตัวจังหวัดเพชรบุรีจึงมีลักษณะภูมิอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัด ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมที่พัดเวียนเป็นประจำเป็นฤดูกาล 2 ชนิด คือ พัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว เรียกว่าฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้จังหวัดเพชรบุรีซึ่งอยู่ตอนบนของภาคใต้ฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือมีฝนน้อยในช่วงฤดูหนาว และมีอากาศเย็นเป็นครั้งคราวคล้ายคลึงกับภาคกลางแต่ในช่วงต้นฤดูอาจมีฝนตกชุกได้ ส่วนมรสุมอีกชนิดหนึ่งคือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมนี้จะพัดประจำในฤดูฝน และเป็นลมที่พัดผ่านมหาสมุทรอินเดีย จึงทำให้ประเทศไทยมีฝนตกมาก แต่เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีอยู่หลังทิวเขาตะนาวศรีซึ่งปิดกั้นทางลมนี้ไว้จึงเป็นที่อับฝน และมีฝนตกน้อยในช่วงฤดูฝน ฝนส่วนใหญ่จะตกมากในช่วง ฤดูหนาวคือ ระหว่างเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน แบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดู ดังนี้

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม - กลางเดือนตุลาคม
3. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม - กลางเดือนกุมภาพันธ์

ลักษณะดินในตำบลตอนอย่างส่วนใหญ่เป็นดินร่วน และดินเหนียวปนทรายตามลำดัด ซึ่งเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าว พืชไร่ และพืชสวน เช่น มะนาว ชมพู่ ฝรั่ง มะม่วง กัลย และพืชผักสวนครัว

ตำบลตอนอย่างมีแหล่งน้ำจากคลองชลประทาน คลองระบายน้ำ และลำห้วยซึ่งไหลผ่านทุกหมู่บ้าน และยังมีเหมืองส่งน้ำอีกหลายสายเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ และการทำเกษตรกรรม

ตารางที่ 2.4 จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนตำบลตอนอย่าง จำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)	
1	บ้านตอนยาง	210	245	455	109
2	บ้านถิ่นปุรา	233	280	513	137
3	บ้านหนองมะขาม	184	221	405	97
4	บ้านหนองนางจัน	172	225	397	114
5	บ้านหนองแจง	285	317	602	169
6	บ้านตอนยาง	195	205	400	103
7	บ้านหัวคั้ง	40	46	86	19
8	บ้านหนองกระจก	179	175	354	93
9	บ้านหนองพุทรา	109	110	219	49
10	บ้านบ่อกระดาน	134	145	279	66
11	บ้านหนองไม้เหือง	179	198	377	103
12	บ้านหนองบ่อ	394	379	773	171
13	บ้านหนองบ่อ	284	275	559	129
รวม		2,598	2,821	5,419	1,359

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานตำบลตอนยาง

ตารางที่ 2.5 จำนวนประชากรตำบลตอนยาง จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

	0 - 5 ปี		6 - 15 ปี		16 - 25 ปี		26 - 39 ปี		40 - 49 ปี		50 - 59 ปี		60 ปีขึ้นไป	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
จำนวน	191	144	319	334	349	378	545	568	446	451	367	431	380	515
รวมช่วงอายุ	335		653		727		1,113		897		798		895	

ที่มา: ข้อมูลพื้นฐานตำบลตอนยาง

สภาพทางสังคม

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	5 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา	1 แห่ง
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)	1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน / ห้องสมุดประชาชน	3 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1 แห่ง

สาธารณสุข

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลดอนยาง	1 แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน	2 แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ	100 เปอร์เซนต์

อาชญากรรม

ปัญหาอาชญากรรมภายในตำบลไม่มี แต่ก็มีกำนันป้องกันโดยมีหน่วยให้บริการ ให้ประชาชน เกิดความรู้สึกลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่

- ศูนย์ อปพร. / กู้ภัย	1	แห่ง
- รถบริการ การแพทย์ฉุกเฉิน (FR)	1	คัน

ยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดทางองค์การบริหารส่วนตำบลดอนยางได้ให้ความสำคัญในการป้องกันและณรงค์ให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด รู้ถึงโทษ พิษภัยของยาเสพติด และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

การสังคมสงเคราะห์

- ผู้รับเบี้ยยังชีพคนชรา	829	คน
- ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ	84	คน
- ผู้รับเบี้ยยังชีพผู้ป่วยเอดส์	14	คน

ระบบเศรษฐกิจ

การเกษตร

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและมีลักษณะของดิน เป็นดินเหนียวปนทราย และดินร่วน มีแหล่งน้ำที่ไหลผ่านได้แก่ คลองชลประทาน และคลองระบายน้ำต่างๆ จึงเหมาะแก่การทำเกษตร เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เช่น นาข้าว มะนาว ชมพู่ มะม่วง ฝรั่ง กล้วย และพืชผักสวนครัว เป็นต้น

การประมง

พื้นที่ในตำบลตอนกลางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำนา ทำไร่ ทำสวนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีเลี้ยงปลาบ้างในบางครัวเรือน เพื่อประกอบเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

การปศุสัตว์

ตำบลตอนกลางประชาชนส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ได้แก่ เลี้ยงโคขุน เลี้ยงหมู เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เป็นต้น

- ฟาร์มโคเนื้อ	1	แห่ง
----------------	---	------

การบริการ

- ร้านค้าทั่วไป	47	แห่ง
- ร้านอาหาร	12	แห่ง
- ร้านตัดผม /เสริมสวย	7	แห่ง
- ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ /รถยนต์	5	แห่ง
- ร้านซักอบรีด	4	แห่ง

การท่องเที่ยว

พื้นที่ในตำบลตอนกลางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม จึงไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบล

การอุตสาหกรรม

- โรงสีข้าวชุมชน	2	แห่ง
- โรงเคี่ยวน้ำตาลโตนด	4	แห่ง

การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

การพาณิชย์

- ตลาดนัด	3	แห่ง
- ลานตากข้าว	2	แห่ง

กลุ่มอาชีพ

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ตาลโตนด	1	กลุ่ม
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน	1	กลุ่ม
- กลุ่มทอผ้าใยเกษตรอินทรีย์	1	กลุ่ม

แรงงาน

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย รับจ้างทั่วไป และรับราชการ ดังนั้นแรงงานส่วนใหญ่ภายในตำบลจึงมีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ส่วนที่เหลือก็จะไปหางานทำนอกพื้นที่และต่างจังหวัด

ข้อมูลด้านการเกษตร

หมู่ 1 บ้านดอนยาง

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 38 ครัวเรือน /1,015 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 18 ครัวเรือน /49 ไร่ ปลูกผัก 3 ครัวเรือน /4 ไร่
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ - ไม่มี-

หมู่ 2 บ้านถิ่นปุรา

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 26 ครัวเรือน /1,207 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 2 ครัวเรือน /25 ไร่ ปลูกผัก 2 ครัวเรือน /4 ไร่
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ - ไม่มี-

หมู่ 3 บ้านหนองมะขาม

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 35 ครัวเรือน /806 ไร่ นอกเขตชลประทาน - ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน) ไม้ผลยืนต้น 39 ครัวเรือน /82 ไร่ ปลูกผัก
14 ครัวเรือน /19 ไร่
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ - ไม่มี-

หมู่ 4 บ้านหนองนางจัน

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 10 ครัวเรือน /675 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน) ไม้ผลยืนต้น 15 ครัวเรือน /14 ไร่ ปลูกผัก
4 ครัวเรือน /5 ไร่
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี

หมู่ 5 บ้านหนองแจง

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 48 ครัวเรือน /1,374 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน) ไม้ผลยืนต้น 9 ครัวเรือน /8 ไร่ ปลูกลูก 5 ครัวเรือน /10 ไร่

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)

พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-

หมู่ 6 บ้านดอนยาง

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 65 ครัวเรือน /1,244 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 31 ครัวเรือน /93 ไร่ ปลูกลูก 8 ครัวเรือน /10 ไร่

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)

พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-

หมู่ 7 บ้านหัวครั่ง

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 10 ครัวเรือน /1,339 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน) ไม้ผลยืนต้น 5 ครัวเรือน /25 ไร่ ปลูกลูก 9 ครัวเรือน /12 ไร่

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)

พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-

หมู่ 8 บ้านดอนยาง

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 20 ครัวเรือน /1,223 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 6 ครัวเรือน /11 ไร่ ปลูกลูก 3 ครัวเรือน /3 ไร่

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)

พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-

หมู่ 9 บ้านหนองพุทธา

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 26 ครัวเรือน /1,087 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 5 ครัวเรือน /14 ไร่ ปลูกผัก 2 ครัวเรือน /4 ไร่
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-
- หมู่ 10 บ้านบ่อกระดาน
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 20 ครัวเรือน /543 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 8 ครัวเรือน /18 ไร่ ปลูกผัก 3 ครัวเรือน /2 ไร่
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-
- หมู่ 11 บ้านหนองไม้เหือง
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 36 ครัวเรือน /849 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 12 ครัวเรือน /36 ไร่ ปลูกผัก 12 ครัวเรือน /24 ไร่
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-
- หมู่ 12 บ้านหนองบ่อ
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 33 ครัวเรือน /408 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)
ไม้ผลยืนต้น 27 ครัวเรือน /38 ไร่
ปลูกผัก 14 ครัวเรือน /19 ไร่
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)
พืชไร่อื่นๆ -ไม่มี-
- หมู่ 13 บ้านหนองบ่อ
- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำนา)
ในเขตชลประทาน 39 ครัวเรือน /640 ไร่ นอกเขตชลประทาน -ไม่มี-
 - ประเภทของการทำการเกษตร (ทำสวน)

ไม้ผลยืนต้น 31 ครัวเรือน /30 ไร่ ปลุกผัก12 ครัวเรือน/17 ไร่

- ประเภทของการทำการเกษตร (ทำไร่)

พืชไร่อื่นๆ - ไม่มี-

ข้อมูลด้านแหล่งน้ำทางการเกษตร

- แหล่งน้ำทางการเกษตร (ปริมาณน้ำฝน)

ความเพียงพอของปริมาณน้ำฝนที่ใช้ในการทำการเกษตร -ไม่เพียงพอ-

- แหล่งน้ำทางการเกษตร (แหล่งน้ำธรรมชาติ)/ความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตร
ตลอดทั้งปี

แม่น้ำ -ไม่มี-

ห้วย/ลำธาร -เพียงพอ-

คลอง -เพียงพอ-

หนองน้ำ/บึง - ไม่เพียงพอ-

- แหล่งน้ำทางการเกษตร (มนุษย์สร้าง)

คลองชลประทาน -เพียงพอ-

คลองระบายน้ำ -เพียงพอ-

เหมืองน้ำ -เพียงพอ-

ข้อมูลด้านแหล่งน้ำกิน น้ำใช้ (หรือน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค)

- ประปาหมู่บ้าน (ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน
- ระบบประปา (การประปาส่วนภูมิภาค) ไม่ทั่วถึง มีใช้ 2 หมู่บ้าน (หมู่2 ,หมู่ 10)
- แหล่งน้ำธรรมชาติ เพียงพอ

ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

การนับถือศาสนา

ประชาชนในตำบลค่อนข้างส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธ

สถาบันองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์ 2 แห่ง (วัดถิ่นปุรา, วัดหนองไม้เหือง)

ประเพณีและงานประจำปี

- ประเพณีสงกรานต์
- ประเพณีลอยกระทง
- ประเพณีงานปีผีמד
- รำกลองยาว

- รำวงย้อนยุค
- งานปิดทองประจำปี วัดถิ่นปุรา
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น
- ประดิษฐ์ธรรว / พวงมโหตร
- ประดิษฐ์กรวยไตรดอกไม้อัด
- ประดิษฐ์เครื่องศิลาภรณ์
- ช่างบ้านทรงไทย
- แพทย์แผนไทย
- ทำปุ๋ยอินทรีย์
- แกงหัวตาล (หัวโตนด)
- ภาษาถิ่นที่ใช้ คือ ภาษาพื้นเมืองเพชรบุรี
สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก
- ขนมตาล
- น้ำตาลโตนด
- ลูกตาลสด
- น้ำตาลสด
- เนื้อโตนด
- จาวตาลเชื่อม
- พุทราเชื่อม
- โตนดทอด

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่าภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีอันได้แก่ ลักษณะของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และลักษณะทางสังคมศาสตร์ จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำไหลผ่าน เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ส่งผลต่อลักษณะทางสังคมศาสตร์ ด้านต่างๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของชาวจังหวัดเพชรบุรีที่ผูกพันอยู่กับผืนดินที่ทำกินสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษผูกพันอยู่กับอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งทำกันมาตั้งแต่วัยหนุ่มสาวจนถึงวัยผู้สูงอายุ ผูกพันอยู่กับครอบครัว ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ตลอดจนเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมายาวนาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ชุมชนผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 126 แห่ง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 69 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ชุมชนผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 ชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. องค์การบริหารส่วนตำบล ใน 8 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 แห่ง ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ประธานชมรมผู้สูงอายุ 30 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 30 คน คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ 30 คน และคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 4-5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ใช้ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือบุคคลที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย
2. แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการสัมภาษณ์ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่ประธานชมรมมอบหมาย
3. แบบบันทึกการสังเกต ใช้ในการสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ
4. ประเด็นคำถาม ใช้ในการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ส่งแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในวันที่ 29 ธันวาคม 2559 เพื่อทราบถึงการดำเนินกิจกรรม หรือโครงการอื่นๆ สำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และให้ส่งกลับคืนคณะผู้วิจัย ภายในวันที่ 31 มกราคม 2560
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่ประธานชมรมมอบหมาย จำนวน 30 คน ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 ณ ห้อง 119 อาคาร 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อทราบถึงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของชมรมฯ ต่างๆ รวมทั้งสัมภาษณ์ประธานชมรม หรือบุคคลที่ประธานชมรมมอบหมาย เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหรือโครงการสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ
3. คณะผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลต่างๆ ทุกอำเภอ ระหว่างวันที่ 16 มีนาคม 2560 ถึงวันที่ 22 พฤษภาคม 2560 โดยเน้นที่ตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) และเป็นศูนย์ฯ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีทั้งหมด 7 แห่ง แต่เนื่องจากในเขตอำเภอเมืองมีศูนย์ฯ อยู่ 2 แห่ง ที่ตำบลดอนยาง และตำบลช่องสะแก คณะผู้วิจัยจึงเลือกที่จะเข้าร่วมสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยางเพียงแห่งเดียว
4. จัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลเหล่านั้นระหว่างวันที่ 16 มีนาคม 2560 ถึงวันที่ 22 พฤษภาคม 2560 ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง วันที่ 16 มีนาคม 2560 2) ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง วันที่ 23 มีนาคม 2560 3) ตำบลหนองปรัง

อำเภอเขาย้อย วันที่ 27 มีนาคม 2560 4) ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน วันที่ 30 มีนาคม 2560
5) ตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง วันที่ 16 พฤษภาคม 2560 และ 6) ตำบลสมอพลี้อ
อำเภอบ้านลาด วันที่ 22 พฤษภาคม 2560

5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1-4 ที่แสดงถึงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชมรม
ผู้สูงอายุและองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการอยู่ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

6. เลือกตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ เป็นการเลือก
แบบเจาะจง ได้ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลี้อ อำเภอบ้านลาด และตำบล
บ้านในดง อำเภอท่ายาง เพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้ โดยอาศัยเกณฑ์ความสมัครใจเข้าร่วม
การทดลองของชมรมผู้สูงอายุในการคัดเลือก

7. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในวันที่ 11
กรกฎาคม 2560 ณ ห้อง 119 อาคาร 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบุรี โดยเชิญคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลี้อ ตำบลบ้านในดง ชมรมละ
10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

8. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่
เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี

9. ทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ในพื้นที่ 3
ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลี้อ และตำบลบ้านในดงโดยมีขั้นตอนดังนี้

9.1 คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุของแต่ละตำบลคัดเลือกคณะทำงานผู้สูงอายุ
ประจำหมู่บ้าน

9.2 จัดสนทนากลุ่มคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่ 3 ตำบล เพื่อวางแผน
ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ (กิจกรรม 5 อ.) ในหมู่บ้านของตนเอง ได้แก่ ตำบล
สมอพลี้อ อำเภอบ้านลาด วันที่ 25 สิงหาคม 2560 และตำบลดอนยาง อำเภอเมือง วันที่ 31 สิงหาคม
2560 ยกเว้นตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ประสงค์ที่จะจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กิจกรรม 5 อ.)
ในระดับตำบลเท่านั้น คณะผู้วิจัยจึงได้นัดประชุมคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบล เพื่อวางแผน
ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต (กิจกรรม 5 อ.) ระดับตำบล ในวันที่ 22 กันยายน 2560

9.3 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิต (กิจกรรม 5 อ.)
ในระดับหมู่บ้าน ยกเว้นตำบลดอนยางที่ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต
(กิจกรรม 5 อ.) ในระดับตำบล

9.4 คณะผู้วิจัยติดตามผลและสรุปผลการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม
สำหรับผู้สูงอายุ

10. เขียนรายงานการวิจัยและจัดพิมพ์รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์รวมทั้งการเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปของเอกสาร และแผ่นซีดี

การรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาและวิเคราะห์จากแผนพัฒนาตำบล 3 ปี (พ.ศ. 2559 - 2561) ขององค์การบริหารส่วนตำบล และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. สืบหาข้อมูลเบื้องต้นจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือบุคคลที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมอบหมาย เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหรือโครงการอื่นๆ สำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
3. สัมภาษณ์ประธานชมรมผู้สูงอายุ หรือบุคคลที่ประธานชมรมมอบหมาย เกี่ยวกับรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
4. การบันทึกผลการสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลี อำเภอบ้านลาด ตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน และตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง
5. การจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลต่างๆ ทั้ง 6 แห่ง ดังกล่าวนั้น
6. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยการระดมความคิดจากคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลี และตำบลบ้านในดง
7. การจัดสนทนากลุ่มคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลี และตำบลบ้านในดง ในการจัดกิจกรรม 5 อ. ในหมู่บ้านของตนเอง
8. คณะผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุบันทึกภาพและผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนกิจกรรม 5 อ.

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis and Synthesis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบโดยการตีความ (Interpret) เทียบเคียงทฤษฎีและผลงานวิจัยที่มีการศึกษาวิจัยไว้แล้ว และนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในรูปของความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสอบถามนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชุมประธานชมรมผู้สูงอายุ การสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัยที่ได้จากการดำเนินการวิจัยใน 4 ประเด็นใหญ่ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสาร การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประธานชมรมผู้สูงอายุ การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล การสังเกตการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ และการจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ พบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) โดยกรมกิจการผู้สูงอายุและศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

เพชรบุรี (พมจ.) สนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารสถานที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และส่งเสริมการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ การสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าวัสดุในการจัดกิจกรรม และการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ รวมทั้งการสนับสนุนด้านวิชาการและวิทยากรในการดำเนินงานของ ศพ.อส. อีกด้วย นอกจากนี้แล้ว พม.และพมจ. ยังให้บริการด้านวิชาการและวิทยากรในการสนับสนุน การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

2. องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จากการศึกษาเอกสารแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ พบว่า อบต. จัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุในวันสำคัญของปี ได้แก่ วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันแม่ วันพ่อ และวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา เป็นต้น การพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ปีละ 1 ครั้ง การเป็นตัวแทนในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นเงินอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินของรัฐบาล ส่วนโครงการอื่นๆ ที่ อบต. จัดดำเนินการสำหรับผู้สูงอายุนั้นมีมากมายหลากหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โครงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กและเยาวชน โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการฝึกอาชีพให้กับผู้สูงอายุ โครงการจิตอาสาพัฒนาวัดและโรงเรียน โครงการผู้สูงอายุวัยใสใจ และโครงการเด็กและเยาวชนห่วงใยใส่ใจดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมที่ อบต. ดำเนินการเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุและปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการ โดยสอบถามนายก อบต. หรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่นายก อบต. มอบหมาย พบว่า

2.1 โครงการ/กิจกรรมที่เป็นสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้

- 2.1.1 โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 2.1.2 โครงการครอบครัวอบอุ่นในการใช้ชีวิตคู่อย่างมีความสุข
- 2.1.3 โครงการปั่นจักรยานเกมสามวัยใส่ใจสิ่งแวดล้อม
- 2.1.4 โครงการจิตอาสาพัฒนาวัดและโรงเรียน
- 2.1.5 โครงการอบรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ
- 2.1.6 โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กและเยาวชน
- 2.1.7 โครงการเด็กและเยาวชนห่วงใยดูแลผู้สูงอายุและคนพิการในชุมชน
- 2.1.8 โครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.1.9 โครงการวันผู้สูงอายุ/รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
- 2.1.10 โครงการต้อนรับคณะศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุ
- 2.1.11 โครงการส่งเสริมการฝึกอาชีพผู้สูงอายุ
- 2.1.12 โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัย

2.1.13 โครงการพัฒนาส่งเสริมชมรมผู้สูงอายุ

2.1.14 โครงการช่วยเหลือประชาชนโดยมอบเครื่องอุปโภคและบริโภค

2.1.15 โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

2.2 ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม มีดังนี้

2.2.1 ขาดผู้ดูแลช่วยเหลือในการรับ-ส่งผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม

2.2.2 ขาดการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่น

2.2.3 งบประมาณที่ตั้งไว้ไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม

2.2.4 สถานที่ไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม

2.2.5 เวลาผู้เข้าร่วมอบรมมีเวลาว่างไม่ตรงกับการจัดโครงการ

2.2.6 ปัญหาด้านการใช้จ่ายงบประมาณ ติดข้อหักท้วงของ สตง.

2.2.7 สภาพพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านห่างไกล ไม่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรม

2.2.8 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ติดบ้าน ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรม

2.2.9 สภาพพื้นที่เป็นชุมชนที่ทำเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องเข้าไร่ สวน ทำงาน

2.2.10 การเข้ากลุ่มของผู้สูงอายุในวัย 60 ต้นๆ จะเข้าร่วมน้อยเนื่องจากต้องทำมาหาเลี้ยงชีพ

2.2.11 ในวัยที่ยังพอช่วยตัวเองได้ ประมาณ 60 ปลายๆ ถึง 70 ต้นๆ ติดภาระเฝ้าบ้าน ดูแลลูกหลาน

2.2.12 วัย 70 ปลายๆ ส่วนใหญ่จะไม่สามารถออกมาร่วมกิจกรรมได้เนื่องจากปัญหาสุขภาพ

3. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี (พมจ.) สนับสนุนงบประมาณให้ อบต. จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามโครงการที่ อบต. เสนอขอมา และโครงการตามความต้องการของ พม. และ พมจ. เช่น โครงการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม บ้านบางแค และโครงการที่กองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคมให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้ดูแลผู้สูงอายุ

4. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง ได้แก่ การวัดความดัน การชั่งน้ำหนัก การเจาะเลือดตรวจ เบาหวาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เช่น อาหารสำหรับผู้สูงอายุ เครื่องดื่มสำหรับผู้สูงอายุ การดื่มน้ำผักและน้ำผลไม้ และกิจกรรมการให้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว รพ.สต. ยังสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าอาหารกลางวันและอาหารว่าง สำหรับผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละเดือนด้วย

5. วัด มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น เช่น การจัดพระสงฆ์ไปบรรยายธรรมหรือแสดงธรรมเทศนาในวันสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะการจัดพระสงฆ์ไปแสดงธรรมเทศนาในการพบปะกันของผู้สูงอายุที่ชมรมผู้สูงอายุ จัดขึ้นทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง เช่น ชมรมผู้สูงอายุตำบลสมอพลือ นิมนต์พระสงฆ์จากวัดห้วยเสือมาแสดงธรรมเทศนาให้กับผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยาง นิมนต์พระสงฆ์จากวัดหนองไม้เหลืองมาแสดงธรรมเทศนาให้กับผู้สูงอายุในวันจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ โดยที่พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนานั้น จะไม่รับปัจจัยที่ญาติโยมนำมาถวาย จะรับเฉพาะเครื่องไทยธรรมที่ติดกันเทศน์เท่านั้น ส่วนปัจจัยจะคืนกลับให้ชมรมผู้สูงอายุได้ใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป นอกจากนี้แล้ววัดยังมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุในด้านอื่นๆ อีก เช่น วัดขายนา ตำบลบ้านในดง อำเภอท่าสายสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารอเนกประสงค์ให้กับชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านในดง เพื่อใช้การจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

6. โรงเรียน เป็นสถานที่สำหรับผู้สูงอายุที่เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาไปถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น เช่น ลุงสิน พันธุ์ผล ผู้สูงอายุ หมู่ที่ 2 ตำบลดอนยาง มีความสามารถในการแกะไม้เป็นกระต่ายขูดมะพร้าว และเป็นตัวสัตว์ชนิดต่างๆ ได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรสอนแกะสลักไม้เป็นตัวสัตว์ชนิดต่างๆ ให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดถิ่นปฐรา ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และป่าสุต แสนสำราญ ผู้สูงอายุ หมู่ 8 ตำบลดอนยาง ได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรสอนโห่ สามลา สามซ่า ดอนยาง ในการเล่นกลองยาวให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านบ่อชม ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

7. สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี จัดกิจกรรมการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งมีการประชุมใหญ่ประจำปี ปีละ 1 ครั้ง และการประชุมครั้งอื่นๆ ตามที่สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี เห็นว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญ ในการประชุมแต่ละครั้ง สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดเพชรบุรี จะสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าอาหารกลางวัน และอาหารว่างสำหรับผู้เข้าประชุมทุกคน และมีการออกไปเยี่ยมเยือน และสังเกตการณ์จัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในระดับอำเภอ อำเภอละ 2 ครั้ง/ปี รวมทั้งให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะในการหาเงินทุนมาใช้ในการกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชมรมผู้สูงอายุต่อไป

8. ชมรมผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประธานชมรมผู้สูงอายุจำนวน 30 ท่าน และเข้าร่วมสังเกตการณ์จัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลต่างๆ ทุกอำเภอ โดยเน้นที่ตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) รวมทั้งการจัดสนทนา

กลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลเหล่านั้น ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด ตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน และตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง ปรากฏผลดังนี้

8.1 ผลจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประธานชมรมผู้สูงอายุเกี่ยวกับโครงการ/กิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุดำเนินการเพื่อเป็นสวัสดิการผู้สูงอายุและปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม มีดังต่อไปนี้

8.1.1 โครงการ/กิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุดำเนินการเพื่อเป็นสวัสดิการผู้สูงอายุ

- โครงการผู้สูงวัยใส่ใจสุขภาพ (ให้เงินช่วยเหลือรายละ 5,000 บาท)
- โครงการ 1 บุญ 1 ซอย
- โครงการสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อสมาชิกเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต
- โครงการอบรมทำพินเส่น้ำ
- โครงการศึกษานอกสถานที่
- การพาผู้สูงอายุไปร่วมถวายความอาลัยที่พระบรมมหาราชวัง
- การออกเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ
- การนำเงินฌาปนกิจสงเคราะห์ไปมอบให้ญาติของสมาชิกที่เสียชีวิต
- การตรวจสุขภาพพร้อมให้คำแนะนำจากคณะ อสม. ของตำบล
- การจัดหาของที่ระลึกมอบสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
- สวดมนต์ ร้องเพลงสดุดีมหาราชา เพลงสรรเสริญพระบารมี
- กิจกรรมการออกกำลังกาย ด้วยการรำวง
- กิจกรรมเล่นกีฬาเปตอง
- การอบรมฝึกอาชีพจักสาน
- การจัดกิจกรรมคลายเครียด
- การสืบสานประเพณีไทย ใฝ่ใจธรรมะ
- การจัดกิจกรรมพบปะสมาชิกประจำเดือน
- การจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยกัน
- การออกเยี่ยมผู้สูงอายุติดเตียง
- โครงการใคร่ขอคืนดีรางวัล
- การจัดงานวันเกิดให้สมาชิก
- การนิมนต์พระมาบรรยายธรรมะในวันสำคัญ
- การแลกเปลี่ยนของขวัญวันปีใหม่

- โครงการช่วยเหลือครอบครัวที่สมาชิกเสียชีวิต (สมาชิกชมรมช่วยเหลือคนละ 50 บาทต่อผู้เสียชีวิต 1 ราย)

- โครงการพาผู้สูงอายุไปศึกษานอกสถานที่ทุกปี
- กิจกรรมการออกกำลังกายแบบคุณป้าบุญมี (ใช้ไม้พลอง)
- กิจกรรมชมรม 8 ครั้ง/ปี
- การนำเงินฌาปนกิจสงเคราะห์ไปมอบให้ครอบครัวสมาชิกที่เสียชีวิต
- การทำบุญครบรอบ 10 ปีของชมรมฯ
- การตรวจสอบสุขภาพพร้อมการให้คำแนะนำจากคณะ อสม. ของตำบล
- กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์ พร้อมจัดเลี้ยง

อาหารและมอบของขวัญ

- โครงการผู้สูงวัยใส่ใจลูกหลาน
- โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาผู้สูงอายุ
- โครงการจิตอาสาพัฒนาวัด
- โครงการครอบครัวสดใส ใส่ใจคน 3 วัย (ครอบครัวร่วมเย็น)
- โครงการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ภูมิปัญญา
- กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย และผู้พิการ โดย อพม.

ครัวเรือนละ 2,000 บาท โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- การตรวจสอบสุขภาพ วัดความดัน ชั่งน้ำหนักประจำทุกเดือน (วันประชุม

ชมรมฯ)

- การจัดกิจกรรมนันทนาการและออกกำลังกายทุกเดือน (วันประชุม

ชมรมฯ)

- การส่งเสริมการเรียนรู้จาก กศน. ตำบล (ด้านการส่งเสริมอาชีพ)
- การออกกำลังกาย วัดความดัน เป็นประจำทุกเดือน
- การประชุมทุกเดือน
- การสวดมนต์ไหว้พระทุกเดือน
- การออกกำลังกาย
- กิจกรรมวันปีใหม่ และวันสงกรานต์
- การออกเยี่ยมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย
- โครงการสัญญาใจ (สมาชิกบริจาคเงินเข้าชมรมฯ เดือนละ 10 บาท)
- โครงการสวัสดิการฌาปนกิจ (เป็นเจ้าภาพงานศพ สมาชิกออกเงิน

ช่วยเหลือตามกำลังศรัทธา)

- โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ
- โครงการดูแลผู้สูงอายุที่พิการ
- โครงการออกกำลังกาย
- โครงการจัดการเรียนภาษาต่างประเทศ

8.1.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดโครงการ/กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

- สมาชิกขาดความร่วมมือ ไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม
- การรับส่งผู้สูงอายุไม่สะดวก (ไม่มีรถรับส่ง ไม่มีลูกหลานมารับ-ส่ง)
- ทุนการดำเนินการจัดกิจกรรมทุกเดือน (เงินทุนไม่พอใช้ในการจัด

กิจกรรม)

- ไม่มีคนเฝ้าบ้าน ต้องรับภาระเลี้ยงหลาน
- ไม่สะดวกในการเดิน อายุมากไม่สามารถมาได้
- งบประมาณส่วนใหญ่ได้จากการบริจาค อบต. สนับสนุนงบประมาณ

แบบไม่คล่องตัว

- กิจกรรมไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุ
- การบริหารจัดการ ส่วนใหญ่ประธานชมรมจะต้องดำเนินการเอง
- การเก็บเงินเข้าชมรมล่าช้า ส่งผลให้เงินกองกลางที่จะนำมาบริหารจัดการ

จัดการในกิจกรรมมีน้อย หรือ ไม่เพียงพอ ต้องขอยืมจากคณะกรรมการบางท่านก่อน

- เป็นผู้ป่วยติดเตียง จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้
- ผู้สูงอายุบางท่านต้องมีการะับผิชอบ ดูแลลูกหลาน หรือต้อง

ประกอบอาชีพ จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

- ผู้สูงอายุบางคนไม่แข็งแรง เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการออก

กำลังกายและการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง

- เงินอุดหนุนในชมรมมีน้อย จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมใหญ่ ๆ
- ขาดความร่วมมือจากผู้สูงอายุในตำบล
- ผู้สูงอายุไม่มีรายได้ จึงไม่มาทำกิจกรรม หากคนมาร่วมทำกิจกรรมยาก
- ผู้สูงอายุสุขภาพไม่สมบูรณ์เป็นส่วนมาก และอยู่กับลูกหลาน ขาดการ

ดูแล อบรมเกี่ยวกับสุขภาพ จึงไม่มาร่วมกิจกรรม

- ขาดความรู้ ไม่มีการศึกษา
- ไม่ได้รับการสนับสนุนจากลูกหลาน จึงไม่มีคนมาส่งในการทำกิจกรรม
- ขาดที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง อยากได้รับการสนับสนุน

ด้านที่อยู่อาศัยและการดูแล พร้อมทั้งให้ได้รับการอบรมด้วย

- ชมรมมีเงิน แต่ไม่สามารถเอามาใช้ได้ ด้วยเหตุการณ์ไม่ยอมการเบิกจ่าย
- สมาชิกมักคิดว่าตัวเองแก่แล้ว ไม่อยากทำอะไร
- ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น
- สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมน้อย

8.2 ผลของการสังเกตการจัดกิจกรรมและการจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ มีดังนี้

8.2.1 การจัดกิจกรรมของทุกตำบลมีสภาพคล้ายคลึงกันในเรื่องจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุในตำบลนั้นๆ

8.2.2 จำนวนครั้งในการจัดกิจกรรมแตกต่างกัน ตั้งแต่เดือนละ 1 ครั้งไปจนถึงไม่แน่นอน บางตำบลจัด 3 เดือนต่อครั้ง หรือแล้วแต่โอกาสหรือเทศกาลสำคัญๆ

8.2.3 ผลการพูดคุยในการจัดสนทนากลุ่มคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ชี้ให้เห็นว่ากรรมการชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจวิธีการที่จะชักชวนหรือจูงใจให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม จึงไม่ดำเนินการใดๆ ที่จะเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรม คงให้เป็นไปตามความสมัครใจของผู้สูงอายุ จึงมีแต่ผู้สูงอายุกลุ่มเดิมๆ เท่านั้นที่มาร่วมกิจกรรม

8.2.4 คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุทำงานด้วยจิตอาสาทั้งๆ ที่ยังต้องทำงานประกอบอาชีพหลักอยู่ ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาทำงานให้แก่ชมรมฯ ประชานชมรมฯ ต้องรับผิดชอบทำงานหนัก ขาดคนช่วยเหลือ ทำให้งานของชมรมฯ ไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร

8.2.5 กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดกิจกรรมได้แก่ การนิมนต์พระสงฆ์มาบรรยายธรรม การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมและการรักษาสุขภาพ การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย และกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เพื่อให้เกิดความเบิกบานใจ และมีความสุขใจ เป็นการพบปะสังสรรค์กันระหว่างสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง และในการพบปะสังสรรค์กันนั้น ชมรมผู้สูงอายุจะสนับสนุนอาหารกลางวันและอาหารว่างทุกครั้ง นอกจากนี้ชมรมผู้สูงอายุยังจัดกิจกรรมการทัศนศึกษาต่างจังหวัด เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ และการทำงานกับกลุ่ม และองค์กรอื่นๆ ในชุมชนตลอดจนการรับบริจาคเงินจากสมาชิก และบุคคลทั่วไป เพื่อใช้ในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่อง

9. ภาครัฐกิจเอกชน สนับสนุนเงินในการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ และวัสดุสิ่งของในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เช่น บริษัทเอกชนในพื้นที่ตำบลหนองปรือบริจาคเงินติดตั้งเครื่องปรับอากาศให้แก่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลหนองปรือ เป็นต้น

10. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2560 : Online) โดยสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ

ชุมชน (ศวช.) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และศูนย์สนับสนุนวิชาการเพื่อการจัดการเครือข่าย (ศวก.) ผ่านประสบการณ์การทำงานพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุหลายพื้นที่ ทั้งอปท.ที่เป็นศูนย์ประสานงานเครือข่ายเฉพาะประเด็นและจัดการเรียนรู้ (ประเด็นผู้สูงอายุ) และ อปท.ที่เป็นศูนย์เรียนรู้ประเด็นผู้สูงอายุ เมื่อนำมาทบทวน สรุปทบทวนและสังเคราะห์ชุดความรู้ นำมาสู่แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วยแนวทาง 6 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุและผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาระบบบริการในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ 4) การจัดตั้งกองทุนและจัดให้มีสวัสดิการในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ 5) การพัฒนาระบบข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อดูแลผู้สูงอายุ 6) การพัฒนากติกา ระเบียบแนวปฏิบัติเพื่อหนุนเสริมการดำเนินกิจกรรมเสริมความเข้มแข็ง ชุมชนท้องถิ่น ในการออกแบบและพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเอื้อต่อการดำรงชีวิตที่ยืนนาน ได้กำหนดเป็น 10 กลยุทธ์หลัก “5 อ. และ 5 ก.” เพื่อดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

5 อ. ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 2) อาหารสำหรับผู้สูงอายุ 3) การส่งเสริมการออกกำลังกายผู้สูงอายุ 4) การออมสำหรับผู้สูงอายุ และ 5) ฝึกอบรมอาสาสมัครและอาสาสมัครเยี่ยมบ้าน

ส่วน 5 ก. หมายถึง 5 กลไก ประกอบด้วย 1) การป้องกันและลดอุบัติเหตุในผู้สูงอายุ 2) การตั้งและพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) การพัฒนาชมรมผู้สูงอายุ 4) การดูแลต่อเนื่องที่บ้าน 5) การบริการอุปกรณ์ หรือการมีศูนย์อุปกรณ์ช่วยเหลือและฟื้นฟูสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นกลไกให้หน่วยงานในพื้นที่เป็นกลไกและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนที่สำคัญ

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ผลดังนี้

1. ภาพรวมของการจัดการของแต่ละหน่วยงาน พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยหลักในการรวมผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นประจำทุกๆ เดือนๆ ละครั้ง หรือเกือบทุกเดือน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชมรมผู้สูงอายุมีความหลากหลายส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ ส่วนหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมตามความจำเป็นหรือตามโอกาสเทศกาลสำคัญๆ เช่น การจัดทัศนศึกษา การจัดงานวันปีใหม่ การจัดงานวันผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์ การจ่ายเบี้ยยังชีพ เป็นต้น ส่วนโรงเรียนมีผลในการเชิญผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถ ไปเป็นวิทยากร เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้ทางหนึ่ง หน่วยงานที่ดูแลด้านสุขภาพคือ รพ. สต. จะมีบทบาทค่อนข้างเด่นชัดทั้งในแง่ของการตรวจสุขภาพ การรักษาพยาบาล การจ่ายยารักษาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และการให้ความรู้ในอื่นๆ ที่มี การจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2. กิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุและหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ยังขาดแผนกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะลำพังแต่ชมรมฯ เองยังไม่มีกำลังพอ ทั้งเงิน คน และวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับจัดกิจกรรม ชมรมฯ จำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อขอรับการสนับสนุนโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งยังไม่ปรากฏในชมรมใด

3. การจัดกิจกรรมโดยขาด “แผนที่” ย่อมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และจะประสบปัญหาในการจัดกิจกรรม เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ ชมรมฯ ต่างๆ จึงจัดกิจกรรมตามที่เคยทำ และทำตามชมรมอื่นๆ โดยไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้กิจกรรมไม่น่าสนใจ ผู้สูงอายุไม่อยากเข้าร่วม เกิดความเบื่อหน่ายทั้งผู้จัดและผู้เข้าร่วมเมื่อจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมน้อย การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ จึงไม่ค่อยได้ผล ทำให้ไม่มีกำลังทรัพยากรในการจัดกิจกรรม

4. ชมรมผู้สูงอายุควรจะเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารจัดการ โดยเน้นการประสานงานทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้มีทิศทางในการพัฒนาการประสานงานภายในที่สำคัญคือ การระดมกำลังคนในแต่ละหมู่บ้านมาเป็นคณะทำงานด้านต่างๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าถึงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในตำบลและการระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินการกิจกรรมของชมรมก็มีความสำคัญ ชมรมฯ จึงสมควรจัดตั้งคณะทำงานด้านนี้ขึ้นมาด้วย

5. การจัดกิจกรรมเพื่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่ายหรือจากหลายหน่วยงาน จำเป็นต้องมีแผนบูรณาการ งาน คน เงิน และวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนที่มักพบเห็นได้บ่อยในการทำงานแบบต่างคนต่างทำและเพื่อเพิ่มพลังความเข้มแข็งที่มักจะไม่มีในการทำงานแบบผลัดกันมาทำ ข้อมูลที่บ่งชี้ว่า ชมรมผู้สูงอายุอ่อนแอเนื่องมาจากการขาดแผนบูรณาการ การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน ผลจากการสำรวจข้อมูล ยังไม่พบว่าได้มีการจัดทำแผนบูรณาการขึ้นในตำบลใด

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้น

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้

เนื่องจากลักษณะทางภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี เป็นสังคมเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่ และผู้สูงอายุบางส่วนในช่วงอายุ 70-79 ปี ยังคงประกอบอาชีพหลักที่เคยทำมาตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นผู้ติดอาชีพการงาน ติดบ้าน รวมทั้งติดหลาน (เลี้ยงหลาน) นอกจากนี้ งานอาชีพของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป ทำให้เวลาในการประกอบอาชีพมีความหลากหลาย บ้านที่อยู่อาศัยมักกระจาย ไม่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ใน

ระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล เป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากสภาพบริบทที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมที่กลุ่ม ชมรม องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น เช่น กิจกรรมไม่น่าสนใจ กิจกรรมไม่หลากหลายพอที่จะตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ การขาดความต่อเนื่องและความถี่ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ดังนั้นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี จึงมีลักษณะดังแผนภาพต่อไปนี้

== คณะทำงานเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนและการเรียนรู้

== คณะทำงานระดมทุนสนับสนุนการทำงาน

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี ตามแผนภาพที่ 4.1 ข้างต้น มีคำอธิบาย ดังนี้

1. ศูนย์รวมหรือแกนนำในการจัดกิจกรรมควรเป็นชมรมผู้สูงอายุในแต่ละตำบล
2. กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยต่างๆ ให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในรูปแบบบูรณาการ คน งาน เงิน ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อ.ส.) โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) วัด โรงเรียน และธุรกิจเอกชน
3. กิจกรรมควรจัดมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และจัดในระดับหมู่บ้าน โดยมีวิทยากร กระบวนการหรือคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ/ประสานงานและใช้สถานที่สาธารณะของหมู่บ้านในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม พบปะ สังสรรค์ เป็นประจำ โดยเน้นกิจกรรมหลัก 5 อ. คือ ออกกำลังกาย อาหาร อาชีพ ออม และ อาสา
4. การนำความรู้ และทักษะที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับหมู่บ้านไปปฏิบัติเป็นประจำวันที่บ้านของตน แล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในกิจกรรมระดับหมู่บ้าน
5. การจัดกิจกรรมระดับตำบล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยเน้นให้คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านได้นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกันรวมทั้งการแสดงผลงานที่โดดเด่นของหมู่บ้านให้หมู่บ้านอื่นๆ ได้ชื่นชม
6. การจัดกิจกรรมระดับจังหวัด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแสดงผลงานของแต่ละตำบล
7. การจัดหาทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ชมรมผู้สูงอายุควรจัดกิจกรรมการระดมทุนโดยวิธีการต่างๆ โดยให้ตั้งคณะทำงานเฉพาะเรื่องนี้ขึ้นมา แล้วติดต่อขอรับการสนับสนุนจากบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ เช่น เงินทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ถึงแก่กรรมในงานฌาปนกิจศพ หรืองานมงคลอื่นๆ เงินสาธารณประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์ต่างๆ การเขียนโครงการเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสวัสดิการสังคมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ. เพชรบุรี) การขายผลิตผล/ผลิตภัณฑ์/อาหาร ที่เกิดจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านอาชีพ

การจัดทำตู้รับบริจาคเพื่อนำไปวางไว้ตามสถานที่ชุมชนต่าง ๆ การทอดผ้าป่าสามัคคี (ผ้าป่าเงิน ผ้าป่าขยะ) ฯลฯ

ผลการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

หลังจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยการไปสังเกตการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามตำบลต่างๆ และการจัดสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลเหล่านั้น รวมทั้งการได้พูดคุยกับนายก อบต. และเจ้าหน้าที่องค์กร ซึ่งได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่จะเห็นการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุที่ดีขึ้นกว่าเดิม คณะผู้วิจัยจึงสรุปรูปแบบ การจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี ตามที่ปรากฏในแผนภาพที่ 4.1 คณะผู้วิจัยได้นำไปทดลองในพื้นที่ ที่ใช้ในการทดลอง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด และตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง โดยที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบล เพื่อชี้แจงรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น หลังจากนั้นมอบหมายให้คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบล จัดหา คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน อย่างน้อยหมู่บ้านละ 4 - 5 คน (รายชื่อตามที่ปรากฏในภาคผนวก ข.) ต่อจากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้จัดสนทนากลุ่มกับคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อชี้แจงหน้าที่ในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุรวมทั้งการกำหนดกิจกรรม ค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม และวันเวลาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้าน

2. แผนการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละหมู่บ้านของตำบลสมอพลือ ตำบลบ้านในดง และตำบลดอนยาง มีดังนี้

ตำบลสมอพลือ

หมู่ 1

1. จัดกิจกรรมออกกำลังกายโดยมี อสม. มาแนะนำการออกกำลังกายแบบเบาๆ เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาทิตย์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ พุธ ศุกร์
2. กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นอาหารปลอดสารพิษเป็นอาหารเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ มีการแนะนำการประกอบอาหารตามหลักโภชนาการและวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นพืชผักผลไม้ ที่มีอยู่ในชุมชนนั่นเอง

หมู่ 2

1. จัดกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไม่เป็นภาระ ลูกหลานสามารถดูแลตัวเอง และช่วยเหลือสังคมได้ อยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข

2. กิจกรรมการสร้างอาชีพโดยการทำถักรอบแก้ว เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุและผู้มาศึกษาดูงานชมรมผู้สูงอายุตำบลสมอพลือ เป็นการต่อยอดรายได้ให้กับผู้สูงอายุ

หมู่ 3

จัดกิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาดวัด ได้แก่ วัดท่าไชยศิริ วัดห้วยเสือ วัดโพธารวาส ทำความสะอาด อบต. ในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ และวันแม่ เป็นต้น

หมู่ 4

จัดกิจกรรมการสร้างอาชีพ โดยการทำไม้เสียบลูกชิ้น และทำพวงมาลัยดอกไม้จากริบบิ้น ซึ่งเป็นอาชีพที่ผู้สูงอายุสามารถที่จะทำอยู่กับบ้านของตนเองได้ หรือรวมกลุ่มกันทำที่บ้านใดบ้านหนึ่งก็ได้ช่วยให้มีรายได้เล็กๆ น้อยๆ ที่จะใช้จ่าย เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระลูกหลาน และยังเป็นต้นแบบให้ลูกหลานได้เห็นถึงความขยันอดออม และความสามัคคีในชุมชนอีกด้วย

หมู่ 5

1. จัดกิจกรรมการออกกำลังกายสัปดาห์ละ 5 วัน คือ วันจันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี และวันเสาร์ เริ่มเวลา 17.30 น. โดยใช้สถานที่โรงเรียนวัดห้วยเสือเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้ไม้พลอง เข้าจังหวะเพลงและการฝึกโยคะสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งการออกกำลังกายด้วยการรำไทย โดยมีอาจารย์ที่เกษียณอายุราชการแล้วมาฝึกสอนให้

2. กิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับผู้สูงอายุ เน้นอาหารอ่อนนุ่ม ย่อยง่าย อาหารรสจัด อาหารไม่ใส่สารปรุงรส ปลอดภัย เช่น แกงส้ม แกงเลียง ผักต้ม ผักนึ่ง ปลาปิ้ง ปลาย่าง เป็นต้น

3. กิจกรรมจิตอาสาโดยการที่ผู้สูงอายุในหมู่บ้านจะมารวมตัวกันในการทำทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น วัด หมู่บ้าน และ อบต. เป็นต้น

หมู่ 6

1. กิจกรรมการออกกำลังกาย สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันจันทร์ วันพุธ วันศุกร์ เวลา 17.00 น. เป็นต้นไป โดยการประชาสัมพันธ์ ชักชวนเด็ก และผู้สูงอายุมาออกกำลังกาย ณ ศาลากลางหมู่บ้าน ซึ่งมีกิจกรรมออกกำลังกายที่หลากหลาย เช่น การเต้นฮูลาฮูป การเต้นประกอบจังหวะ รำกระบี่ กระบอง และรำวง เป็นต้น

2. กิจกรรมการออมโดยการประสานกับเครดิตยูเนียนวัดใหม่ประเสริฐ อำเภอบ้านลาด เชิญชวนเด็ก และผู้สูงอายุ ออมอาทิตย์ละ 5 บาท ซึ่งจะเริ่มออมในวันจันทร์ที่ 25 กันยายน 2560 เป็นต้นไป

3. กิจกรรมจิตอาสา โดยการเชิญชวนชาวบ้านหมู่ 6 ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งเด็ก หนุ่มสาว และผู้สูงอายุ มาร่วมกันปัดกวาด เช็ดถูวัด และศาลากลางหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี และเสริมสร้างความเหนียวแน่นในชุมชน

ตำบลบ้านในดง

หมู่ 1 จัดกิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะต่างๆ ดังนี้

1. หมู่บ้าน ทำความสะอาดบริเวณหมู่บ้านโดยทั่วไป ได้แก่ ถนน อาคารสาธารณะ และพื้นที่สาธารณะอื่นๆ
2. วัด ทำความสะอาดบริเวณภายนอกวัด ได้แก่ บริเวณภายนอกศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ หอฉัน และห้องน้ำ
3. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ทำความสะอาดบริเวณภายนอก ตัดหญ้า กำจัดขยะมูลฝอยต่างๆ และทำความสะอาดห้องน้ำ
4. โรงเรียนบ้านในดง ทำความสะอาดบริเวณภายนอกอาคารเรียน ห้องน้ำ และอาคารประกอบต่างๆ

หมู่ 2 จัดกิจกรรมทำน้ำดื่มสมุนไพร โดยนำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนที่ชาวบ้านปลูกกันเองปลอดสารพิษ เป็นผลดีต่อสุขภาพของคนทุกวัยตั้งแต่วัยเด็กไปจนถึงผู้สูงอายุ ได้แก่ น้ำดอกอัญชัน น้ำตะไคร้ และน้ำใบเตย น้ำสมุนไพรเหล่านี้ไม่ได้ทำขึ้นเพื่อจำหน่ายแต่ทำไว้เลี้ยงกันเองในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น งานบุญ งานบวช งานทอดกฐิน งานขึ้นปีใหม่ วันพ่อ วันแม่ และเลี้ยงเด็กนักเรียนในวันเด็ก รวมทั้งการทำเลี้ยงสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มาประชุมประจำเดือนและเลี้ยงผู้มาเยี่ยมชมกิจการของชมรมผู้สูงอายุบ้านในดงอีกด้วย

หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 จัดกิจกรรมร่วมกันที่ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 2 ทั้งนี้เพราะหมู่ที่ 3 4 5 มีพื้นที่ติดต่อกัน และติดต่อกับหมู่ที่ 2 ซึ่งเป็นศูนย์กลางของตำบลเป็นที่ตั้งของ อบต. รพสต. วัด และโรงเรียน ดังนั้น ผู้สูงวัยหมู่ที่ 3 4 5 จึงมาจัดกิจกรรมร่วมกันที่ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 2 คือ กิจกรรมการออกกำลังกายด้วยการเต้นรำ โดยมีวิทยากรมาสอนเต้นรำ เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ละ 2 วัน

หมู่ 6 จัดกิจกรรมการสร้างอาชีพเพิ่มรายได้ ด้วยการปลูกผักปลอดภัยไร้สาร เช่น ผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว เป็นต้น ผักที่ปลูกได้ก็จะขายที่ตลาดนัดหนองจอก สัปดาห์ละ 2 วัน

ตำบลดอนยาง

สำหรับชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยางนั้น สมควรใจที่จะจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยจัดเป็นกิจกรรมรวมของตำบล โดยไม่แยกเป็นหมู่บ้าน ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุของตำบลดอนยางส่วนใหญ่ยังคงรับจ้างทำงานอยู่กับบ้านของตนเอง คือ การรับจ้างลอกใบจาก ซึ่งนายทุนจะนำใบจากมาส่งให้ที่บ้าน และนัดวันมารับใบจากที่ลอกเสร็จแล้วกลับไป (ใบจากที่ลอกแล้วสำหรับใช้มวนยาเส้นสูบบุหรี) นอกจากนี้ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จนถึงอายุ 70 ปี ก็ยังรับจ้างดายหญ้าในสวนกล้วย และสวนมะนาว ทำงานเพียงครึ่งวันเท่านั้น กลับมากินข้าวกลางวันที่บ้านและยามบ่ายก็สามารถพักผ่อนได้ แม้จะเป็นรายได้ที่ไม่มากนัก แต่ก็พอเลี้ยงตัวเองได้ ไม่เป็นภาระลูกหลาน

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้สูงอายุตำบลดอนยาง ไม่สามารถมารวมกลุ่มจัดกิจกรรมได้บ่อยครั้งเหมือนกับตำบลอื่นๆ กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผู้สูงอายุตำบลดอนยาง สนใจที่จะจัดเป็นกิจกรรมรวมของตำบล ได้แก่ การออกกำลังกายด้วยโดยใช้อุปกรณ์ที่หลากหลาย โดยมี อสม.เป็นผู้ฝึกสอนให้ เช่น การออกกำลังกายด้วยไม้พลอย กิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้ผ้าเช็ดตัว และกิจกรรมการออกกำลังกายเข้าจังหวะกลองยาง โดยมีผู้ทรงภูมิปัญญาในหมู่บ้านมาเป็นผู้นำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมการออกกำลังกายเหล่านี้จะจัดขึ้นในโอกาสสำคัญๆ ประมาณ 3 เดือน/ครั้ง

3. การดำเนินการทดลองรูปแบบตามแผนการจัดกิจกรรม คณะผู้วิจัยได้วางแผนการทดลองรูปแบบโดยประยุกต์ใช้แนวคิดองค์ประกอบของทฤษฎีระบบที่ประกอบด้วยบริบทหรือภูมิสังคม (context) ที่นำเสนอรายละเอียดในแต่ละตำบลในท้ายบทที่ 2 ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) ผลผลิต (output) และคาดหวังถึงผลลัพธ์ (outcome/impact) ที่จะเกิดตามมาในเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมตามรูปแบบฯ ที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยเน้นให้ประชาชนมีการสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จ อย่างมีศักยภาพ และอย่างมีสุขภาวะ (successful, active, and healthy ageing) ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้สูงอายุจะกลายเป็น “พลัง” แทนที่จะเป็น “ภาระ” ของสังคม

ก่อนดำเนินการทดลองรูปแบบ คณะผู้วิจัยได้ตั้งเป้าหมายผลที่จะบังเกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามรูปแบบที่สร้างขึ้น ดังนี้

- 3.1 มีคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน
- 3.2 มีแผนการดำเนินงาน/กิจกรรม
- 3.3 มีการจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้าน
- 3.4 มีจำนวนผู้สูงอายุเข้าร่วมมากขึ้น
- 3.5 การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3.6 การรับรู้และเรียกร้องสิทธิผู้สูงอายุของชมรมฯ
- 3.7 การระดมทุน/จัดหางบประมาณที่มีประสิทธิผลของชมรมฯ

ในการทดลอง คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้ปัจจัยนำเข้าในกระบวนการดำเนินการทดลองและปรากฏผลผลิตดังตาราง 4.1 - 4.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในกระบวนการทดลองรูปแบบฯ

ปัจจัยนำเข้าที่คาดว่าจะใช้	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลสมอพลือ	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลบ้านในดง	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลดอนยาง
1. เงินงบประมาณ : เงิน สนับสนุนจากโครงการวิจัย ฯ จากชมรมผู้สูงอายุจาก อบต. จาก รพ.สต. ฯลฯ	✓	✓	✓
2. คน/บุคลากร : ทีมวิจัย คณะกรรมการชมรม ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ อสม. เจ้าหน้าที่ อบต.เจ้าหน้าที่ รพ.สต.	✓	✓	✓
3. วัสดุ อุปกรณ์ : อุปกรณ์ สำหรับการออกกำลังกาย ของผู้สูงอายุ เครื่องเสียง เครื่องบันทึกภาพ/เสียง สถานที่สำหรับจัดกิจกรรม	✓	✓	✓
4. แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้: แนวคิดของ พม.(กรม กิจการผู้สูงอายุ เปลี่ยน ภาระเป็นพลัง) สสส. (สูง วัยสร้างเมือง/ 5 อ.) กรม ส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น (สวัสดิการผู้สูงอายุ 6 ด้าน) แนวคิด/เกี่ยวกับ ภูมิสังคมแนวคิดเกี่ยวกับ ชมรมผู้สูงอายุ แนวคิด เกี่ยวกับพัฒนาการผู้สูงอายุ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ฯลฯ	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปัจจัยนำเข้าที่คาดว่าจะใช้	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลสมอพลือ	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลบ้านในดง	ปัจจัยนำเข้าที่ใช้จริง ตำบลดอนยาง
5. หน่วยงานสนับสนุน:พม. อบต. รพ.สต. วัด กศน. โรงเรียน สมาคมสภา ผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนคริน ทราบรมราชชนนี สาขา สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่ง ประเทศไทย ในพระบรม ราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรี นครินทราบรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี ธุรกิจ เอกชน	✓	✓	✓
6. กฎหมาย/พรบ.ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓

ในการดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมที่วางไว้ คณะผู้วิจัยได้ใช้ทรัพยากรต่างๆ ทั้งบุคลากร เงินงบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ ในการดำเนินการทดลอง รวมทั้งใช้แนวคิด ทฤษฎี และ กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำกับการทดลองและเสนอแนะให้ชมรมผู้สูงอายุพยายามขอรับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกตำบล แต่เนื่องจากการทดลองอยู่ในช่วงสั้นๆ และ กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นกิจกรรมขนาดเล็กที่สามารถดำเนินการเองได้เป็นส่วนใหญ่ หน่วยงานสนับสนุน ที่เป็นหลักในการทดลองจึงเป็นหน่วยงานใกล้ชิดตัวคือ อบต. และ รพ.สต. กิจกรรมของบางตำบลอาศัย สถานที่สาธารณะของหมู่บ้าน เช่น อาคารเอนกประสงค์หรือศาลาหมู่บ้าน บางตำบลอาศัยได้ทุนอาคาร ของโรงเรียนประถมศึกษาในตำบลเพื่อจัดกิจกรรมในช่วงเย็น นอกจากนี้อาคารศูนย์พัฒนาคุณภาพ ชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) ที่ตั้งในแต่ละตำบลก็เป็นสถานที่หลักสำหรับจัดกิจกรรม นอกจากตำบลบ้านในดงที่ยังไม่ได้ใช้ศูนย์ ศพ.อส. เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ใช้สร้างที่ทำการองค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านในดงและยังใช้ไม่ได้เพราะก่อสร้างยังไม่เสร็จ ชมรมผู้สูงอายุบ้านในดงจึงใช้ อาคารเอนกประสงค์ที่เจ้าอาวาสวัดชายนาสาร้างให้ซึ่งตั้งอยู่ติดกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ประจำ

ตำบลบ้านในดง ทำให้สะดวกในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร การฝึกซ้อมการเต้นรำ เพื่อการออกกำลังกาย รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่ รพ.สต. เป็นวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรม

ตารางที่ 4.2 กระบวนการขั้นตอนในการนำรูปแบบฯ ไปทดลอง

กระบวนการที่คาดว่าจะดำเนินการ	กระบวนการที่ดำเนินการจริง ตำบลสมอพลี	กระบวนการที่ดำเนินการจริง ตำบลบ้านในดง	กระบวนการที่ดำเนินการจริง ตำบลดอนยาง
1. การคัดเลือกคณะกรรมการผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน	✓	✓	X
2. การจัดทำแผนกิจกรรมระดับหมู่บ้าน	✓	✓	X (เป็นแผนระดับตำบล)
3. การดำเนินกิจกรรมตามแผน	✓	✓	✓
4. การติดตาม บันทึกภาพ บันทึกผล และรายงานผล	✓	✓	✓
5. การสรุปผล	✓	✓	✓
6. การบริหาร/จัดการ/ประสานงาน	✓	✓	X

กระบวนการขั้นตอนในการนำรูปแบบไปทดลองตามแผนการจัดกิจกรรมของหมู่บ้านต่างๆ ในตำบลสมอพลีและตำบลบ้านในดง เริ่มด้วยคณะผู้วิจัยประชุมปรึกษาเพื่อจัดสรรงบประมาณให้แต่ละกิจกรรมและแจ้งให้ประธานชมรมผู้สูงอายุในตำบลที่เป็นพื้นที่ทดลองทราบ และนัดหมายวันและเวลาในการจัดกิจกรรมตามแผน หลังจากนั้นคณะกรรมการผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม บันทึกภาพ และรายงานผล คณะผู้วิจัยไปติดตามสังเกตกิจกรรมและบันทึกภาพด้วย และร่วมสรุปผลการดำเนินงาน สำหรับการบริหาร จัดการ และการประสานงานที่เป็นบทบาทหน้าที่ของชมรมผู้สูงอายุซึ่งเป็นเรื่องใหม่ ชมรมผู้สูงอายุจึงสามารถทำได้ในระดับต้นๆ ภายในตำบลมากกว่าที่จะประสานงานกับหน่วยงานนอกตำบล ส่วนการดำเนินงานในตำบลดอนยางนั้น เนื่องจากความไม่ชัดเจนของคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและความกว้างของพื้นที่ รวมทั้งความเป็นเมือง ทำให้การประสานงานค่อนข้างยากลำบาก จึงไม่สามารถหาคณะกรรมการผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านได้และการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุก็ยังไม่ชัดเจน จะมีกรรมการทำงานแต่ในช่วงที่มีกิจกรรม 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง

ตารางที่ 4.3 ผลผลิตที่เกิดจากการนำรูปแบบฯ ไปทดลอง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลที่เกิดขึ้น ตำบลสมอพลือ	ผลที่เกิดขึ้น ตำบลบ้านในดง	ผลที่เกิดขึ้น ตำบลดอนยาง
1. มีคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน	✓	✓	X
2. มีแผนการดำเนินงาน/กิจกรรม	✓	✓	X (มีแผนฯ ระดับตำบล)
3. มีการจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้าน	✓	✓	X (จัดกิจกรรม ระดับตำบล)
4. มีจำนวนผู้สูงอายุเข้าร่วมมากขึ้น	✓	✓	X
5. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	X
6. การรับรู้และเรียกร้องสิทธิผู้สูงอายุของ ชมรมฯ	X	X	X
7. การระดมทุน/จัดหางบประมาณที่มี ประสิทธิผลของชมรมฯ	X	X	X

ในจำนวน 3 ตำบลที่เป็นพื้นที่ทดลอง ตำบลสมอพลือและตำบลบ้านในดงสามารถดำเนินการจนเกิดผลสำเร็จในหลายประการตามที่คาดหวังไว้ กล่าวคือ มีคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านมีแผนการดำเนินงาน/กิจกรรมมีการจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้านมีจำนวนผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้นและเกิดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ผลที่ยังไม่เกิดคือ การรับรู้และเรียกร้องสิทธิผู้สูงอายุของชมรมฯ และ การระดมทุน/จัดหางบประมาณที่มีประสิทธิผลของชมรมฯ ส่วนตำบลดอนยางซึ่งเป็นตำบลใหญ่ มีหมู่บ้านถึง 13 หมู่บ้าน ยังไม่สามารถตั้งคณะทำงานระดับหมู่บ้านได้ จึงยังคงดำเนินการในระดับตำบลอยู่ตามเดิม แต่ทำบ่อยครั้งขึ้นกว่าเดิมซึ่งส่วนใหญ่จะจัด 3 เดือนต่อ 1 ครั้ง โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการวิจัยฯ แต่จากการสังเกตเปรียบเทียบจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมก่อนการทดลองรูปแบบฯ กับขณะทดลองก็ไม่ได้มากกว่าเดิม (ดูภาพการจัดกิจกรรมในภาคผนวก ค.)

ข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยครั้งนี้คือ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตสูงขึ้น นอกจากกำลังคนที่มีหน้าที่ดูแลการจัดกิจกรรมหรือที่เรียกว่า “วิทยากรกระบวนการ” แล้ว วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณสำหรับดำเนินการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจากการทดลองรูปแบบฯ โครงการวิจัยได้สนับสนุนงบประมาณให้แก่แต่ละตำบลไปใช้ดำเนินกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน ทำให้เกิดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมตามความสนใจมาก

ขึ้นและบ่อยครั้งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็เป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เช่น พมจ. อบต. รพ.สต. กศน. วัด โรงเรียน ท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน) และหน่วยงานเอกชนซึ่งช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมทั้งในแง่วิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ในการฝึกอบรม การรวมคน นันทนาการ การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสุขภาพ อนามัย รวมทั้งการสงเคราะห์ประชาชนในรายที่จำเป็น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของกระบวนการและผลการวิจัย การอภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญของกระบวนการและผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้คือ ต้องการสร้างรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี โดยการศึกษาแบบๆ ที่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดำเนินการอยู่ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับคณะกรรมการ/ชมรมผู้สูงอายุและคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพชรบุรีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชน (การสนับสนุนงบประมาณ อาคารสถานที่ วิชาการ และวิทยากร)

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดกิจกรรมผู้สูงอายุ ในเทศกาลสำคัญ การพาผู้สูงอายุไปทัศนศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนกลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี ชมรมผู้สูงอายุตำบลต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เช่น การประชุมคณะกรรมการและสมาชิก การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย การเลี้ยงอาหาร กิจกรรมนันทนาการต่างๆ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย/นิมนต์พระมาเทศน์ การขอบริจาคเงินจากสมาชิกเพื่อทำกิจกรรม การศึกษาดูงาน/แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับชมรมอื่น การจัดทัศนศึกษาต่างจังหวัด การทำงานกับกลุ่ม องค์กรอื่นในชุมชน

1.4 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) การดูแลรักษาสุขภาพ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การให้ความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพ อนามัยส่วนบุคคลและครอบครัว การสนับสนุนวิทยากรกระบวนการ เครื่องมือ อุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกาย

1.5 วัด มีบทบาทในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาสุขภาพจิต การส่งเสริมจิตอาสา การส่งเสริมการสร้างบุญ สร้างกุศล ให้ทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนา โรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุในฐานะเป็นผู้มีประสบการณ์และทรงภูมิปัญญา

1.6 ธุรกิจเอกชน สนับสนุนเงินทุน วัสดุ สิ่งของในการจัดกิจกรรมผู้สูงอายุและการจ้างงานผู้สูงอายุ

2. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภาพรวมของการจัดการของแต่ละหน่วยงาน พบว่า ชมรมผู้สูงอายุเป็นหน่วยหลักในการรวมผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นประจำทุกๆ เดือนๆ ละครั้ง หรือเกือบทุกเดือน องค์กรประกอบของกรรมการชมรมผู้สูงอายุมีความหลากหลาย ส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ ส่วนหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล จัดกิจกรรมตามความจำเป็นหรือตามโอกาสเทศกาลสำคัญๆ เช่น การจัดทัศนศึกษา การจัดงานวันปีใหม่ การจัดงานวันผู้สูงอายุในเทศกาลวันสงกรานต์ การจ่ายเบี้ยยังชีพ เป็นต้น ส่วนโรงเรียนมีส่วนในการเชิญผู้สูงอายุที่มีความรู้ ความสามารถ ไปเป็นวิทยากร เป็นการสร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุได้ทางหนึ่ง หน่วยงานที่ดูแลด้านสุขภาพคือ รพ. สต.จะมีบทบาทค่อนข้างเด่นชัดทั้งในแง่ของการตรวจสุขภาพการรักษาพยาบาล การจ่ายยารักษาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ภายในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และการให้ความรู้ในอื่นๆ ที่มีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2.2 กิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุและหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น ยังขาดแผนกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะลำพังแต่ชมรมฯ เองยังไม่มีกำลังพอ ทั้งเงิน คน และวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับจัดกิจกรรม ชมรมฯ จำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อขอรับการสนับสนุน โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งยังไม่ปรากฏในชมรมใด

2.3 การจัดกิจกรรมโดยขาด “แผนที่” ย่อมขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและจะประสบปัญหาในการจัดกิจกรรม เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ ชมรมฯ ต่างๆ จึงจัดกิจกรรมตามที่เคยทำและทำตามชมรมอื่นๆ โดยไม่มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้กิจกรรมไม่น่าสนใจ ผู้สูงอายุไม่อยากจะเข้าร่วม เกิดความเบื่อหน่ายทั้งผู้จัดและผู้เข้าร่วม เมื่อจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรมน้อย การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ จึงไม่ค่อยได้ผล ทำให้ไม่มีกำลังทรัพยากรในการจัดกิจกรรม

2.4 ชมรมผู้สูงอายุควรจะเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารจัดการ โดยเน้นการประสานงานทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งการจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้มีทิศทางในการพัฒนา การประสานงานภายในที่สำคัญคือ การระดมกำลังคนในแต่ละหมู่บ้านมาเป็นคณะทำงานด้านต่างๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าถึงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในตำบลและการระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินการกิจกรรมของชมรมก็มีความสำคัญ ชมรมฯ จึงสมควรจัดตั้งคณะทำงานด้านนี้ขึ้นมาด้วย

2.5 การจัดกิจกรรมเพื่อประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย หรือหลายหน่วยงาน จำเป็นต้องมีแผนบูรณาการ งาน คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน

3. รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

เนื่องจากลักษณะทางภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยเฉพาะผู้สูงอายุในช่วงอายุ 60-69 ปี ส่วนใหญ่ และผู้สูงอายุบางส่วนในช่วงอายุ 70-79 ปี ยังคงประกอบอาชีพหลักที่เคยทำมาตั้งแต่ก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นผู้ติดอาชีพการงาน ติดบ้าน รวมทั้งติดหลาน (เลี้ยงหลาน) นอกจากนี้ งานอาชีพของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป ทำให้เวลาในการประกอบอาชีพมีความหลากหลาย บ้านที่อยู่อาศัยมักกระจาย ไม่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มใหญ่ในระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล เป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากสภาพบริบทที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่อยากจะเข้าร่วมกิจกรรมที่กลุ่ม ชมรม องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น เช่น กิจกรรมไม่น่าสนใจ กิจกรรมไม่หลากหลายพอที่จะตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ การขาดความต่อเนื่องและความถี่ในการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ดังนั้นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี จะมีลักษณะดังต่อไปนี้

3.1 ศูนย์รวมหรือผู้นำในการจัดกิจกรรมควรเป็นชมรมผู้สูงอายุในแต่ละตำบล

3.2 กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยต่างๆ ให้การจัดกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในรูปแบบบูรณาการ คน งาน เงิน ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) โรงเรียนผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จังหวัดเพชรบุรี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต.) วัด โรงเรียน และธุรกิจเอกชน

3.3 กิจกรรมควรจัดมากกว่าเดือนละ 1 ครั้ง และจัดในระดับหมู่บ้าน โดยมีวิทยากร กระบวนการหรือคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ/ประสานงาน และใช้สถานที่สาธารณะของหมู่บ้านในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม พบปะ สังสรรค์ เป็นประจำ โดยเน้นกิจกรรมหลัก 5 อ. คือ ออกกำลังกาย อาหาร อาชีพ ออม และ อาสา

3.4 การนำความรู้ และทักษะที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับหมู่บ้านไปปฏิบัติเป็นประจำวันที่บ้านของตน แล้วนำมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในกิจกรรมระดับหมู่บ้าน

3.5 การจัดกิจกรรมระดับตำบล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยเน้นให้คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านได้นำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน รวมทั้งการแสดงผลงานที่โดดเด่นของหมู่บ้านให้หมู่บ้านอื่นๆ ได้ชื่นชม

3.6 การจัดกิจกรรมระดับจังหวัด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแสดงผลงานของแต่ละตำบล

3.7 การจัดหาทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ชมรมผู้สูงอายุควรจัดกิจกรรมการระดมทุนโดยวิธีการต่างๆ โดยให้ตั้งคณะทำงานเฉพาะเรื่องนี้ขึ้นมา แล้วติดต่อขอรับการสนับสนุนจากบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ เช่น เงินทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ถึงแก่กรรมในงานฌาปนกิจศพหรืองานมงคลอื่นๆ เงินสาธารณประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์ต่างๆ การเขียนโครงการเสนอขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสวัสดิการสังคมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พมจ. เพชรบุรี) การขายผลิตผล/ผลิตภัณฑ์/อาหาร ที่เกิดจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านอาชีพ การจัดทำตู้รับบริจาคเพื่อนำไปวางไว้ตามสถานที่ชุมนุมชนต่างๆ การทอดผ้าป่าสามัคคี (ผ้าป่าเงิน ผ้าป่าขยะ) ฯลฯ

4. ผลการทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

หลังจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บด้วยการไปสังเกตการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของตำบลต่างๆ รวมทั้งการสนทนากลุ่มกับคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ และได้พูดคุยกับนายก/เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้ข้อมูลที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่อยากเห็นกิจกรรมผู้สูงอายุที่ดีกว่าเดิม จึงสรุปรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี ตามที่ปรากฏในข้อ 3 ข้างต้น จึงได้นำรูปแบบที่ได้ไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกรรมการชมรมผู้สูงอายุใน 3 ตำบล คือ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด และตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง เพื่อหาคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านของแต่ละตำบลให้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่แต่ละหมู่บ้านสนใจ ปรากฏผลดังนี้

4.1 มีคณะทำงานประจำหมู่บ้านทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่แต่ละหมู่บ้านสนใจ คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านมีจำนวนหมู่บ้านละ 4-5 คน เป็นอย่างน้อย

4.2 มีโครงการ/กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านที่เน้นการออกกำลังกาย การปรุงอาหารที่เหมาะสมกับวัยผู้สูงอายุ การฝึกอาชีพเสริมที่เน้นการมีกิจกรรมมากกว่ารายได้ และการอาสาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การออกกำลังกายด้วยท่าไม้พลอง การออกกำลังกายยืดเหยียดด้วยผ้าเช็ดตัว การออกกำลังกายด้วยการเดินรำ การออกกำลังกายด้วยการฟ้อนรำไทย การฝึกโยคะ การอาสาทำความสะอาดและการพัฒนาสถานที่สาธารณะในหมู่บ้าน/ตำบล การปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ การทำน้ำสมุนไพร การรวมกลุ่มทำขนมเพื่อจัดจำหน่าย การปลูกผักสวนครัวปลอดภัย และการรวมกลุ่มทำไม้เสียบลูกชิ้น

4.3 แต่ละหมู่บ้านดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมที่ร่วมกันคิดไว้ ทำให้จำนวนผู้สูงอายุในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น และมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในแต่ละเดือนถี่ขึ้นกว่าเดิมที่แต่ละตำบลจัดกิจกรรมอย่างมากเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งก็เป็นเพียงบางตำบลเท่านั้น บางตำบลจัดกิจกรรมน้อยมาก 3-4 เดือนจัด 1 ครั้ง ขึ้นอยู่กับเทศกาลสำคัญๆ และงบประมาณที่มีอยู่

4.4 ข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยครั้งนี้คือ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตสูงขึ้น นอกจากกำลังคนที่มีหน้าที่ดูแลการจัดกิจกรรมหรือที่เรียกว่า “วิทยากรกระบวนการ” แล้ว วัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณสำหรับดำเนินการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจากการทดลองรูปแบบฯ โครงการวิจัยได้สนับสนุนงบประมาณให้แต่ละตำบลไปใช้ดำเนินกิจกรรมในระดับหมู่บ้าน ทำให้เกิดกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมตามความสนใจมากขึ้นและบ่อยครั้งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็เป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จของการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เช่น พมจ. อบต. รพ.สต. กศน. วัด โรงเรียน ท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน) และหน่วยงานเอกชน ซึ่งช่วยสนับสนุน

การจัดกิจกรรมทั้งในแง่วิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ในการฝึกอาชีพ การรวมคน นันทนาการ การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาสุขภาพ อนามัย รวมทั้งการส่งเสริมประชาชนในรายที่จำเป็น

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ซึ่งมีทั้งหมด 4 ข้อ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 เพื่อสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่จัดกิจกรรมเดือนละครึ่งเป็นกิจกรรมทางศาสนา ไหว้พระ สวดมนต์ ฟังเทศน์ ฟังธรรม กิจกรรมนันทนาการ ร้อง รำ ทำเพลง กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต กิจกรรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตให้เป็นสุข เป็นต้น ส่วนหน่วยงานอื่นๆ ส่วนใหญ่ทำหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรในการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ บางหน่วยงานจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นเอกเทศก็มีอยู่บ้าง เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพและจ่ายยา องค์การบริหารส่วนตำบลจัดกิจกรรมในเทศกาลวันปีใหม่และวันสงกรานต์ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดกับกิจกรรมที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ปรากฏว่า ยังมีกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมายที่หน่วยงานของจังหวัดเพชรบุรีไม่ได้ดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมตามที่ระบุในมาตรฐานการส่งเสริมผู้สูงอายุ ทั้ง 6 ด้าน ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กิจกรรม 5 อ. ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หรือสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุควรได้รับจากหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากบริบทหรือภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะเฉพาะที่สวัสดิการบางประเภทหรือบางด้านไม่มีความจำเป็น เช่น ด้านที่อยู่อาศัย หรือด้านรายได้ที่ผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรียังไม่เดือดร้อนมากนัก ส่วนใหญ่มีบ้านที่แข็งแรงปลอดภัย ผู้สูงอายุในวัยก่อน 70 ปี ยังสามารถประกอบอาชีพหลักที่เคยทำมาก่อนได้ โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรมส่วนสวัสดิการด้านนันทนาการ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลด้านความมั่นคงทางสังคมและการคุ้มครอง และด้านเครือข่ายสนับสนุน จะยังไม่ค่อยได้รับอย่างครบถ้วน

หากมองในแง่ของกิจกรรม 5 อ. ของ สสส. ด้านอาชีพและด้านการออม จะไม่ค่อยจำเป็นนักเพราะผู้สูงอายุในวัยต้นยังสามารถประกอบอาชีพได้ หากอายุเกิน 70 ปีแล้วส่วนใหญ่จะเริ่ม

พักผ่อนแล้วส่วนการออมน่าจะเป็นเรื่องของประชาชนวัยก่อนสูงอายุที่ต้องเริ่มมาก่อน แล้วออมต่อเนื่องมาถึงวัยผู้สูงอายุ หากผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอก็สามารถออมได้ กิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุน่าจะเป็นเรื่องของอาหารและการออกกำลังกาย เพราะร่างกายของผู้สูงอายุเริ่มเสื่อมโทรมลง จำเป็นต้องได้รับอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ย่อยง่าย ไม่มีสารพิษเจือปน และต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายให้กล้ามเนื้อและอวัยวะต่างๆ แข็งแรง นอกจากนี้ ยังต้องมีจิตอาสาช่วยงานทางสังคมเพื่อเป็นการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและเป็นโอกาสได้พบปะ พูดคุยกับผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีอยู่หลายกิจกรรม แต่หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ยังไม่สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้ครบถ้วนเนื่องจากประสบปัญหาขาดแคลนด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้สูงอายุไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2555) ที่วิจัยเรื่องลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ที่พบว่า กิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ชมรมมีอุปสรรคด้านการขาดแคลนงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ และขาดสถานที่ดำเนินงาน โดยชมรมผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจข้อมูลต่างให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชมรมว่า ผู้สูงอายุควรให้ความร่วมมือในกิจกรรมชมรม หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณประจำปี สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ ประจำจังหวัด ควรออกเยี่ยมและให้ความช่วยเหลือชมรม สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ควรจัดตั้ง/สนับสนุนงบประมาณให้แก่ชมรมผู้สูงอายุโดยตรง และคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมและนำเสนอผลงานดีเด่นของชมรม

นอกจากนี้ สิริวัลลภ พุกชาอุดมชัย และ สวรรยา ธรรมอภิพล (2559) และอนุสรณ์ อุดปล้อง เกรียงศักดิ์ โรจน์คูรีเสถียร และ ภาณี วงษ์เอก (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ พบว่า การพึ่งตนเองและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุประสบความสำเร็จนอกเหนือจากปัจจัยภายในชมรมที่เกี่ยวกับคุณสมบัติและบุคลิกลักษณะของคณะกรรมการชมรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีที่พัฒนาขึ้นโดยคณะผู้วิจัยในการวิจัยครั้งนี้ เกิดจากความพยายามที่จะหาแนวทางให้ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมตามสิทธิที่สมควรได้รับ และพบว่า ชมรมผู้สูงอายุที่มีอยู่ในทุกตำบลพยายามทำหน้าที่จัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุโดยการพึ่งตนเองและ

อาศัยการสนับสนุนบางส่วนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและเอกชน แต่ปัญหาความทั่วถึงและความเป็นธรรมของการจัดสวัสดิการสังคมที่ดำเนินการโดยชมรมผู้สูงอายุยังคงปรากฏอยู่เพราะผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมที่ชมรมผู้สูงอายุจัดยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนผู้สูงอายุทั้งตำบล งานวิจัยครั้งนี้จึงเสนอแนะให้มีคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ดูแลจัดกิจกรรมในระดับหมู่บ้านให้มากกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง มีกิจกรรมหลากหลาย และชักชวนให้ผู้สูงอายุมาร่วมกิจกรรมกันมากๆ แต่ชมรมผู้สูงอายุยังคงเป็นแกนนำหลักในการดูแลผู้สูงอายุในตำบลในภาพรวม ส่วนหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องควรดูแลผู้สูงอายุตามบทบาทหน้าที่ของตนๆ โดยต้องบูรณาการกิจกรรมของตนให้เข้ากับกิจกรรมของหน่วยงานอื่นๆ จัดกิจกรรมพร้อมกันแบบบูรณาการที่รบกวนเวลาของผู้สูงอายุน้อยที่สุดผู้ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้บูรณาการกิจกรรมในระดับตำบลคือ ชมรมผู้สูงอายุของตำบลนั้นๆ

รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ ได้คำนึงถึงสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุควรได้รับจากหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และตามมาตรฐานการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ 6 ด้าน (ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านรายได้ ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง และด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน) ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย รวมทั้งแนวคิดเรื่อง “สูงวัยสร้างเมือง” ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่เน้นกิจกรรม 5 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อาชีพ อาสา และออม โดยร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ เพื่อเปลี่ยน “ภาระ” ให้เป็น “พลัง” ตามแนวคิดของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งแนวคิดการทำงานกับภาคีเครือข่ายในชุมชนที่ระบุในคู่มือชมรมผู้สูงอายุของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ โดยคณะผู้วิจัยได้ชี้แจงให้คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุและคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านทราบและเข้าใจเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ ภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรีก็เป็นอีกข้อหนึ่งที่คณะผู้วิจัยคำนึงถึง กล่าวคือ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ ค่านิยม การใช้ชีวิตประจำวัน อาชีพ ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวและชุมชน ย่อมส่งผลต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนนำในการดำเนินการ แต่หลังจากศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า บทบาทหน้าที่ด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล แม้จะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาตำบล ระยะ 3 ปี แต่ในการปฏิบัติจริงกลับเป็นบทบาทของชมรมผู้สูงอายุ องค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรบางส่วนและจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศกาลสำคัญๆ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันพ่อ วันแม่

รวมทั้งการจ่ายเบี้ยยังชีพและการจัดทัศนศึกษา ซึ่งไม่เพียงพอ และไม่ครอบคลุมด้านต่างๆ ของสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่น่าจะดำเนินการได้จริงจึงควรให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นแกนนำในการดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการพัฒนาแบบแผนการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการพัฒนาแบบแผนของวาร์เพิงส์ (2553) กล่าวคือ ในขั้นการพัฒนาแบบแผน ได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากสภาพจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแบบแผนโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาจากสภาพจริง ได้รูปแบบฉบับร่าง แล้วนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบแผนโดยการทดลองใช้จริง

นอกจากนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของถนอมศักดิ์ บุญสู่และคณะ (2552) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนบ้านดอนกลางใต้ ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และงานวิจัยของมนทกานต์ อันสีแก้ว และคณะ (2556) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมบนฐานศักยภาพและชุมชน ตำบลแว้งน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยถนอมศักดิ์ บุญสู่และคณะพบว่า รูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการสร้างคุณค่าให้กับตนเองและชุมชนที่กำหนดร่วมกันมี 4 รูปแบบคือ รูปแบบการหางบประมาณมาดำเนินการเกี่ยวกับการเยี่ยมผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดงานแสดงศักยภาพผู้สูงอายุ รูปแบบการจัดทีมดูแลผู้สูงอายุเพื่อนำความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่ผ่านมาประยุกต์ใช้ในการดูแลให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้สูงอายุ และรูปแบบการจัดทำทำเนียบรายชื่อผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาให้กับนักเรียน นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป สำหรับการแสวงหาความร่วมมือของชุมชนในการดูแลและสร้างเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุมีองค์กรทั้งในหมู่บ้านและอยู่นอกหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมเช่น ศูนย์สุขภาพชุมชนบัววัด วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี โรงเรียนบ้านดอนกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลธาตุ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ส่วนมนทกานต์ อันสีแก้ว และคณะพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุควรเน้นให้เกิดการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุใช้ศักยภาพ ความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาทำประโยชน์เพื่อชุมชน โดยมีการจัดการองค์ความรู้ การสร้างคุณค่างานหรืออาชีพของผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ และมีรายได้เป็นผลตอบแทนที่เหมาะสม โดยประสานความร่วมมือเครือข่ายชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐที่มีการกิจเกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้ว่าศักยภาพ ความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุตำบลแว้งน่างมีอยู่มากเพียงแต่ยังขาดการรวบรวมที่เป็นระบบ และยังไม่มีการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั่นเอง ซึ่งรูปแบบสวัสดิการที่ค้นพบในโครงการนี้ก็ครอบคลุมทั้ง 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ และยังได้เสนอแนะต่อการดำเนินงานในพื้นที่ คือ 1) ให้มีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับ หน่วยงานในท้องถิ่น เช่น งบประมาณสนับสนุนในการทำโครงการและเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานร่วมกัน 2) ให้มีการจัดกิจกรรมภาพรวมของตำบล โดยให้ประชาชนทุกกลุ่มได้

เข้ามามีส่วนร่วม 3) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมในที่สาธารณะต่างๆ ตลอดจนให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น สภาพพื้นที่อยู่อาศัยในบ้านทางเท้าที่มีพื้นผิวที่ราบเรียบมีทางลาดที่สามารถให้ผู้สูงอายุที่ใช้รถเข็นสามารถเคลื่อนที่ได้ สะดวกและมีทางข้ามถนนที่สะดวกและปลอดภัย รวมทั้งสถานที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้น

การนำรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไปทดลองใน 3 ตำบลโดยอาศัยชมรมผู้สูงอายุใน 3 ตำบล เป็นกลุ่มทดลอง คณะผู้วิจัยได้พยายามดำเนินการผลักดันให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายในระดับหมู่บ้าน ให้ครอบคลุมสวัสดิการด้านต่างๆ ที่ผู้สูงอายุสมควรได้รับและตามความจำเป็น แต่เนื่องจากคณะผู้วิจัยให้คณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านเป็นผู้คิดกิจกรรมที่แต่ละหมู่บ้านสนใจประกอบกับข้อจำกัดด้านเวลาในการทดลองและงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมที่นำมาจัดในช่วงการทดลองจึงยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน อย่างไรก็ตาม กิจกรรมเท่าที่เกิดขึ้นในช่วงการทดลองก็ยังพอเป็นตัวอย่างให้เห็นรูปแบบที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งการทดลองรูปแบบนี้เป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนารูปแบบ เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบตามแนวคิดของวาร์ เฟิงส์วีสต์ (2553) โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย และดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน เพื่อตรวจสอบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลในชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ ที่เน้นการตั้งคณะทำงานผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านให้ทำหน้าที่ประสานงานการจัดกิจกรรมในระดับหมู่บ้านของชมรมผู้สูงอายุ
2. ควรหาแนวทางให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นองค์กรที่เป็นทางการเพื่อสะดวกในการขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เนื่องจากชมรมผู้สูงอายุเป็นแกนนำหลักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในตำบล และสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ในจังหวัดเป็นองค์กรหลักในการประสานงานระดับจังหวัดกับส่วนกลาง สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ในจังหวัดควรเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือ ดูแลชมรมผู้สูงอายุในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร โดยพยายามเป็นหน่วยงานหลักในการจัดหาทรัพยากรมาสนับสนุนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ เพราะน่าจะเป็นหน่วยงานที่มีกำลังความสามารถในด้านนี้มากกว่าชมรม

ผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้ที่ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์โดยตรงจึงน่าจะเป็นสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ ในจังหวัด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นนี้อย่างเต็มรูปแบบ โดยใช้เวลาดทดลองระยะยาวอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป ทั้งใน 3 ตำบลที่เป็นพื้นที่ทดลองในการวิจัยครั้งนี้และในตำบลอื่นๆ
2. ควรวิจัยและพัฒนาแนวทางการหาเงินทุนสำหรับการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ
3. ควรวิจัยและพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุในด้านการบริหารจัดการแบบสมัยใหม่ที่เน้นการประสานงาน การทำแผนพัฒนา การบริหารแผนงานและโครงการ เป็นต้น
4. ควรวิจัยประเมินผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุโดยให้เป็นหน้าที่ของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ จังหวัดเพชรบุรี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). รายงานการศึกษาเรื่อง **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสัย.
- กฤษณ์ ภูริพงศ์ สุพจน์ อินหว่าง และ กัญญาณน อินหว่าง. (2558). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2558.
- กัญญาณัฐ ไฟคำ. (2557). การบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในประเทศไทย. **วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2557.
- กัตติกา ธนะขว้าง, แสงอรุณ อีสระมาลัย,และ อุไร หักกิจ .(2557). การสูงวัยอย่างมีศักยภาพตามบริบทวัฒนธรรมไทยในมุมมองของผู้สูงอายุ: การศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงคุณลักษณะของการสูงวัยอย่างมีศักยภาพตามมุมมองของผู้สูงอายุไทย. **วารสาร Pacific Rim International Journal of Nursing Research** ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 April-june 2014.
- กัมพล กล่ำสีทอง. (2554). การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลสีเกา อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- กิตติศักดิ์ ลำสอนจิตต์. (2552). กระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อวางแผนการพัฒนาชุมชนตามภูมิสังคมอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านทรายมูล หมู่ที่ 5 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กุศล สุนทรธาดา สิทธิผู้สูงอายุตามกฎหมาย : สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2561 จาก <http://www.popterms.mahidol.ac.th/newsletter/showarticle.php?articleid=54>)
- เกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพล และคณะ. (2557). การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม. **วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข**. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2557.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2555). มโนทัศน์ใหม่ของ “นิยามผู้สูงอายุ” และ “อายุเกษียณ” : ทำไมต้อง 60 ปี เปลี่ยนได้ หรือไม่. แผนงานพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนามโนทัศน์ใหม่ของนิยาม

ผู้สูงอายุ และอายุเกษียณที่เหมาะสม สำหรับคนไทย มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนา
ผู้สูงอายุไทย.

เฉลียว ปิยะชน (2552). **อายุแต่ไม่ใช่ตัวเลข**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.

ชญาณี ไมเออร์ .(2552). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี .

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี 6 ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ธันวาคม 2551– พฤษภาคม 2552.

ชนนิกพัทธ์ ประเสริฐพรรณ นพวรรณ เปียชื่อ สุจินดา จารุพัฒน์ มารุโอ และ กมลรัตน์ กิตติพิมพา
นนท์. (2014) .กิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในชุมชนเมือง:
กรณีศึกษา Rama Nurs J September - December 2014

ชาญณรงค์ ต้ม วงสุนา.(2012). ประโยชน์ของระบบสารสนเทศ. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2561 จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/380334>.

ชัยพร พิบูลศิริ. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ การจัดสวัสดิการสังคมขององค์กร
ชุมชน.**วารสารพัฒนบริหารศาสตร์**. ปีที่ 48 ฉบับที่ 1 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์.

ชัยวิชิต เขียวชนะ. (2553). “เข้มทิศการประเมิน.” **วารสารเทคโนโลยีสุรนารี (Suranaree
Journal of Social Science)** 4(2): 67-75.

ณภัทรกฤต จันทวงศ์ และ รวีวรรณ ศิริสมบุรณ์. (2558). การวิจัยประเมินผลโครงการระบบการดูแล
ระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลบ้านลำ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดสระบุรี.
วารสารวิชาการสาธารณสุข. ปีที่ 24 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2558.

ณัฐวุฒิ สุวรรณช่าง. (2556). การผสมกลมกลืนระหว่างไทย – จีนในชุมชนวัดเกาะ อำเภอเมืองจังหวัด
เพชรบุรี. การประชุมวิชาการระดับราชภัฏเพชรบุรีวิจัยเพื่อแผ่นดินไทยที่ยั่งยืน ครั้งที่
5. “สหวิทยาการและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่เอเชีย – แปซิฟิก”.

ณิชาภา คล้ายคล้าย. (2550). การพัฒนาวิธีระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายของ
**สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรม
ราชชนนี**.วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหาร
และนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตามธรรม จินากุล, ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ และวีรพงษ์ พลนิกกิจ. (2010). การพัฒนารูปแบบ
การบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน. อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา.
วารสารเทคโนโลยีสุรนารี Suranaree Journal of Social Science. ปีที่ 4 ฉบับที่
1 (2010), January-June.

- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์. (2540). **การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมมาตร.
- ถวิลวดี บุรีกุล.(2552). **พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- ทัศนวรรณ พันธเสน. (2556). **การพัฒนากระบวนการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล ัญบุรี อำเภอัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลัญบุรี, 8(2).**
- ไททัศน์ มาลา. (2553). **บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรปกครอง ัญนา จิตต์สงวน .(2557). ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการปลูกแฝกในภูมิสังคมที่แตกต่างกัน.**
การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 5 2 (4-7 ก.พ. 2557).
- ธิตี แซ่สง และ เจสตา ธนวิภาคนนท์. (2556). **แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของชมรม ผู้สูงอายุ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย .วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 มกราคม – มิถุนายน 2556.**
- นรินทร์ หมั่นแสน และ สุชาดา ไกรพิบูลย์. (2557). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุหมู่บ้านทุ่งหลุก อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. พยาบาลสาร. ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2557.**
- นันทน์ภัส สุจิมา.(2561). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการฐานข้อมูลผู้สูงอายุสำหรับพื้นที่สังคม กึ่งเมืองกึ่งชนบท. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม- มีนาคม 2561.**
- เบญจพร สุธรรมชัย,จิราพร เกศพิชญวัฒนา และ นภัส แก้ววิเชียร.(2558). **การสังเคราะห์รูปแบบ บริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ. วารสารวิชาการสาธารณสุข. ปีที่ 24 ฉบับ ที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม 2558.**
- ปณิธิ บราวน์.(2557). **พลวัตพลัง: บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุและ “ทุน” ที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานด้าน ผู้สูงวัย คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 31(3):97-120 ก.ย. - ธ.ค. 2557**
- ประยุทธ์ พานิชนอก.(2552). **กระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการเสริมสร้างคุณค่าภูมิ ปัญญาผู้สูงอายุ ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านกรวดปัญญาวัฒน์ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์.รายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยประกอบวิทยานิพนธ์ โครงการวิจัยการพัฒนาแบบการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาปริญญาโทพื้นที่ภาคอีสาน.**

- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข(สรส).
- พงษ์ศิริ ปรรณานาดี และ ปญญา สติอภักดิ์ .(2553). การพัฒนาศักยภาพ. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์** 43(1): 68-79
- พรพรรณ มนัสจกุล .(2559). การสูงวัยอย่างมีสุขภาวะในวัฒนธรรมไทยอีสาน- การศึกษาปรากฏการณ์ภาพเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุ (Healthy ageing in Isan- Thai culture-A phenomenographic study based on older persons' lived experiences) (International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being Vol.11; 2016 สืบค้นเมื่อ
- พลกฤต แสงอาวุธ. (2558). รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ตุลาคม 2558.
- พิชิต ไล่น้ำเงิน. (2552). **การจัดการแบบมีส่วนร่วมสำหรับการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ อำเภอโคกเจริญจังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (ส.ม.) สาขาการจัดการระบบสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิศุทธิภา เมธิกุล .(2554). **ประสบการณ์การสูงวัยอย่างประสบความสำเร็จของผู้สูงอายุไทยที่มีสุขภาวะทางจิตสูง : การวิจัยเชิงคุณภาพแบบทีมผู้วิจัยเห็นชอบร่วมกัน**. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สืบค้นเมื่อ 3 พ.ค. 2561จาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21757>
- ไพเวช ศรีบุตรดา .(2553). **การใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคม กรณีศึกษา บ้านผาแมว ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**. ชุดโครงการการบริหารจัดการสนับสนุนทุนวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการทำวิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระของนักศึกษาปริญญาโท (CBMAG) ปี 2550.
- มณูญ มุกข์ประดิษฐ์. ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำริ. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2561 จาก <http://61.19.50.68/dsdw/buzzfile/20160615174950-517.pdf>
- มรรค ศรีขาว.(2553). **การบริหารจัดการการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนไทย**. ภาคินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ระพีพรรณ คำหอม.(2557). **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4.) (แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ระวี สัจจโสภณ. (2557). อนาคตภาพรูปแบบเมืองแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาภาวะพลีพลังของผู้สูงอายุไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 30(1) : มีนาคม.
- ลัดดา สุทนต์.(2551). **การใช้ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ : ศึกษากรณี ชมรมผู้สูงอายุในเครือข่ายของสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- วรัญญู อัครพุทธิ. (2554). **แนวทางพัฒนาวิธีการระดมทรัพยากรของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ชมรมผู้สูงอายุเครือข่ายสหพันธ์ชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิตภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- วัชรภรณ์ การุญ ,ละมัย ร่มเย็น และจิตติ กิตติเลิศไพศาล. (2559). การจัดบริการสวัสดิการสังคม ขององค์การบริหารส่วนตำบลจันทร์เพ็ญอำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร.มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. ปีที่ 13 ฉบับที่ 62 กรกฎาคม – กันยายน 2559.
- วันดี โภคะกุล .(2548). **คู่มือการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ**. นนทบุรี : สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- วันทนี วาสิกะสิน สุรางค์รัตน์ วศินารมณและกิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ .(2553). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตรา วิเชียรชม. (2557). **คำอธิบายกฎหมายประกันสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3.) กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาวดี มุทะสินธุ์. (2552). **การเพิ่มความสามารถในพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลตำรวจ. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- ศราวุฒิ บัณฑิตเมธางค์ สุกิจ ขอเชื้อกลางและ ธนัช กนกเทศ. (2557). การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาเทศบาลนครพิษณุโลก. *วารสารสักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน. 2557.
- ศรีนิตย์ บุญทอง. การพัฒนาตามภูมิสังคม. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2561 จาก http://www.rdpb-journal.in.th/2017/04/25/special_3-2548/

- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร เล็ก สมบัติ ปรียานุช โชคธนะวิชย์ และ ธนิกานต์ ศักดาพร.(2552). **ตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัวและชุมชนชนบทไทย**. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร.(2556). **สวัสดิการผู้สูงอายุ : แนวคิดและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย).
- สนธยา พลศรี .(2556). **การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ. (มปป.) **คู่มือผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครพัฒนาสังคมและสวัสดิการ**. กรุงเทพฯ: สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย.
- สมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ. (2553). **ประมวลข้อบังคับและระเบียบของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**.
- สรัญญา จุฑานิล.(2556). **การบริหารเครือข่ายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนสำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560: Online). “สูงวัยสร้างเมืองด้วยกลยุทธ์ 5 อ 5 ก” สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2560 จาก <https://www.facebook.com/thaihealth/photos/a.10155029569383106.1073741981.144490368105/10155029570223106/?type=3&theater>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี.(2541). **สำมะโนประชากรและเคหะ ปี พ.ศ. 2543**. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2561 จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/service/servstat.html>
- สิริวัลล์ พุกษาอุตมชัย และ สวรรยา ธรรมอภิพล. (2560). **ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม**. Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – เมษายน 2560.
- สุจิต ไกรศรีพันธุ์. (2555). **การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี**. สารนิพนธ์ตามหลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุชาดา ทวีสิทธิ์ และสวรัย บุญยमानนท์ .(2553). (บรรณาธิการ). **ประชากรและสังคม: คุณค่า**

ผู้สูงอายุในสายตาสังคมไทย. นครปฐม : สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2553). บทบรรณาธิการ : **การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เพื่อการวิจัยผู้สูงอายุ**.

เอกสารทางวิชาการ / สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุดา เนตรสว่าง และคณะ. (2559). **รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ**

จังหวัดลำปาง (พฤษพลังลำปาง). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). **สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย**. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1): 73-82.

สุนทรี พัวเวสและคณะ.(2555). **ทำเนียบองค์กรด้านผู้สูงอายุ พ.ศ. 2555**. สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุมิตรา วิชา และคณะ.(2560).**การพัฒนาระบบเครือข่ายบริการสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียง (กรณีศึกษาผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านและกลุ่มติดเตียงในเขตรับผิดชอบของ รพ.สต.ฮ้องห้า อ.แม่ทะ จ.ลำปาง)**. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).

สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน และคณะ. (2559). **ท้องถิ่นร่วมใจดูแลผู้สูงวัยในชุมชน**. ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

เสมอ จัดพล. (2556). **การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี**. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(3) เดือนกันยายน – ธันวาคม 2556.

หทัยทิพย์ ปรีบุญโญ. (2557).**การมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุต่อการพัฒนากิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุพื้นที่เขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุสรณ์ อุดปล้อง เกรียงศักดิ์ โรจน์บุรีเสถียร และ ภาณี วงษ์เอก. (2556). **ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษา ชมรมผู้สูงอายุบ้านแม่ละเมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. ปีที่ 43 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2556.

อภิศักดิ์ ชีระวิสิทธิ์. (2553). **การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่กรณีศึกษา จังหวัดขอนแก่น มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ .วารสารคณะมนุษยศาสตร์**

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม- เมษายน 2553.

อรรถัย กักพล. (2552). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : จริยสุนิทวงศ์การพิมพ์.

อิสราภาพ มาเรือน จันทรเพ็ญ ชุมแสงและศักดิ์ชาย เพ็ชรตรา. (2556). การเสริมสร้างสมรรถนะอาสาสมัครสาธารณสุขในการจัดการขยะ ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชนชาวเขาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม**, 9(2).

เอมอร จารุรังษี. (2551). การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ. **วารสารพัฒนาวิทยาและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ**. 17(1): 43-84 มกราคม-มีนาคม 2551.

Anthony, O.C. (2010). “Managing Behavior and Emotional Issues in Older People”. The Social Science. Vol. 5 (5), pp.401-413.

Anne Ellingsen. (2009). Multiculturalism and the Nordic State. the Norwegian Hub for Traditional.

Esping – Andersen. (2000). **Fundamentos sociales de las economías postindustriales**. Publisher Ariel.

HUFFPOST. (2012). **The Elderly vs. The Middle Age: Who Is A Senior Citizen, Who Is Middle Aged And Why?** (February 5, 2012). Retrieved 25 July 2017 from https://www.huffingtonpost.com/2012/05/02/elderly-senior-citizens-middle-age-aged_n_1471176.html.

Friedman, M.M. (1986). Family nursing :theory and assessment. 2nded. New York: Appleton- Century Crofts.

Formosa, M. .(2018). National policies for healthy aging in Malta: achievements and limitations. Volume 7 –Issue Retrieved 3 May 2018 from: https://journals.lww.com/har-journal/Fulltext/2018/03000/National_policies_for_healthy_aging_in_Malta__3.aspx

Jame L. Kraton. (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน: การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

Mujahid, G. (2006). **Population Ageing in East and South-East Asia: Current Situation and Emerging Challenges**. UNFPA Country Technical Services

- Team for East and South-East Asia. Bangkok: Thailand. Retrieved 20 June 2017 from <http://www.eldis.org/document/A23355>.
- OECD. (2012). **Average effective age of retirement versus the official age, 2004-2009**. Retrieved 13 April 2017 from <http://www.oecd.org/dataoecd/3/2/39371902.xls>.
- Orimo, H., et. al. (2006). Reviewing the definition of “elderly”. **Japan Geriatrics Society**. Vol. 6, pp. 149-158.
- Thiamwong L, Maneesriwongul W, Malathum P, Jitapunkul S, Vorapongsathorn T, Stewart A. Development and Psychometric Testing of the Healthy Aging Instrument. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research* ;Vol. 12(4): 285-96 Oct. – Dec. 2008. Retrieved 3 May 2018 from:
- Yuriek et al., (1980). **The Aged Person and Nursing Process**. New York : Appleton Century - Crofts.
- Uotinen, V. (2005). **I am Old and I feel: Subjective Age in Finish Adults**. Jyvaskyla University Printing House, Jyvaskyla.
- Uotinen, V., Rantanen, T. & Suutama, T. (2005). Perceived age as a predictor of old age mortality: A 13 year prospective study. **Age and Ageing**, 34: 368-372.
- WHO. (2002). **The world health report**. Switzerland: World Health Organization.
- World Health Organization (WHO), (n.a). **Definition of an older or elderly person: Proposed Working Definition of an Older Person in Africa for the MDS Project**. Retrieved 20 June 2017 from <http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/index.html>.

ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติ ผศ.ดร. ศุภณัฐ ทรัพย์นาวัน

ส่วนที่ 1 ประวัติและประสบการณ์ทำงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

- วุฒิกการศึกษาสูงสุด ปริญญาเอกหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2554)
- ตำแหน่งทางวิชาการในปัจจุบัน ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (2557)
- อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2547 - ปัจจุบัน (รวมอายุงาน 16 ปี)
- ประธานสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (ปริญญาตรี) ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ. 2554-2556
- คณะกรรมการสภาวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ. 2556-2558
- ประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ปริญญาโท) ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ.2556-ปัจจุบัน
- คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ.2556-ปัจจุบัน
- คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย ประเภทตัวแทนคณาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ.2558-ปัจจุบัน
- คณะทำงานทบทวนและวิเคราะห์ศักยภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ.2560-2575)

ส่วนที่ 2 ความรู้ความสามารถทางวิชาการ

- เอกสารการสอน “ความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์” (2557)
- ตำรา “นโยบายสาธารณะ” (2557)
- เอกสารคำสอน “การวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการ” (2560)
- ตำรา “การพัฒนาระบบราชการ” (2560)

- บทความวิชาการ “การนำตัวแบบตลาดมาประยุกต์ใช้ในการบริหารภาครัฐทางรัฐประศาสนศาสตร์” (วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ฉบับที่ 1 พ.ศ.2554)
- งานวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” (2557) (วารสารคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา)
- งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภาคกลางตอนล่าง” (2548) โดย ทุน สกอ.
- งานวิจัยเรื่อง “การนำนโยบายการจัดการพื้นที่สีเขียวไปปฏิบัติของเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” (2557) (ตีพิมพ์วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
- งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของจังหวัดเพชรบุรี” (2560) (โดย ทุน วช. ตีพิมพ์วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University)
- บทความวิจัย “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยหลักทศพิธราชธรรม ในจังหวัดชุมพร” (2558) (ตีพิมพ์วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- บทความวิจัย “กลยุทธ์การบริหารด้านการป้องกันและบรรเทาภัยของเทศบาลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” (2558) (ตีพิมพ์วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- บทความวิจัย “กระบวนการบริหารของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” (2559) (ตีพิมพ์วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา)
- งานวิจัย “การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบล” (2554) (ตีพิมพ์วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง)
- บทความวิจัย “การนำนโยบายด้านการจัดเก็บภาษีและรายได้ไปปฏิบัติ จังหวัดเพชรบุรี” (2559) (วารสาร Veridain E-Journal, Silpakorn University)
- บทความวิจัย “การบริการสาธารณะแนวใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” (2556) (ตีพิมพ์ RMU.J.11 (Special Issue) 2517).
- บทความวิชาการ “ธรรมาภิบาลกับประชารัฐ” (2561) (วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)
- บทความวิจัย “การนำนโยบายด้านการศึกษาไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” (2561) (ตีพิมพ์วารสารสังคมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)

ส่วนที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิและอนุกรรมการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิผู้ชำนาญการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จังหวัดเพชรบุรี (ตั้งแต่ พ.ศ.2554-ปัจจุบัน)
- คณะอนุกรรมการกำกับติดตามผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จังหวัดเพชรบุรี (2560)
- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ตั้งแต่ พ.ศ.2557-ปัจจุบัน)
- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (2561)
- คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (2561)

ส่วนที่ 4 งานที่ได้รับมอบหมายจากสภามหาวิทยาลัย พ.ศ.2558-2561 (โดยสังเขป)

- คณะกรรมการทำงานด้านจัดการพลังงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2560)
- คณะกรรมการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2559)
- คณะกรรมการสรรหาคณบดี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2559)
- คณะทำงานทบทวนเครื่องแบบปฏิบัติราชการพนักงานราชการและพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2560)
- คณะกรรมการประเมินและต่อรองราคาที่ดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2560)
- คณะอนุกรรมการสภามหาวิทยาลัยด้านหลักสูตรและการจัดการศึกษา (2560-ปัจจุบัน)
- คณะทำงานพิจารณางบลงทุน รายงานครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2561)
- คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานภาระงานทางวิชาการของผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ.2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะกรรมการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการจัดซื้อที่ดินของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)

- คณะทำงานทบทวนและวิเคราะห์ศักยภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพื่อกำหนดทิศทางแผนอุดมศึกษา ระยะ 15 ปี ฉบับที่ 3 (2560-2575) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะกรรมการศูนย์เครือข่ายพัฒนาศักยภาพการวิจัยทางการศึกษาภาคกลางตอนล่าง กลุ่ม 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะทำงานขับเคลื่อนพันธกิจตามนโยบายรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะกรรมการสรรหากรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะกรรมการพิจารณากลับกรองการต่อเวลาราชการให้แก่ข้าราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (2558)
- คณะกรรมการพิจารณาสวัสดิการค่าครองชีพการปรับเลื่อนเงินเดือนบุคลากร (2561)
- คณะกรรมการร่างข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พนักงานมหาวิทยาลัย ฉบับใหม่ (2561)

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัย

1. ด้านการบริหารและพัฒนาองค์กร

- High Performance Organization
- กลไกในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ การบริหารบุคลากร งบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร และสวัสดิการ
- การสร้างแบรนด์องค์กรตามหลักสากล ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ค่านิยมร่วมกัน คิดร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน บนฐานผลประโยชน์ที่ทุกคนพึงมี พึงได้ ภายใต้ความเสมอภาคและเป็นธรรม”
- รับฟังความคิดเห็นของประชาคมและผู้มีส่วนได้-ส่วนเสีย ในทุกระบบงานของมหาวิทยาลัย เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแผนกลยุทธ์ นโยบาย แนวทางการพัฒนาสู่การปฏิบัติ บนฐานผลประโยชน์สาธารณะ

2. ด้านการพัฒนาขวัญกำลังใจและสวัสดิการบุคลากร

- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการเงินออม หลังจากเกษียณ (ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการยกร่างข้อบังคับของอนุกรรมการสภามหาวิทยาลัยเกี่ยวกับกองทุนหลังเกษียณ)
- การจัดสวัสดิการการเบิกค่ารักษาพยาบาล โดยเงินกองทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย (ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการยกร่างข้อบังคับของอนุกรรมการสภามหาวิทยาลัยและรอเข้าสภามหาวิทยาลัยอนุมัติและเห็นชอบ)

- ความมั่นคงในสัญญาการทำงานแบบตลอดชีพครบ 60 ปี (อนุกรรมการสภามหาวิทยาลัย ได้ยกร่างข้อบังคับฉบับดังกล่าว เพื่อบรรจุแต่งตั้งพนักงานมหาวิทยาลัยถึงอายุ 60 ปี)
- เรียงรื้อการขึ้นเงินเดือนให้ข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัย ตามมติคณะรัฐมนตรี ที่เป็นธรรมและขวัญกำลังใจในการเพิ่มขีดความสามารถ

3. ด้านการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต

- ยกระดับคุณภาพบัณฑิตสู่เป้าหมาย พร้อมทำงานสถานประกอบการภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรมหาชน
- พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรที่ตอบโจทย์โลกอุตสาหกรรม ดิจิตอล และนวัตกรรมสารสนเทศ
- ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน คิดวิเคราะห์ มีทักษะทางสังคม และปกป้องผลประโยชน์สาธารณะภายใต้จิตสำนึกต่อคุณธรรมที่มีธรรมาภิบาล

4. ด้านนวัตกรรมและผลงานวิจัย

- พัฒนางานวิจัยและการบริการวิชาการตามกรอบแนวคิด “แปลงภูมิปัญญาสู่นวัตกรรมจัดการสังคมการพัฒนา”
- พัฒนาระบบดิจิทัล เพื่อการสืบค้นแหล่งข้อมูล สนับสนุนการทำวิจัย และการเผยแพร่ตีพิมพ์วารสารนานาชาติ และต่างประเทศ

ประวัติ รศ.มยุรี วัดแก้ว

ชื่อ – สกุล	รองศาสตราจารย์มยุรี วัดแก้ว
ที่อยู่ปัจจุบัน	18 ซอยศิริมิตร 1 ถนนราชวิถี ตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000
โทรศัพท์	08-7161-3935
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2514 ศศ.ม. (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2521
ประวัติการทำงาน	เริ่มรับราชการครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2514 ณ วิทยาลัยครูเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เกษียณอายุราชการเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2552 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ปี 2552 – ปัจจุบัน เป็นอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ด้านผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี ในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี ปี 2554 เป็นคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี ฉบับที่ 2 (2555-2559)

ผลงานวิจัย

1. วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาลักษณะโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่งจังหวัดเพชรบุรี
2. การสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนต่อระบบให้บริการและการบริหารงานของเทศบาลเมืองเพชรบุรี (ผู้วิจัยร่วม)
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเฉพาะกรณีจังหวัดเพชรบุรี (ผู้วิจัยร่วม)
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี (ผู้วิจัยร่วม)
5. การพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพโปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ และโปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (ผู้วิจัยร่วม)

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและโอกาสของคนจนในการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โดยใช้กระบวนการวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา (ผู้วิจัยร่วม)
7. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันตก (ผู้วิจัย)
8. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแสวงหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล (หัวหน้าโครงการวิจัย)
9. การวิจัยเชิงทดลองขยายผลวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากครอบครัวเกษตรกรต้นแบบสู่ครอบครัวเกษตรกรในบริบทที่ใกล้เคียงกัน (หัวหน้าโครงการวิจัย)
10. การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้ (ผู้วิจัยร่วม)

ประวัติ นายป้อม กิมวังตะโก

ข้อมูลส่วนตัว

เลขประจำตัวประชาชน 3-7601-00256-99-4

เกิด 26 ตุลาคม 2491 ที่บ้านเลขที่ 75 หมู่ 3 ตำบลวังตะโก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 75 หมู่ 3 ตำบลวังตะโก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

- ปี 2501 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ป. 4) จากโรงเรียนวังตะโก (ช่องประชาสรรค์) ตำบลวังตะโก อำเภอเมือง เพชรบุรี
- ปี 2504 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3 เทียบเท่า ประถมศึกษาปีที่ 7) จากโรงเรียนสุวรรณรังสฤษฎ์ วิทยาลัย (วัดมหาธาตุวรวิหาร) อำเภอเมือง เพชรบุรี
- ปี 2507 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 3) จากโรงเรียนพรหมานุสรณ์ เพชรบุรี
- ปี 2509 สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ป.กศ.) จากโรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี)
- ปี 2513 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิ กศ.บ. การศึกษบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับสอง) วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทคณิตศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร)
- ปี 2521 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท วุฒิ กศ.ม. (การศึกษามหาบัณฑิต) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผลงานวิชาการ

บทความเชิงวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารของสถาบันราชภัฏเพชรบุรี

- ปี 2547-2548 ร่วมในคณะวิจัยโครงการตรวจสอบโดยสังคม: เครื่องมือด้านการบริหารจัดการเพื่อลดความยากจนและเพิ่มความเข้มแข็งชุมชนในประเทศไทยกรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นโครงการวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) โดยทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยบางส่วน
- ปี 2548-2549 เป็นผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยและพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนจนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ เครือข่ายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ ภูมิภาค

ตะวันตก 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

- ปี 2556 เป็นผู้ร่วมวิจัยในโครงการวิจัยเชิงทดลองขยายผลวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากครอบครัวเกษตรกรต้นแบบสู่ครอบครัวเกษตรกรในบริบทที่ใกล้เคียงกัน
- ปี 2557 เป็นผู้ร่วมวิจัยในโครงการวิจัย เรื่อง การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน

- ปี 2542- 2549 ศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยต่างๆ ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ตามโครงการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ซึ่งจัดทุกปี
- ปี 2544 ศึกษาดูงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยกวาสี และมหาวิทยาลัยชนชาติกวาสี ประเทศสาธารณประชาชนจีน เวลา 1 สัปดาห์ ในเดือนมีนาคม
- ปี 2544 ฝึกอบรมภาษาอังกฤษ (ESL: English as a Second Language) Summer Course ที่วิทยาลัยดักลาส ประเทศแคนาดา เป็นเวลา 7 สัปดาห์ ระหว่าง เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน
- ปี 2547 (16-25 ตุลาคม) ศึกษาดูงานประเทศออสเตรเลีย ที่มหาวิทยาลัยออสเตรเลีย ใต้ เมืองอาดิลเลด และ สถาบัน TAFE (Technical and Further Education) ที่ Gawler, Barossa, Regency

ประวัติการทำงาน

- ปี 2514 บรรจุเป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยครูเพชรบุรี และเคยดำรงตำแหน่งรองหัวหน้าภาควิชาภาษาอังกฤษ เคยทำงานในฝ่ายแผนงาน สำนักงานอธิการ
- ปี 2524-2525 ดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี
- ปี 2525-2526 ดำรงตำแหน่งรองอธิการ ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยครูเพชรบุรี
- ปี 2529 ลาออกจากราชการเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดเพชรบุรี แต่ไม่ได้รับเลือกตั้งจึงขอกลับเข้ารับราชการใหม่ในปีเดียวกัน
- ปี 2530 เป็นกรรมการในคณะกรรมการวิทยาลัยครูเพชรบุรี (กว.)
- ปี 2531 ขอไปช่วยราชการกองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู กรุงเทพมหานคร
- ปี 2532-2541 ลาออกจากราชการ ไปประกอบธุรกิจส่วนตัว
- ปี 2540-2541 เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในสภาประจำสถาบันราชภัฏเพชรบุรี (สปส.)

- ปี 2541 สอบบรรจุเข้ารับราชการใหม่ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 ในโปรแกรมภาษาอังกฤษ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี สอนวิชาภาษาอังกฤษ และวิชาการพัฒนาชุมชน ในระดับปริญญาตรี และการบริหารการศึกษา และยุทธศาสตร์การพัฒนา ในระดับปริญญาโท
- ปี 2552 เกษียณอายุราชการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ปี 2552 – ปัจจุบัน เป็นอนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุจังหวัดเพชรบุรี ในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี
- ปี 2554 เป็นคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี ฉบับที่ 2 (2555-2559)
- ปี 2556 – ปัจจุบัน เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี

ประวัตินายเชาว์ พันธน้อย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) นายเชาว์ พันธน้อย

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr.Chao Phannoi

เลขหมายประจำตัวประชาชน 3 7699 00137 99 8

ตำแหน่งปัจจุบัน ข้าราชการบำนาญ

สถานที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

- 3/1 ซอย 2 ถนนบริพัตร ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000
- โทร. 0-3242-5611 มือถือ 08-6174-8543

ประวัติการศึกษา

- 2509- 2513 กศ.บ. สาขามัธยมศึกษา (ฟิสิกส์) วิทยาลัยวิชาการประสานมิตร
- 2523- 2528 ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- พื้นฐานการศึกษา (ปรัชญาการศึกษา ประวัติการศึกษาและสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ ประยุกต์มาสู่การศึกษา เช่น สังคมวิทยาทางการศึกษา และเศรษฐศาสตร์ทางการศึกษา เป็นต้น)
- การพัฒนาชุมชน (เทคนิคการให้การศึกษา การพัฒนาองค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน และประชาสังคม)
- การจัดการทั่วไป (องค์การและการจัดการ การวางแผน การประเมินโครงการ และการวิเคราะห์งาน)

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย: ชื่อโครงการวิจัย

- การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- การศึกษาปัญหาและความต้องการทางการศึกษาของครู ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์

2. ผู้ร่วมวิจัย : ชื่อโครงการวิจัย

- การวิจัยและพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

- การวิจัยเพื่อวางระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ในพื้นที่รับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- โครงการศึกษาการตรวจสอบโดยสังคม : เครื่องมือด้านการบริหารจัดการเพื่อการลดความยากจนและเพิ่มความเข้มแข็งชุมชนในประเทศไทย กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบุรี
- โครงการวิจัยเชิงทดลองขยายผลวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จากครอบครัวเกษตรกรต้นแบบสู่ครอบครัวเกษตรกรในบริบทที่ใกล้เคียง
- โครงการวิจัย เรื่อง การสร้างเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการจัดการความรู้

ประสบการณ์ด้านการจัดสวัสดิการสังคมด้านผู้สูงอายุ

ปี 2554 เป็นคณะทำงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมจังหวัดเพชรบุรี ฉบับที่ 2 (2555-2559)

ภาคผนวก ก

รายชื่อคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ

รายชื่อคณะกรรมการชมรมรวมน้ำใจผู้สูงอายุตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

1. พันโทสวัสดิ์	สีสุกใส	ประธานชมรมผู้สูงอายุ
2. นายถกล	เพียรชนะ	รองประธานชมรมผู้สูงอายุ
3. นางประเทือง	สำราญอยู่	รองประธานชมรมผู้สูงอายุ
4. นางศุภี	ไชยสมนึก	เลขานุการ
5. นางจันทร	เนาวนิตี	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. นายชุ่ม	ฉายแสง	เหรัญญิก
7. นางสาวจริภา	แก้วใหญ่	หัวหน้าฝ่ายทะเบียน
8. นางศิรินาถ	สีหอม	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายทะเบียน
9. นางณิชาภา	เปรี๊ยะปราชญ์	หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมการแสดง
10. นางบุญเลี้ยง	เจริญพร	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายกิจกรรมการแสดง
11. นายฉลอง	เพชรเอม	หัวหน้าฝ่ายปฎิคม
12. นางลินดา	จันทร์กระจำง	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายปฎิคม
13. นางบุญยวีร์	พรหมชาติ	หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์
14. นางสาวชดา	จงมีสุข	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์
15. นางสาวสมัย	เฟื่องฟู	หัวหน้าฝ่ายศาสนิกสัมพันธ์
16. นางกัญญารัตน์	มิ่งเมือง	หัวหน้าฝ่ายวิชาการและประเมินผล
17. นางสาวเมตตา	ช่างพลาย	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ
18. นางสาวจันจิรา	เขตน้อย	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ
19. นางเสย	ธรรมเกตุรา	หัวหน้าฝ่ายโสตฯและสถานที่
20. นางอำพร	พูลชื่น	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายโสตฯและสถานที่
21. นางบังอร	สินเพ็ง	หัวหน้าฝ่ายพัสดุ
22. นางสาวาญ	ศุภพันธ์	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายพัสดุ
23. นางลำพวน	ศักดิ์ทอง	หัวหน้าฝ่ายบริการออกเยี่ยม
24. นางสาวเจียน	กุลภักตร์	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายบริการออกเยี่ยม
25. นางยง	สิงห์งาม	หัวหน้างานฝ่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
26. นายบุญส่ง	พวงมณี	ผู้ช่วยหัวหน้างานฝ่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
27. นางอัญชลี	สีสุกใส	หัวหน้าฝ่ายกองทุนสวัสดิการ
28. นางสาวพีระพรรณ	สินเพ็ง	ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายกองทุนสวัสดิการ

**รายชื่อคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลบ้านในดง
อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี**

1. นางเสรีน	ขวัญเมือง	ประธานชมรมผู้สูงอายุ
2. นางเจริญม	จันทร์น้อย	รองประธานชมรมผู้สูงอายุ
3. นางบุญนภา	ตัวมสี	เลขานุการ
4. นางสาวเพยาร์	จันทร์น้อย	เหรัญญิก
5. นางสาวศิริ	ทนายิ้ม	ผู้ช่วยเหรัญญิก
6. นาวนิสา	ฉิมฉลอง	นายทะเบียน
7. นางสาวโสภา	จันทร์น้อย	ผู้ช่วยนายทะเบียน
8. นางแม่น	อยู่เย็น	ฝ่ายวัฒนธรรม
9. นางปิ่น	ลำทะแย	กรรมการ
10. นางสมจิตต์	ทองทา	กรรมการ
11. นางบุญมา	เอี่ยมสะอาด	กรรมการ
12. นางอริสา	ขวัญเมือง (อสม.)	กรรมการ
13. นางเพ็ญจันทร์	สีแดง	กรรมการ
14. นางอัมพร	เลาหกุลจิตต์	กรรมการ
15. นางโสภา	ประสมศรี	กรรมการ
16. นางบุญช่วย	เพ็งพิน	กรรมการ
17. นางสาวอรอนงค์	ยินดี	กรรมการ

**รายชื่อคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุดอนยางก้าวหน้าไกล
ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี**

1. นางอัญชลี	จันทร์พรม	ประธาน
2. นางทวน	แดงอ่อน	รองประธาน
3. นางพุด	วงศ์อรุณ	รองประธาน
4. นางณัฏฐ์ชา	ขันเงิน	เลขานุการ
5. นางอุบล	วัฒนปาน	เหรัญญิก
6. นายส่ง	มงคลสวัสดิ์	กรรมการ
7. นางสะเทือน	แก้วอ่วม	กรรมการ
8. นายเชื่อน	รุ่งเนย	กรรมการ
9. นายชม	แสงน้อย	กรรมการ
10. นายอรุณ	ขุนทดเกตุ	กรรมการ
11. นายประทุม	แก้วอ่วม	กรรมการ
12. นายชวน	ถนอมนาค	กรรมการ
13. นางเอี้ยว	นวมงาม	กรรมการ
14. นางสมพร	ทองคำ	กรรมการ
15. นายพรศักดิ์	คำแน่น	กรรมการ

ภาคผนวก ข

คณะกรรมการผู้สูงอายุประจำหมู่บ้าน

ภาคผนวก ค

ภาพกิจกรรมการวิจัย

ภาพกิจกรรมการวิจัย

เวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลชมรมผู้สูงอายุจาก 30 ตำบล ของ 8 อำเภอ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560

คณะผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตการณ์จัดกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลต่างๆ ทุกอำเภอ โดยเน้นที่ตำบลที่มีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพ.อส.) และจัดสนทนากลุ่ม คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลเหล่านั้น ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง อำเภอเมือง ตำบลสมอพลือ อำเภอบ้านลาด ตำบลบ้านในดง อำเภอท่ายาง ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย ตำบลวังจันทร์ อำเภอแก่งกระจาน และตำบลยางน้ำกลัดใต้ อำเภอหนองหญ้าปล้อง

ตำบลบ้านในดง วันที่ 16 มีนาคม 2560

ตำบลบ้านในดง วันที่ 16 มีนาคม 2560

ตำบลบ้านในดง วันที่ 16 มีนาคม 2560

ตำบลดอนยาง วันที่ 23 มีนาคม 2560

ตำบลดอนยาง วันที่ 23 มีนาคม 2560

ตำบลหนองปรือ วันที่ 27 มีนาคม 2560

ตำบลหนองปรือ วันที่ 27 มีนาคม 2560

ตำบลหนองปรือ วันที่ 27 มีนาคม 2560

ตำบลวังจันทร์ วันที่ 30 มีนาคม 2560

ตำบลวังจันทร์ วันที่ 30 มีนาคม 2560

ตำบลยางน้ำก่ดใต้ (ชมรมผู้สูงอายุโป่งวิเชียร) วันที่ 16 พฤษภาคม 2560

ตำบลยางน้ำก่ดใต้ (ชมรมผู้สูงอายุโป่งวิเชียร) วันที่ 16 พฤษภาคม 2560

ตำบลสมอพลี วันที่ 22 พฤษภาคม 2560

ตำบลสมอพลี วันที่ 22 พฤษภาคม 2560

ตำบลสมอพลือ วันที่ 22 พฤษภาคม 2560

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในวันที่ 11 กรกฎาคม 2560 โดยเชิญคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลือ ตำบลบ้านในดง ชมรมละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

11 กรกฎาคม 2560 การบรรยายเรื่อง “แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ” โดยนายพิชัย เรืองวิชา นักพัฒนาสังคมชำนาญการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพชรบุรี (โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประจำตำบล)

ตำบลบ้านในดง ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม

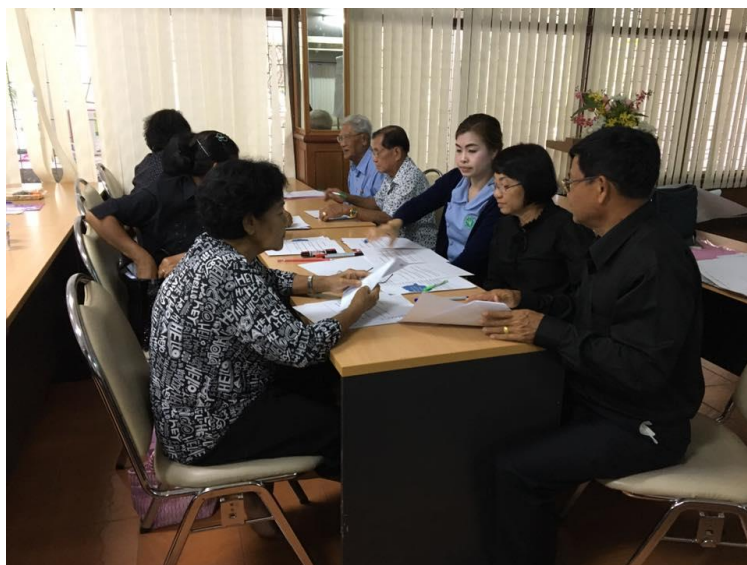
ตำบลบ้านในดง นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย

ตำบลอนยาง ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม

ตำบลอนยาง นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย

ตำบลสมอพลีо ประชุมวางแผนการจัดกิจกรรม

ตำบลสมอพลีо นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย

ทดลองรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ในพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลีо และตำบลบ้านในดงโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุคัดเลือกคณะทำงานประจำหมู่บ้าน

3.2 จัดสนทนากลุ่มคณะทำงานประจำหมู่บ้าน จากพื้นที่ 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนยาง ตำบลสมอพลีо ตำบลบ้านในดง เพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรม 5 อ. ในหมู่บ้านของตนเอง

3.2.1 ตำบลสมอพลีо (วันที่ 25 สิงหาคม 2560)

3.2.2 ตำบลบ้านในดง (วันที่ 31 สิงหาคม 2560)

3.2.3 ตำบลอนยาง

3.3 ดำเนินกิจกรรมตามแผนกิจกรรม 5 อ.

3.3.1 ตำบลสมอพลือ

3.3.2 ตำบลบ้านโนดง

3.3.3 ตำบลอนยาง

กิจกรรมการทำน้ำสมุนไพร หมู่ 2 ตำบลบ้านในดง

ประชุมคณะทำงานฯ ตำบลบ้านในดง 21 กันยายน 2560

21 กันยายน 2560 สาธิตการปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลบ้านในดง

ประชุมคณะทำงานฯ ตำบลสมอพลือเพื่อเตรียมแผนจัดกิจกรรมระดับหมู่บ้าน 22 กันยายน 2560

ตำบลสมอพลือ กิจกรรมปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ 30 พฤศจิกายน 2560

กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาวัดของผู้สูงอายุตำบลสมอพลือ

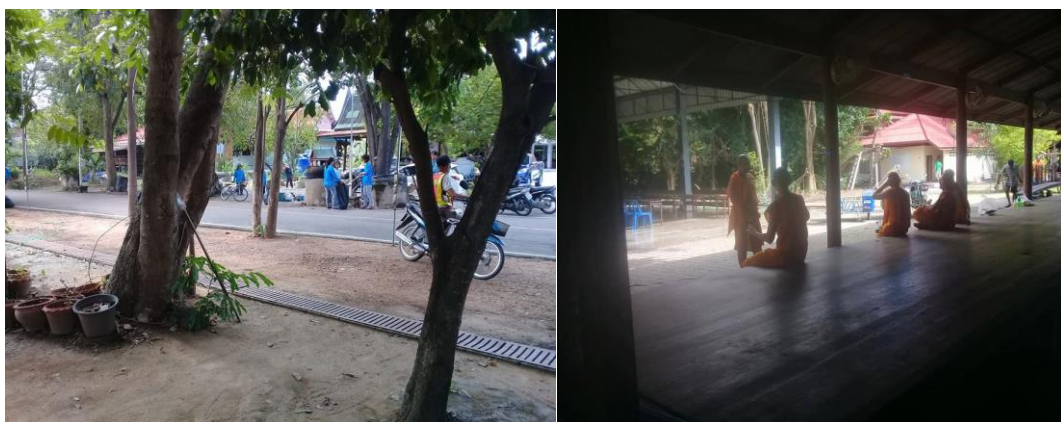
ตำบลสมอพลือ กิจกรรมปรุงอาหารสำหรับผู้สูงอายุ 30 พฤศจิกายน 2560

กิจกรรมการออกกำลังกายด้วยไม้พลอง (ท่าไม้พลองป้ามาลี) ตำบลดอนยาง (30 พฤศจิกายน 2560)

กิจกรรมการฝึกเต้นประกอบจังหวะ (รำวง/ลีลาศ)เพื่อการออกกำลังกาย ตำบลบ้านในดง 15 ตุลาคม 2560

กิจกรรมการทำถั่วกรอบแก้ว ตำบลสมอพลือ 30 ตุลาคม 2560